

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2015-17

30/-

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਅਗਸਤ 2015

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬੁਢਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਾਮ ਸਾਹਿਬ

(05 ਅਗਸਤ 1903 - 26 ਅਗਸਤ 1975)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਇੱਕੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਅਗਸਤ, 2015
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

9417214391, 9592009106

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India
9417214391

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
Email : atammarg1@yahoo.co.in,
http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

94172-14391, 94172-14381, 9417214379 96461-
01996, 98889-10777, 94172-14384

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ,
ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ
(ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ -
96461-01996

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ
95920-55581

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98148-01860

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਐੱਫ)
94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ
(ਫਰੀ) 98157-28220, 98146-12900

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 96532-18294

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	5
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	8
3.	ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	11
4.	ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	22
5.	ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	29
6.	ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ-ਇਕ ਜੀਵਨ ਝਲਕ	31
7.	ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ
ਸੰਤ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	43
8.	ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਬਨਵਾਰੀ
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	47
9.	ਛੇਵੇਂ ਰਤਨ - ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	53
10.	ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ)
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	57
11.	ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	60
12.	ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ
ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ	61
13.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, 64
ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	

ਸੰਪਾਦਕੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਵਿਹੁਣਾ ਜੀਵਨ ਪਸੂ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਪਸੂ ਤੋਂ ਵੀ ਬੱਦਤਰ। ਪਸੂਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਹੈ, ਘਾਹ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਫਿਟਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਅਰਥ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪਸੂ ਮਿਲਹਿ ਚੰਗਿਆਈਆ ਖੜੁ ਖਾਵਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੇਹਿ ॥
ਨਾਮ ਵਿਹੁਣੇ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣ ਕਰਮ ਕਰੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੯

ਤੀਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਿਗੁ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜੀਉਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਐਸੇ ਕੰਮ ਵੀ ਫਿਟਕਾਰ-ਯੋਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇ -

ਪ੍ਰਿਗੁ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਣਾ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਪਾਇ ॥
ਜਿਤੁ ਕੰਮਿ ਹਰਿ ਵੀਸਰੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੪੯੦

ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਜੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਭਿ ਅਰਥਾ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੀਵਨੁ ਬਿਰਥਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੬

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਜੀਵਿਆ ਹੈ, ਮਾਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਨਜਾਣ ਨਾਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੜੀ ਕਰੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਨ ਬਸਿਓ
ਤਿਨ ਮਾਤ ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਬਾਂਝਾ ॥
ਤਿਨ ਸੁੰਵੀ ਦੇਹ ਫਿਰਹਿ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ
ਓਇ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮੁਏ ਕਰਾਂਝਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੭

ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਾਂਝ ਹੀ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ-ਵਿਹੁਣੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੁੰਨਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ

ਸਦਾ ਕ੍ਰਿੜ-ਕ੍ਰਿੜ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਸਹੇੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ੰਕਾ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ? ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਨਨੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਂ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਪਲਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਘਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਐਸੀਆਂ ਹੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਮਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਲਿਆ ਬੱਚਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਮਹਾਨ ਜਨਨੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਭਗਤਾਂ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਨਨੀ ਜਨੈ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਨ ਕੈ ਦਾਤਾ ਕੈ ਸੂਰੁ ॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਨਨੀ ਬਾਂਝ ਰਹਿ ਕਾਹੇ ਗਵਾਵੈ ਨੂਰੁ ॥

ਇਸ ਲਈ ਨਾਮ-ਭਗਤੀ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦੀਖਿਆ ਮਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਮ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਬਿਖੜਾ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਪੱਥਰਾਂ ਚਟਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਨਸਪਤੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਪਰਿੰਦਿਆਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਭੋਗਦਾ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਚਟਾਨ ਜੜ੍ਹ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਬਨਸਪਤੀ ਮੌਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਹੈ ਪਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਸਥਿਰ ਹੈ, ਨਾ ਜੁਬਾਨ ਹੈ, ਨਾ ਬੋਲੀ, ਨਾ ਚਾਲ, ਨਾ ਸਰਵਣ ਸ਼ਕਤੀ। ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ, ਸੂਝ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਚਾਲ ਹੈ, ਜੁਬਾਨ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ, ਦਿਮਾਗ ਹੈ ਪਰ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਉਦਰ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਅਤੇ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਝ ਹੈ, ਸ੍ਰੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵੀ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਭਰਮਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ। ਅਕਲ ਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬਲਵਾਨ ਤੋਂ ਬਲਵਾਨ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਚੀਤੇ, ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਾੜਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਬਿਹਬਲ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ, ਜੁਬਾਨ ਹੈ, ਬੋਲੀ ਹੈ, ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ

ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥
ਇਸ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਇਸ ਲੰਮੇ ਸਫਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਇਆ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਗਦੀਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧੇਅ ਹੈ, ਮੰਤਵ ਹੈ, ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਕੇ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਹਿਜ, ਅਨੰਦ, ਵਿਗਾਸ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। 'ਸਫਲ ਜੀਵਨ' ਦਾ ਇਹੀ ਲਕਸ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ -

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ॥
ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ ॥
੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੀਵਨਾ ਜਿਤੁ ਮਨੁ ਆਘਾਵੈ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਰਸੁ ਪੀਵਨਾ ॥ ੧ ॥
ਖਾਵਨਾ ਜਿਤੁ ਭੂਖ ਨ ਲਾਗੈ ਸੰਤੋਖਿ ਸਦਾ ਤ੍ਰਿਪਤੀਵਨਾ ॥ ੨ ॥
ਪੈਨਣਾ ਰਖੁ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਫਿਰਿ ਨਾਗੇ ਨਹੀ ਥੀਵਨਾ ॥ ੩ ॥
ਭੋਗਨਾ ਮਨ ਮਧੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਸੰਤਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਲੀਵਨਾ ॥ ੪ ॥
ਬਿਨੁ ਤਾਗੇ ਬਿਨੁ ਸੁਈ ਆਨੀ
ਮਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਸੰਗਿ ਸੀਵਨਾ ॥ ੫ ॥

ਮਾਤਿਆ ਹਰਿ ਰਸ ਮਹਿ ਰਾਤੇ

ਤਿਸੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਕਬਹੂ ਅਉਖੀਵਨਾ ॥ ੬ ॥

ਮਿਲਿਓ ਤਿਸੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨਾ

ਪ੍ਰਭਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ ਜਿਸੁ ਦੀਵਨਾ ॥ ੭ ॥

ਸੁਖੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਰਣ ਸੰਤ ਧੋਇ ਪੀਵਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੯

ਅਰਥਾਤ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਹੈ - ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਜਾਪ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ, ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਨਾਮ ਭੋਜਨ ਛਕ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋਣਾ, ਨਾਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਾਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇੱਜ਼ਤ-ਆਬਰੂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨਾ, ਸੰਤ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਰਿ-ਰਸ ਵਿਚ ਮੁਗਧ ਹੋਣਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਰਖਣਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਇਹ ਹੈ ਸਫਲ ਜੀਵਨ।

'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ' ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਇਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹੋ ਧੇਅ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਨਾਮ-ਜਪੁ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਾਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ-ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ।

ਅਗਸਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਝਾਕੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਤ ਹਿਤ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘੇਰ ਤਪਸਿਆ, ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਪਰਮਾਣ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਤੇ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰਾਸ-ਸ੍ਰਾਸ ਪਾਲਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਂਗ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਵੀਡੀਓ, ਆਡੀਓ ਅਤੇ ਸੀਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਸ਼-

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਇਹ ਫਰਜ਼ੇ-ਅਵਲੀਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਾਈਏ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੰਗੀਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੀਏ ਤਾਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਠਨ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੱਸੇ, ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਫਰ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖਾਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਤੇ ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ, ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਤਮਕ-ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨੰਦ, ਸਹਜ, ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ, ਸਮੁੰਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਦੇ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਵਤ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਾਨਤਾ, ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ-ਔਰਤ ਦਾ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੀਬੀ-ਔਰਤ ਮਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਸਾਥਣ ਵੀ। ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੋਨਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ, ਮਾਂ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਉਤਮ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਐਸੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਭਗਤ-ਜਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਨੀ ਵੀ ਮਹਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵੀ ਸੁਸ਼ੀਲ, ਨੇਕ-ਸੁਹਿਰਦ, ਨਾਮ-ਰੰਗ ਰਤੜੀ ਨਿਰਮਲ ਆਤਮਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਵਿਚ ਸੰਤ-ਪਤੀ ਦਾ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਸੰਤ-ਸਰੂਪ ਬੀਜੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੰਤ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਲਗਨ, ਤਨਦੇਹੀ ਅਤੇ ਔਖ-ਸੌਖ ਵਿਚ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇ ਨਿਭਾਇਆ। ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਡੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹ ਲਏ। ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਭਾ ਸੈਕਟਰ 19 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਵਲੋਂ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ, ਫੇਜ਼ 7, ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਅੱਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰਮਤਿ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਸੇਵਕ ਤੇ ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ, ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ, ਹਸਪਤਾਲ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ, ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਬੜੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਇਕੱਠ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ-ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਿਰੰਤਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ, ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਲੇਖ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਨਗੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਦਕਾ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਆਓ! ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਮਾਈਏ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਨਾਲ ਜੋੜੀਏ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)

ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ

ਭਾਵੁਇ

(ਭਾਵੁਇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਹ : 17 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਭਾਵੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੇ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥
ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ॥
ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ
ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥
ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਗੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ॥
ਸੇ ਭਾਵੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ
ਗੁਰੁ ਰਖਣਵਾਲਾ ਹੇਤੁ॥ ਅੰਗ - 134

ਸਾਵਣ ਝੜੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਠੰਢਾਂ ਵੰਡਦਾ, ਰਸ, ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਪਿਆ, ਆਪਣਾ ਦਿਸ਼ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੜਦੇ ਓਹਲੇ ਛੁਪ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਆਈ - ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੁੱਸੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਮ ਘੁਟਦਾ ਹੈ, ਚਲਦੇ ਰਾਹੀ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਹਵਾ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕ ਜੀਵ - ਸੱਪ, ਬਿੱਛੂ, ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੁੱਸੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਠੰਢਕ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਮੀਂਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ - ਛਰਾਟਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ; ਹਵਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੱਟ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਮੀਂਹ ਦੀ ਠੰਢਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਸਾਵਣ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵੀ ਰੁਮਕਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਦਰਲਾ ਗਿਆਨ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਤੱਤ ਤੋਂ ਅਸੂਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੇਦ ਭਰਮ ਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਖਰਾ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਗਗਨ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਿੰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਬਿੰਬ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਹਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਹਿਲਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਡੋਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਲਹਿਰਾਓ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਹਿਲ-ਜੁਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਵਿਚ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮ ਚੇਤਨ ਜੋਤ ਆਪਣਾ ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਅਸਾਡੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਵਲਗਣ ਵਿਚ ਇਕ ਵਖਰੀ ਹੋਸ਼ ਅਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ਮਨ
ਗੁਣ ਵਿਚਿ ਗੁਣ ਲੈ ਸਾਰਿ॥ ਅੰਗ - 1168

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਤੱਤਵ ਕਰਮ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ, ਆਪਣਾ-ਪਰਾਇਆ, ਜਾਤ-ਜਨਮ, ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ, ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ ਉਸ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਏ ਅਤੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਿਆ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਗਿਰ ਕੇ ਬੇ-ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਜੋਗ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਛੁੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਦੂ ਦਾ ਜਾਲ, ਜਾਦੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਿਤ ਤੇ ਅਹਿਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਗ ਸਹਾਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ-

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ॥
ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ ਅੰਗ - 267

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਭੁੱਲੜ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚ ਗਿਆ ਹੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਣਾ। ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ -

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ
ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ॥ ਅੰਗ - 722

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਚੋਲੇ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਕੋਹੜੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਦੱਸ, ਐਨੀ ਬਦਬੂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੌਣ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸੱਚੇ ਕੰਤ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਆਸਾ, ਤਿਸ਼ਨਾ, ਅੰਦੇਸਾ, ਡਰ, ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇ ਭੱਦੇ ਅਤੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਚੋਲਾ ਕਿਵੇਂ ਭਾਵੇ?

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ
ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ॥
ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ
ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ॥ ਅੰਗ - 721

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦਾ ਹੈ - ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਾਉਡਰ ਆਦਿ ਵਰਤ ਕੇ, ਸੋਹਣੇ ਤੋਂ ਸੋਹਣੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਾ ਕੇ, ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨੂੰ ਨਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ; ਉਸਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਬਣ ਲਾ ਕੇ ਸਾਫ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਬੂਦਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ! ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਦੇਹ ਨੇ ਇਕ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਰੰਗ ਅਵੱਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ

ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ॥

ਅੰਗ - 1428

ਤੇ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਸਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਸਿਆ ਹੋਇਆ ਬਡਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਗੁਪਤ ਤਾਕਤਾਂ, ਅਵਿਅਕਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਭੁੱਲੜ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਸ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੌਂਦਾ-ਕੁਰਲਾਂਦਾ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨਤੈ ਹੁੰਮਸ ਧੁੰਮਸ

ਕੁਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ॥

ਅੰਗ - 520

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹਲਤ ਸਵਾਰਨਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਕੋਠੀਆਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਇਆ, ਪਾਪਾਂ ਬਾਝ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸੋ ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਕੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹਲਤ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਿਹਾ, ਹਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਵਾਂ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਵਸਣਾ ਹੈ। ਮੂਰਖ ਹੋ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਵਰਗੀ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਡਰ ਨਾ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਰਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਬਲਿਕ ਨੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਰਾਜਾ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਖਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਉਸਨੂੰ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਦੂਜਾ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਪ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ, ਜਿਸਨੇ ਰਾਜ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਫਿਕੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਰਿਹਾ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਵਿਚ ਰੁਲਿਆ ਰਿਹਾ; ਹੁਣ ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਜਨ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ship (ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼) ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਰੌਂਦਾ-ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਹੈ, ਕੁਝ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਫੁਲ ਵਿਹੁਣੇ ਬਿਛ ਹਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੰਗਲੀ

ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਬੈਠਾਂਗਾ, ਕਿਥੇ ਸੌਂਵਾਂਗਾ: ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਐਥੇ ਤਾਂ body guard (ਅੰਗ ਰਖਸ਼ਕ) ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ, ਕੋਈ ਸ਼ਸਤਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ; ਉਥੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਿੰਦੇ। ਹਾਇ! ਮੇਰੇ ਮੰਦੇ ਭਾਗ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੋਚਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦਾ, ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦਾ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅੰਤਲੀ ਘੜੀ ਤਕ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੌਂਦੇ-ਕੁਰਲਾਂਦੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨਿਰਜਨ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ, ਭੁੱਖਾ, ਪਿਆਸਾ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਸਰਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਇਕ ਰਾਜਾ ਜਦੋਂ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਜਿਥੇ ਤਖਤ ਤੋਂ ਲਹਿ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲਾਇਕ ਇੰਜਨੀਅਰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਯਾਤਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ। ਭਵਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੋਹਣੇ ਪਾਰਕ, ਕਿਤੇ ਠੰਢ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਫੁਹਾਰੇ, ਕਿਤੇ ਫਲ ਦੇਣਹਾਰੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਿਛ ਲਗਵਾ ਦਿਤੇ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਪੱਧਰ ਕਰਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ, ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਵਿਚ ਵਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਆਕਰਸ਼ਕ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੈਕੰਠ ਪੂਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਖਰਚਾਂ ਲਈ ਮਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿਤੀ, ਬੈਂਕ ਭਰ ਦਿਤੇ - ਕਿਤੇ ਤੋਟਾ ਨਾ ਆਵੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਰਾਜਾ ਚੁਣ ਲਵੋ।

ਪਬਲਿਕ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਆਪ ਨੂੰ ਤਖਤ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਰਾਜਾ ਅਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੋ। ਪਰ ਉਹ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚੋ ਕਿ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣਾ-ਵਸਣਾ ਸੀ, ਸੰਵਾਰ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਰਲੋਕ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਜਾ

ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਗਤ ਛੱਡਣ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸਗਵਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੇ, ਉਸਦੀਆਂ ਬਰਸੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਯਾਦਾਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਮਾਰਗ ਢੂੰਡਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਥੇ ਭੀ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਜਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ -

**ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਭਰੈ
ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ॥**

ਅੰਗ - 1365

**ਕਬੀਰ ਜਾ ਤੂੰ ਜਨਮਿਆ ਜਗ ਮਹਿ
ਜਗ ਹਸੈ ਤੂੰ ਰੋਇ॥
ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲਉ ਪਿਆਰੇ
ਤੂੰ ਹਸੈ ਜਗ ਰੋਇ॥**

ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ - ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਮਝ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਜੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੋਏ ਪੱਖ ਹਨ। ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦ ਭਾਗੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 'ਆਹ ਜਗ ਮਿੱਠਾ ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿੱਠਾ' ਦੇ ਧੁੰਧਲੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ -

**ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥
ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ॥** ਅੰਗ - 1159

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਗੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥** ਅੰਗ - 12

ਪਰ ਇਸਦੀ ਥਾਂ, ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਹੇਤ ਲਾ ਲਿਆ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਰੇਤੇ ਵਿਚੋਂ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਇਵੇਂ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

**ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥
ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ॥
ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ
ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ॥**

**ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥
ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ॥**

ਅੰਗ - 134

ਸੋ ਇਹ ਜੀਵ ਐਨਾ ਭੁੱਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ, ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨੂੰ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥

ਅੰਗ - 135

ਇਹ ਤਾਂ ਆਮ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿੱਕਰਾਂ ਬੀਜੀਏ ਤੇ ਕਿੱਕਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖੀਏ। ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਉੱਨ ਦੀ ਕਤਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲੋਚਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰੇਸ਼ਮ ਪਹਿਨਾਂਗੇ; ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

**ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆ
ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ॥**

ਹੰਢੈ ਉਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੇਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ॥

ਅੰਗ - 1379

ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜੋ ਬੀਜੇਂਗਾ, ਉਹੀ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ। ਅੱਕ ਬੀਜ ਕੇ, ਅੱਕ ਦੀਆਂ ਡੋਡੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਬ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਅੰਬ ਖਾਣ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਬ ਬੀਜਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਅੰਦਰ, ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥

ਅੰਗ - 135

ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਗੁਰੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਭਵਜਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ॥

ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ

ਗੁਰੁ ਰਖਣਵਾਲਾ ਹੇਤੁ॥

ਅੰਗ - 135

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਉ॥

ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ॥

ਅੰਗ - 252

ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੁ ਆਇਆ॥

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 21 'ਤੇ)

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 10)

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆਈ ਜਾਣ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੋੜਾ-ਬੋੜਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪੇਟੂ ਉਥੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤਰਸਾ-ਤਰਸਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗੱਫਾ ਭਰ ਕੇ ਦੇ ਦੇਣ ਰੱਜ ਤਾਂ ਲਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਪਰਾਤ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ, ਛੋਟੀ ਪਰਾਤ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਮੁਖਾ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੱਖ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਦੇ-ਦੇ। ਰੱਜਾ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫੇਰ ਸੰਗਤ 'ਚ ਵੰਡਾਂਗੇ। ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖਾ ਖਾ ਲੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਰ ਦਿਓ। ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਰ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦਾ ਰੱਜ ਗਿਆ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਭੁੱਖ ਕੱਢ ਲੈ ਆਪਣੀ ਅੱਜ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਫੋੜੇ ਹੀ ਫੋੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਏ-ਹਾਏ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਲਾਜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਹੋਏ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਰੀਰ, ਫੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਆ ਕੇ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਇਲਾਜ ਕਿੱਥੇ ਹੋਏਗਾ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਮੁਖਾ! ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ 40-40 ਦਿਨ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਕਟਰੀ ਬੀਬੀ ਜੋ ਸੀ ਉਹ ਲਿਖਦੀ ਰਹੀ। ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਵੀਰ ਜੀ! ਫਲਾਣਾ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਫਲਾਣਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸੌ ਕੁ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਜਿਸਟਰ ਭਰ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਲਿਖਣ ਲਗ ਗਈ, ਫੇਰ ਆਪੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਲਿਖਣਾ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਲਿਖਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਵੀਰ ਜੀ! ਕੀ ਲਿਖਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਆਪਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫਰਕ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣੋ ਕਿ ਫਰਕ ਕੀ ਹੋਇਆ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਮੁਖਾ! ਤੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਦਸ ਕਿ ਕਿਉਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿਸ ਦਿਨ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਤਬੀਅਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਿਲਾ ਦਿਤਾ ਮੈਨੂੰ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇਰਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਕੁੰਦਨ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਧੀਆ। ਫੋੜੇ ਹੀ ਫੋੜੇ ਮੇਰੇ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਦੇਗ ਸੁੱਖੀ, ਦੇਗ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਇਹਦੀ ਹੀ ਦੇਗ ਖਾਧੀ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਅਸੀਂ ਭੋਰਾ-ਭੋਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਇਹਦਾ ਐਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇਣਾ। ਕੋਈ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਓ। ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਜੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਸਾਰੇ। ਸਾਡੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣਗੇ। ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਲਾਂਗਰੀ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ, ਨਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ, ਨਾ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਂ ਸਗੋਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾ-ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਸੋ ਇਹ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਦਾਣੇ ਰੋਜ਼ ਗਿਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਮਾਈ ਘਟਣ ਲਗ ਗਈ, ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮਿੱਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਗਰੀਬ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਆਕੜ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਸੀਗਾ। ਫੇਰ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਆਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਹਾਲਤ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਹੁਣ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਕ ਗੱਲ ਦਸ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਗਰੀਬ ਸੀ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਨਾ ਗੁਰੂ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਅਮੀਰ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਤੂੰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਪੀਤੀਆਂ? ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਨਾ ਓਸ ਵੇਲੇ। ਮਕਾਨ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਕੱਪੜੇ ਚੰਗੇ ਮਿਲ ਗਏ। ਪੈਸਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਦਾਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਤੇਰੇ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਦਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਲੰਗਰ 'ਚ,

ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਦ ਛੁਕਦੇ ਸੀ, ਇਕ ਦਾਣੇ ਦਾ ਲੱਖਾਂ ਦਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਘਰ 'ਚ ਬਰਕਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸੀ, ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਲੈਂਦਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ ਦਾਤਾ,
ਦਾਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਜਾਣ ਕੇ।

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੬

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੇ, ਸਿਹਤ ਦੇ ਦੇ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਤਰੁੱਠ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਸੌ ਆ ਗਈਆਂ, ਬੱਕਰੇ ਵੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਰੱਬ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਮੰਗਤਾ ਸੀਗਾ, ਆਹ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਮੁਖਾ! ਤੂੰ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਅਮੀਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਚਾਰ ਦਾਣੇ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚੋਂ ਜਾਣ ਲਗ ਗਏ ਤੂੰ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਲਿੰਦਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਸਿੱਖ! ਜੇ ਤੂੰ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਘਟ ਖਾ ਲਿਆ ਕਰ ਤੇਰੇ ਘਰ 'ਚ ਬਰਕਤ ਪੈ ਜਾਊ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਸ਼ਦੈ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰੇ ਦਾਤਾਂ ਦੇ,
ਕਉਡੀ ਇਕ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੀ।

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰੁ,
ਸਿਮਰਨ ਤਾਂਹਿ ਬਾਰੰਬਰ ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਹੈ।

ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕੌਡੀ ਅਗੁਭਾਗ ਰਾਖੈ,
ਤਾਂਹਿ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਯਾ ਨਿਧਿ, ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧਿ ਬੋਧ,
ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਗਰੀਬ ਤੇ ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਗਜ਼ ਹੈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਾਪਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਸੋਨਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਟਰੈਕਟਰ ਕਿੰਨੇ ਨੇ, ਟਰੱਕ ਕਿੰਨੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਮੁੰਡਾ ਕਿੱਥੇ ਨੌਕਰ ਹੈ? ਲੇਕਿਨ ਰੂਹਾਨੀ ਗਜ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀ ਗਜ਼ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇਖਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਦੁਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਦੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਾਇਆ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਸੰਤ ਅਕਬਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਅਕਬਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਹਟਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਦਰਵੇਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੂੰ। ਅਕਬਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੁਲਾਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦਰਵੇਸ਼ ਸਾਂਈਂ ਦੱਸੋ, ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਤੁਸੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਸ ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੱਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਤੋਂ ਦਾਨ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨਾ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਰੱਜਾ ਦੇਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਆਏ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੈਣ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਛ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੱਸੋ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਮੰਗਤੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲੈਣਾ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗਾਂਗਾ ਹੁਣ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਧਾ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗੇ।

ਸੋ ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਕਉਡੀ ਵੀ ਰੱਖ ਦੇਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਾਨ ਦਾ, ਬਹੁਤੇ ਦਾਨ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਠੁਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਸੰਤ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਬਿਰਲਾ ਸੇਠ ਹੈ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ। ਇਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾਊਂਗਾ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਗ ਗਿਆ ਪਤਾ, ਕਪੂਰਥਲੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਵੇਈਂ ਕੋਲ। ਉਹ ਤੈਰ ਕੇ ਵੇਈਂ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ। ਉਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਤਾਂ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਗੈਰਾ ਭੇਜੇ ਸੀ ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਓਦਣ ਰਾਤ ਉਥੇ ਕੱਟੀ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਪੁਲ ਵਲ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਸਵਾਰੀ ਵਗੈਰਾ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਨੀ ਹੁੰਦੀ। ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉਧਰੋਂ ਹੀ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹੇ, ਵੇਈਂ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਏਧਰ ਆ ਗਏ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਘੁੰਮਾਈ ਗਏ। ਪੰਦਰਵੇਂ ਦਿਨ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਨਮਸਕਾਰ। ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਆ ਜਾਏ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ,

ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੈ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਂਸ ਆ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਕੋਲ।

ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਣਾ-
ਕਬੀਰ ਬਾਂਸੁ ਬਡਾਈ ਬੁਡਿਆ ਇਉ ਮਤ ਫੂਬਹੁ ਕੋਇ ॥
ਚੰਦਨ ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਇਹਨੇ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਖਾਹਮ-ਖਾਹ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਰੇ ਛੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੇਗਾਨਾ, ਸਭ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਕੰਧ ਢਾਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਤ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਗੈਰ ਵਿਚ ਫਰਕ। ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਕਰੇ।

ਸੋ ਬੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ। ਜਦੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਰਮਾਈ ਖਾਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ 'ਚ ਕਿ ਸੰਤ ਤਾਂ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਾਡੇ ਰੁਪਈਏ ਦੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਓ ਭਾਈ ਬੈਠੋ, ਜਲ ਪਾਣੀ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕੋ, ਦੂਰੋਂ ਆਏ ਓਂ। ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬਿਰਲਾ ਸੇਠ ਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾ ਕੋਈ ਧੀ ਨਾ ਪੁੱਤ। ਨਾ ਕੋਈ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਇਕ ਲੰਗੋਟੀ ਪਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦੀ ਲੁੰਗੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੁਕਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ। ਨਾਹੁਣ ਵੇਲੇ ਇਹਨੂੰ ਧੋ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਗਰਮੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਆਹ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਮੈਂ ਕਾਹਦੇ 'ਚ ਪਾਵਾਂਗਾ, ਜੇਬ ਵੀ ਹੈ ਲੰਗੀ ਹੈ, ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਹੈ। 3300 ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਕ ਮਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਣ ਬਣ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਮਣ ਰੁਪਏ ਕਿੱਥੇ ਚੁੱਕੀਂ ਫਿਰਾਂਗੇ। ਸਾਡਾ ਗਲ ਕੱਟ ਦੇਣਗੇ ਚੇਲੇ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਭਾਈ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂ ਸਕੂਲ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਨਕਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਸੀਮਿੰਟ, ਲੋਹਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏਗਾ? ਚੂਨਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੱਕੜੀਆਂ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਮਦਦ ਅਸੀਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਡਾਕਟਰ ਵਗੈਰਾ ਕੌਣ ਰੱਖੇਗਾ ਇਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ,

ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੰਮ ਬਣ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੋ, ਇਥੇ ਥਾਉਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ ਪੈਸੇ। ਸੋ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਰਾਨੇ 'ਚ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਿਲੇ, ਮੈਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਪੈਰ ਨਾਲ ਥਾਲ ਉਹਦਾ। ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੇਰੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਹੈ ਕੋਈ। ਜਿੱਡੀ ਮੇਰੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਹੈ ਓਡੀ ਗੱਲ ਕਰ। ਸੋ ਇਹ ਟਕਾ ਰੱਖਿਆ ਇਹਨੇ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਐਡਾ ਹੈ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਟਕਾ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਟਕਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਉਸਨੇ, ਭੱਰਾ ਰੱਖਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਸਹਿ ਨਾ ਹੋਇਆ ਉਹਦਾ ਪਿਆਰ, ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ। ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਘਾਹੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਲਈ ਉਹਨੇ ਗੱਲ। ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿੱਚ ਸਮਝਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਕੀ ਦਿਵਾਈਏ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰੋਂ? ਜੇ ਦੱਸੋਗਾ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਨਾ ਆਵਾਂ,
ਇਹੋ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਹਲਤ-ਪਲਤ ਸੰਵਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੇ ਤੂੰ ਦਿਆਲੂ ਹੋਇਆਂ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਸੁਣ ਲਿਆ ਉਸ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾ, ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ! ਨਿਹਾਲ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਲੱਥਪੱਥ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ। ਧੂੜ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ, ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਜੰਮੀ ਪਈ ਹੈ, ਲੱਥਾਂ ਦੇ ਜੰਮੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਏਗਾ। ਨਰਮਾਈ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇਰੇ -

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸ਼ੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੫

ਨਾਨਕ ਹੋਰਿ ਪਤਿਸਾਹੀਆ ਕੂੜੀਆ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੩

ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਗਰੀਬ ਹੈ, ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਲੋਕ ਪੁਛਦੇ ਨਹੀਂ, ਹੰਕਾਰੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਥੇ ਆ ਕੇ 27 ਦਿਨ ਰਹੇ। ਬਹੁਤ ਗਰਮੀ ਸੀ, ਮਈ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਐਨੀ ਗਰਮੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਖਾਸ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਰਨ ਪੁਆਉਣੇ ਸੀਗੇ। ਚਰਨ ਪੁਆਉਣ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ, ਟਾਈਮ ਵੀ ਸੈੱਟ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੈਠਣ ਦਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅੱਠ ਮਿੰਟ, ਪੰਜ ਮਿੰਟ, ਸੱਤ ਮਿੰਟ।

ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਏਅਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕੋਠੀਆਂ ਸੀ ਓਧਰਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਿ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਥੱਕ ਨਾ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਏਧਰਲੀਆਂ-ਓਧਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ ਰੱਬ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਨਹੀਂ। ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਤਕ ਗਰਮੀ-ਗਰਮੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਹਿਤ ਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ।

ਇਕ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ-ਸਮਾਂ ਕਰੀ ਗਿਆ, ਨਾ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਐਡਰੇਸ ਨੋਟ ਕਰਿਆ ਤੇ ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਪੁੱਛਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਵਾਨ 'ਤੇ 19 ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, 19-20 ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚੌਂਕ ਸੀ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਹਿ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕਦੇ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਅੱਜ ਪੁੱਛ ਲਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਕਤਰਿਆ ਸਭ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਸੰਤ ਕੋਲ ਕਦੇ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਕਦੇ ਵੀ। ਸਾਫ-ਸਾਫ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਭੁੱਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਈ ਮਾਰੇ ਕੁੱਟੋ, ਬਖਸ਼ ਲਓ, ਜਿਹੜੀ ਸਜ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਦੇ ਲਓ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਨਾਂ ਝੂਠ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਨਾ ਹਾਂ ਕਰੀ ਨਾ ਹੀ ਨਾਂਹ ਕਰੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਰਹਿ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰ। ਦੱਸ ਕੌਣ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇੱਕ ਮਾਲੀ ਹੈ, ਛੱਜੂ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ!

ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਛੱਡ ਪੜ੍ਹੋ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਦੀਵਾਨ 'ਚ, ਉਹਦਾ ਘਰ ਟੋਲ੍ਹ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ 19 ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਆਏ, 20 ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ, ਉਥੇ ਉਹ ਕਰੀਮ ਕਲਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਾਫਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਹਰਾ ਜਿਹਾ ਕੱਪੜਾ ਜਿਹਾ ਵਲੋਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਔਹ ਜਿਹੜਾ ਨਵਾਂ ਜਿਹਾ ਸਾਫਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾ ਗੱਡੀ ਪਿੱਛੇ। ਉਹ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਮੂਹਰੇ-ਮੂਹਰੇ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ। ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਹਰ ਉਹਨੇ ਦਰੀਆਂ ਵਿਛਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀਆਂ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਲਮ ਵਾਲਾ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦਾ। ਮਾਲੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਇਕ ਐਸਾ ਤਖਤ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਐਸੇ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਦ ਕੇ, ਛੱਪਰੀ ਵਰਗਾ ਗੋਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਲਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾ ਕੇ ਤਖਤ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਪੁਸ਼ੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਬਹਿ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਛੱਜੂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਖੜ੍ਹੇ-ਖੜ੍ਹੇ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਛੱਜੂ! ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੁਲਾਬ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, 35 ਕਿਸਮ ਦਾ ਗੁਲਾਬ ਉਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੇਰਾ ਤੇ ਹਰੇਕ ਦਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਗਰਮੀ ਬਹੁਤੀ ਸੀ, ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹਨੇ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਿਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਜਿਹੜੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅੰਦਰਲਿਆਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਕੇ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈਗਾ, ਨਾ ਡਰਾਈਵਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਮੀਰ ਸੀ ਬਹੁਤੇ।

ਇਹਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਸੀਗਾ ਪਿਆਰ, ਪਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅੰਦਰ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਘਰ ਬਾਰ ਹੀ ਲੁਟਾ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ। ਜੇ ਮੇਰਾ ਹੀ ਉਹ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਛੱਜੂ ਮੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਜ ਏਅਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕੋਠੀਆਂ 'ਚੋਂ ਆਏ ਨੇ, ਗਰਮੀ ਬਹੁਤੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਸੀ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕ, ਸੰਤ ਐਨੇ ਅਮੀਰ, ਐਨੇ ਵੱਡੇ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਣਗੇ ਛੱਜੂ? ਨਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੰਜਾ ਵਿਛਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਨਾ ਤੇਰੇ ਦੂਜਾ ਪੱਖਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਟੇਬਲ ਫੈਨ। ਗਰੀਬ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਗੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅੱਜ ਸੰਤ ਨਾ ਆਏ, 19 ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਝੀਲ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲਿਓਂ ਮਿੱਟੀ ਨਿਕਲ ਗਈ ਕਿ ਸੱਚੇ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਹੀਂ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲਈ ਅੱਜ।

ਸੋ ਮਹਾਤਮਾ ਐਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਤੂੰ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਲਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਵਿਚਾਰੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਗਜ਼ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ -

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਫਤੁਪਤਿ ਰਾਜਾ
ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਸੋ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਿਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ,
ਰਾਜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ।

ਸਚਾ ਅਮਰ ਸਾਰੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਾਤੇ ॥
ਅੰਗ- ੨੪੯

ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਭ ਝੂਠੀਆਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਨੇ। ਜੋ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਅਮਰ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵੀ ਸੱਚੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੱਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੨

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਉਧਰੋਂ ਕਣੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਮੀਂਹ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਤਰਪਾਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਸਤਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਝੌਂਪੜੀ, ਮਕਾਨ ਦੇਖੀਏ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਇਸ ਪਿੰਡ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਨਾਸਤਕਤਾ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਿਗੁਰੇਪਨ ਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੌਣ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖੋ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਆਇਓ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦਾਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਸਾਡਾ ਪੀਰ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ, ਇਕ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਦਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲ 'ਚ ਠਹਿਰਾਂਗੇ। ਸਭ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹੱਲ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ। ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਰੋਹੀ ਰੰਗ, ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਛੱਪਰ, ਉਹ ਵੀ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ, ਗਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ-ਹੋਈਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਗਏ, ਸੁਰਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ, ਇਕ ਦਮ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਡੀ ਖੇਚਲ, ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਹੇਮਾ! ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਇਥੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਬਣ ਕੇ। ਪੈਰ ਨਾ ਲੱਗਣ ਧਰਤੀ 'ਤੇ, ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲ ਪਈਆਂ ਕਿ ਹੋਂ! ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਘਰ। ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੌਂਪੜੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਫੂਸ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆਸਣ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗੇ, ਭਜਨ ਕਰਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਬੜਾ ਲੱਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਇਹਦੀ ਉਪਰਲੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ - 'ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੱਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥' ਭਾਈ ਹੇਮੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕੱਪੜੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੨

ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਇਹਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਾਣ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਤ੍ਰੁ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੁਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੨

ਜਿਹੜੇ ਭਾਈ ਭਰਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਇਹਨੂੰ।

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਧੂੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੨

ਜੇ ਇਹਦੀ ਧੂੜ ਵੀ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਏ, ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੯

ਸੋ ਇਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਸੱਚੇ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕੂੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਝੂਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਸਾ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਸਾਦੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸਾਧੂ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਉਹ ਸੀਗੇ ਸਰਵਰੀਏ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟਾ! ਤੇਰਾ ਭਾਗ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ। ਸਰਵਰੀਏ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜਾ ਫਿਕਰ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਡੋਲੀ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ, ਕੰਗਣ ਲਾਹ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਆਹ ਲੈ ਲਓ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਡੋਲੀ ਰੱਖੀ, ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ। ਸੋਚਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੂਟਾ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਉਸ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਰੋਣ ਲਗ ਗਈ, ਬਰਾਈ ਨਹੀਂ ਬਿਰਦੀ।

ਬੇਟਾ! ਬਚਨ ਕਰ, ਬਚਨ ਕਰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੀ ਬਚਨ ਕਰਾਂ, ਗੁੱਠ ਕਸਾਈਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾ ਕੇ ਮੰਗਣਾ ਕਰ ਆਏ, ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਵਰੀਏ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰੀ ਆਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭੇਗੀ। ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਦੁਖ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਮੈਨੂੰ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਨਗੇ, ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਨਗੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਾ, ਤੇਰੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਹੀ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਉਂਕਿ-

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਹੋਵਾਂਗੀ, ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪਿੰਡ ਹੈ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੁਲਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਵੀ ਮੇਰਾ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟਣਗੇ, ਮਾਰਨਗੇ, ਧੱਕੇ ਦੇਣਗੇ, ਮਿਹਣੇ ਦੇਣਗੇ। ਮੈਂ ਡਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ। ਮੇਰਾ ਸਿਦਕ ਨਾ ਹਿੱਲ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਬੜੀ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਟੁੱਟੇ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਡੋਰੀ,
ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਵੇਖ ਕੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਬੇਮੁਖ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਮਨਮੁਖ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ

ਰੱਖਿਆ, ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਮਸਤਕ 'ਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਲੇਖ ਹੀ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਸਰਬ ਜੀਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਧੁਰਾਹੂ ਬਿਨੁ ਲੇਖੈ ਨਹੀ ਕੋਈ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - ੫੯੮

ਧੁਰ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਲੇਖ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚੰਗਾ ਲੇਖ ਜਾਂ ਮੰਦਾ ਲੇਖ।

ਆਪਿ ਅਲੇਖੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ
ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੯

ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਮਿਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰ, ਮਿਟਦਾ ਮੱਥੇ ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਨਾ।

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੭

ਲੇਖ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਆਪ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਲੇਖ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਮਿਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਉਹ ਲੇਖ ਹਨ ਜਿਹਨੂੰ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਕਰਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਣਕਾਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਮੱਝਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਇਹ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਦਾਣੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਘੱਟ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਉਸਨੂੰ ਵੈਸਾ ਹੀ ਫਲ, ਜਿਹਨੇ ਵੱਧ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਤੀਜਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਇਕ ਲੇਖ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮਾਂ 'ਚ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੱਥੇ 'ਚ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਦਿਤੀ, ਕਿੱਥੇ ਮਰੇਗਾ, ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਮਰੇਗਾ ਤੇ ਕਦੋਂ ਮਰੇਗਾ। ਉਥੇ ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਐਨਾ ਚਿਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਪੁੰਨ ਵਾਚਦੇ ਨੇ, ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰਾਲਬਧ ਜਦ ਬਣੀ ਹੈ ਫੇਰ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਲ ਨਾ ਚਲਾਈਏ ਅਸੀਂ, ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਆ ਜਾਏਗਾ? ਬੈਠਣਾ ਆਪਣੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ ॥

ਜਹਾ ਦਾਣੇ ਤਹਾਂ ਖਾਣੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੩

ਜਿਹਦੀ ਕਿਰਤ ਮਾੜੀ ਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਧੱਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਲੇਖ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ। ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਹੜੇ ਨੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੇ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਸੰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਾਲੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਇਕ ਸੇਠ ਦਾ ਮੁਨੀਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਬੀ, ਕਬਾਬੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਬੇਈਮਾਨ। ਘਰਵਾਲੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਦਸ ਗੁਣੀ ਉੱਚੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਕਿ ਸੇਠ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਾਬੂ ਕਰੀਏ। ਸੇਠ ਹੈ ਸ਼ਰਾਬੀ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦਿਉ। ਉਹਨੇ ਸੇਠ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਲਏ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ, ਮੁਖਤਿਆਰਨਾਮਾ ਬਣਾ ਕੇ। ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿੱਲ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਕਰਾ ਲਈ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਦਿਤਾ। ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਮਾਲਕ ਬਣਦਾ ਗਿਆ, ਸੇਠ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੁਨੀਮ ਸਾਹਿਬ! ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਮਾਲਕ ਹੀ ਹਾਂ ਸੇਠ ਜੀ। ਕਿੱਥੇ ਫਿਰਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮਿੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਉਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ, ਮਿਆਦ ਲੰਘ ਗਈ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸੇਠ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਣ ਗਿਆ ਮਿੱਲ ਦਾ ਮਾਲਕ। ਓਲਾਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹਦੇ। ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਇਹਦੇ 10 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਬੜਾ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਬੜਾ ਇਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਲਿਆ, ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਲਿਖਾਇਆ, ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਹ ਬੇਮੁਖ ਜਿਹਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨਾ ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਰੁਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮੇਰੇ ਵਲ। ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਟੀ.ਬੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਦ ਟੀ.ਬੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚ। ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਉਥੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਰੱਖਿਆ, ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਪੈਸੇ ਮੁੱਕ ਗਏ, ਅਖੀਰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਬੱਚਾ ਆਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ, ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਸੇਠ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਮਿੱਲ ਸੀ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਪਿਉ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਪਿਉ ਮੇਰਾ ਮੁਨੀਮ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਤੇ ਪਿਉ ਨੇ

ਰਲ ਕੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਲਏ ਤੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆਈ, ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੱਸਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹਦੀ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਹੈ, ਦਵਾਈ ਲਗ ਗਈ, ਅੱਜ ਹੱਸਦਾ ਹੈ, ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਬੇਟਾ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ, ਅੱਜ ਹਾਸਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਂ ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਪਰ ਪਿਉ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਨਾਲ। ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੇ ਸੱਚ ਬੋਲੋਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਟਾ! ਅਸੀਂ ਝੂਠ ਤਾਂ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਝੂਠ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਓਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਓ, ਪਰ ਅੱਜ ਸੱਚ ਬੋਲਿਓ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਨੂੰ ਫੇਰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੁੱਛ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮਿਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਪੁੱਤਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫਲਾਣੇ ਸੇਠ ਦੀ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਕਰਾਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਸੇਠ ਮਰ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਬਿਮਾਰ, ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿੱਲ ਹੈਗੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਕ ਗਈ ਸਾਰੀ। ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਘਰ ਵੀ ਵਿਕ ਗਿਆ, ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਵਿਕ ਗਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਸੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਓਹੀ ਸੇਠ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਸ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨੂੰ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰੀ ਐ ਨਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਮੈਂ ਲੈ ਲਿਆ ਬਦਲਾ। ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਮਾਂ ਹੈ ਇਹਨੇ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਮਰਨਾ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ। ਤੂੰ ਵੀ ਦਰ-ਬ-ਦਰ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰੇਂਗਾ। ਮੁੰਡਾ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮਰ ਗਿਆ। ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ। ਬੜਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਪਿਆ, ਉਹ ਤਵਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ, ਕਾਲਖ ਵਾਲਾ ਤਵਾ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਲ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਰਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਐਨ ਕਾਲੇ ਕਰ ਲਏ। ਲੋਕ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੇਠ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਲਖ ਮਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਬਾਹਾਂ ਫੜਦੇ ਨੇ ਸੇਠ ਜੀ ਇਹ ਕੀ? ਸਭ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਸਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁਨੀਮ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਧੋਖਾ ਕਰਿਆ ਸੇਠ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਠ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪੇ

ਹੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਆਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ। ਇਹ ਪਰਾਲਬਧ ਲੇਖ ਬਣ ਗਿਆ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਟਿਆ ਕਰਦਾ। ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, ਅਜੇ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟਿਆ ਕਰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਡੀਸਕੇਤ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦੇ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਰੁਪਈਆ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗ ਜਾਏਗਾ, ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਲਿਆ ਕੇ ਜਦ ਪੈਸਾ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ -

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥
ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਗੁ ਧਾਰਿ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੭

ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਸਭਿ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣਹਾਰਿ ॥
ਲਿਖਿਆ ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੀਐ ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥
ਅੰਗ - ੯੯

ਠਠੰਬਰ ਗਿਆ ਰਾਜਾ ਕਿ ਹੈਂ ਮੱਥੇ ਦਾ ਲੇਖ ਤਾਂ ਮਿਟਦਾ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਪੈਸੇ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਇਸੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਰਾਜਾ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੰਮ ਕਾਰ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਿੱਛੇ, ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਵੇਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਫੇਰ ਜਾਇਓ। ਸੋ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਰਾਜਾ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਸੁਪਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ। ਕਿ ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ, ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦੂਸਰੇ ਥਾਉਂ ਜਾ ਜੰਮਿਆ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਜ਼੍ਹਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰ। ਗਰੀਬੀ ਸੀ। ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਬੱਚੇ ਹੋ ਗਏ। 40 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਮਰ ਗਿਆ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬਰ 'ਚ ਦੱਬ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਦੱਬ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਈ ਇਹਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਹੁਣ ਸੁਪਨਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗਹਿਰਾ ਹੈ, ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ

ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਆਵੇ, ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ ਆਵੇ। ਇਕੱਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਘੋੜਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਆਈਏ ਦੂਰ ਤਕ। ਘੋੜੇ ਨਠਾ ਲਏ। ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਹਰਨ ਨਿਕਲਿਆ ਮੂਹਰੇ ਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਰਨ ਮਗਰ ਘੋੜਾ ਲਾ। ਹਰਨ ਤਾਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਜਾ ਕਿੱਥੇ ਰਿਹਾ ਜਿੱਥੇ ਸਾਂਝੀ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਪਛਾਣ ਗਿਆ। ਸਭ ਕੁਛ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਫਲਾਣਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਕਬਰ ਮੇਰੀ ਹੈ। ਬੜਾ ਘਬਰਾ ਗਿਆ, ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਉਹਦਾ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਆ ਗਿਆ ਅੱਠ-ਨੌਂ ਸਾਲ ਦਾ। ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਪੂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕਲਗੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਹਾਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਘੋੜਾ ਕੋਲ ਹੈ। ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਂ ਆਪਣਾ ਬਾਪੂ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਆ ਜਾਓ। ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਨੱਠ ਕੇ ਆ ਗਏ ਕਿ ਬਾਪੂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਬਾਪੂ ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਆ ਗਈ, ਦਹੱਤੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੱਟਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਐਡਾ ਸਾਂਗ ਬਣਾਇਆ, ਮਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਿਆ। ਦੱਸ ਕਿਹਦਾ ਘੋੜਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ। ਕੀਹਦੀਆਂ ਮਾਲਾ ਨੇ, ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ, ਨਾਲੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁੰਡੀਆਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁੱਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਸਕੇਤ ਮੰਡੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੱਚੇ ਘਰਵਾਲੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਬਥੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਭਾਈ, ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਘੋਰਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਫਲਾਣਾ ਰਾਮ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਂਝੀ ਸੀਗਾ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਨੱਠ ਗਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਛਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਦਾ ਬੋਲ ਵੀ ਪਛਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਰਦਾ ਸਾੜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੱਬਿਆ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਬਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਲਓ। ਜੇ ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬੰਦਾ ਇਥੇ ਹੈ, ਜੇ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਫੇਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਡਰ ਗਿਆ ਰਾਜਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਖਹਿੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਆਪ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਬਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਵਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਬਰ 'ਚ ਦੱਬਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਬਰ ਪੁੱਟੀ ਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੀ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਰ ਕੇ ਦੱਬ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਸ਼ਕਲ ਰਲ ਗਈ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਫੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਵਾਪਸ ਆਏ ਹੋਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਚੰਗੇ ਥਾਂ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਸੀ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਨੇ -

ਜਗਿ ਜੀਵਨੁ ਐਸਾ ਸੁਪਨੇ ਜੈਸਾ ਜੀਵਨੁ ਸੁਪਨ ਸਮਾਨੰ ॥
ਅੰਗ - ੪੮੨

ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਏ ਹਾਂ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥
ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ ॥
ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੈ ਧਾਇਆ ॥
ਪੂਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ ॥
ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਜੰਤੁ ਜਾ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੨੦੭

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਯਾਦ ਆਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਦੱਸ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਆਪ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ -

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥
ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਗੁ ਧਾਰਿ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੭

ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਸਭਿ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣਹਾਰਿ ॥
ਲਿਖਿਆ ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੀਐ ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥
ਅੰਗ - ੮੯

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਿਟਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਰਾਜਨ! ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਿਆ। ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਿਆ-

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥ ਤਿਨਿ
ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੪੪

ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਨਾ ਮਿਟ ਸਕਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ,

ਲੇਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦਾ। ਪਰ ਲੇਖ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ Veto power (ਸਮਰਥਾ) ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਜਾਣ ਲੇਖ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਧੂੜੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਲੇਖ ਮਿਟਾਵੇ-ਲੇਖ ਮਿਟਾਵੇ।

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਜੇ ਉਪਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਲੇਖ ਮਿਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਟੋ ਪਾਵਰ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਕੋਈ ਮਿਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕੋਈ। -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪੁਭ ਮਾਨਹਿ
ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੮

ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਪਏ ਮੇਰੇ, ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਭਗਤ ਛੁਡਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਾ ਛੁਟਦੀ।

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥
ਏਕ ਸਮੈ ਮੇ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੇ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੩

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਵੀਟੋ ਪਾਵਰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਲੇਖ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਚਲੇ ਗਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ, ਉਥੇ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ ਹੈ, ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਭੀਮ ਤਾਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਰੋਕ ਲਏ। ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸਾਹੂ ਨੂੰ ਕਿ ਅੱਜ ਮੰਗ ਲੈ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਲੇਖ ਮਿਟਾ ਦੇਣਗੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਚਾਰ ਵਜੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆ ਗਏ। ਉਹਦੀ ਰਾਣੀ ਵੀ ਤੇ ਆਪ ਵੀ। ਘਾਹ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਗਣ ਦੀ ਜਾਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਜਾਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਘਲਾ ਲਓ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਪਿਘਲ ਜਾਣ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਚਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਉਹ ਪਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਕਰੋ, ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਕਰੋ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਬੋਝ ਚੁੱਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਜਪਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਘਾਹ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫੜੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਗਲ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਲੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਆ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗਲ ਭਾਈ, ਕੌਣ ਨੇ ਇਹ? ਸੇਵਾਦਾਰ

ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਇਹ ਕਈ ਪਿੰਡਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਇਥੇ ਕੋਟ ਦੁਆਰ 'ਚ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਐਮ.ਪੀ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਲੜਕੀ ਦੀ ਉਮਰ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਕੋਈ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜੋੜੀ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੇਖ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੇਖ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦਇਆ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਅੱਜ ਤੱਕ ਤੂੰ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਦਾਨ ਦਿਤਾ ਤੇ ਯੱਗ ਕਰੇ। ਸੰਤ ਮੰਡਲੀਆਂ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦਾ ਜਗਰਾਤਾ ਕਰਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸੰਤ ਲਗਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਖਾਲੀ ਹੈ, 25 ਸਾਲ ਦਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਆਸ ਮੈਂ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ, ਫਕੀਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੁਆ, ਤੂੰ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੱਖ ਲੈ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਧਰਮ 'ਚ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਲੇਖ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਸਮਨ ਬੁਰਜ, ਉਸ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਬੜੀ ਸਤਵੰਤੀ ਤੇ ਪਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹਦਾ ਘਰਵਾਲਾ ਦੂਰ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਓ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰੱਖਿਓ। ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਦਿਨ ਕੇਸੀ ਨਹਾ ਕੇ ਕੋਠੇ ਦੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕੇਸ ਹਰੇ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਧਰੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੁਦਰਤੀ ਆਪਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਹਦੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਪੈ ਗਈ। ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੁਰਿਆਈ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਬੇਗਮ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਹੈ ਇਹ। ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਜੀ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪਰਜਾ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ

ਹੁੰਦਾ। ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਤੁਹਾਡੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਲਾਜ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹੈਗਾ। ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਮੰਤਰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੋਹਣੀ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਵਸੀਕਰਨ, ਇਹ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਪਾਵੇ ਥੱਲੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਦੱਬਾਂਗਾ, ਉਹ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਏਧਰ ਨੂੰ ਆਈ ਜਾਏਗੀ। ਸਿਪਾਹੀ ਭੇਜ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਪਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਗਵਾਉਣ ਨਾਲੋਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਲੈ ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਫੇਰ ਵੀ ਤਾਂ ਨੱਠੀ ਫਿਰੇਂਗੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਲਓ, ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੰਦ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਏਧਰ ਇਹ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਗਏ। ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪਾਵੇ ਥੱਲੇ ਦੱਬਿਆ, ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸੱਚੀਓ ਨਾ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਧਰਮ ਤਿਆਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਵੇ ਥੱਲੇ ਮੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਇਹ ਵਸਤਰ ਬਦਲਣ ਲਗ ਗਈ, ਕੇਸ ਵਾਹੁਣ ਲਗ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਵੇ ਥੱਲੇ ਰੱਖਿਆ, ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ, ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਨਾ ਜਾਵਾਂ। ਜਦੋਂ ਚੌਥੇ ਪਾਵੇ ਹੇਠਾਂ ਮੰਤਰ ਦੱਬਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਮ ਘਰੋਂ ਤੁਰ ਪਈ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਜਾਵਾਂ, ਜਾਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਇਆ ਤਾਂ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟੀ! ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਐਨੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ ਲਾ ਕੇ ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਇਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੁਰਿਆਈ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮੰਤਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਰ੍ਹੇ ਆ, ਪੈਰ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠੇ ਸੀ ਹੇਠਾਂ ਕੱਚੀ ਧਰਤੀ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਚੁਟਕੀ ਭਰੀ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਮਲ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ, ਮੌਜ ਕਰ। ਤੇਰੇ ਵਲ ਕੋਈ ਝਾਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਇਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੂੰ ਪਤਿਤ ਹੋਣਾ ਸੀ ਧਰਮ ਤੋਂ, ਜਾਹ ਤੇਰਾ ਲੇਖ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਲੇਖ ਤਾਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਉਥੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਓ, ਇਥੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਓ। ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ

ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਲੇਖ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਟੁੱਟੇ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਡੋਰੀ,
ਐਸੇ ਲੇਖ ਲਿਖਦੇ ਮਾਲਕਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੋਹੀਂ ਥਾਂਈਂ ਤੂੰ ਲਿਖਣਹਾਰਾ ਹੈਂ। ਮਾੜੇ ਲੇਖ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧੇ ਕਰ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੋ ਗਏ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਧੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿੱਥੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਤੜਫਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਗਵਾ ਦਿਤਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਬੱਚੇ ਕੀ ਖਾਣਗੇ? ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿਤੇ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਲੇਖ ਹੀ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਬੁਲਾ ਕੇ ਮਸਤਕ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਅਗੂਠਾ ਰੱਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮਲੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖ ਮਲ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਭਾਈ ਸਾਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਡੋਲੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਡੋਲੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਡੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀ ਰਹਿਣਾ? ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਕਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਪੈੜ ਕੱਢੀ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ ਉਥੇ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਲਿਆਓ ਬੁਲਾ ਕੇ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਨਦਰੇ ਨਦਰੀ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੀ ਬੁਰਿਆਈ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਨੇੜੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਸੀਸ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਤਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਵਿਚੋਂ ਮਾਰ ਕੱਢੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ,
ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ।

ਕਰਿ ਹੁਕਮ ਮਸਤਕਿ ਹਥ ਧਰਿ ਵਿਚਹੁ

ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੩

ਮਾੜੇ ਲੇਖ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿਤੇ। ਨਿਗੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਉਸ ਨੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੁੱਤੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਨੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਸੀ, ਅਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਤੱਕ ਇਕ ਝਰਨਾਹਟ ਚੱਲੀ, ਇਕ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਅਨਹਦ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਬਣਾ

ਲਿਆ ਆਪ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਕਾਕਾ! ਇਹ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ। ਬਰਾਤ ਵੀ ਮੁੜ ਆਈ। ਪਿਉ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਿੱਖੀ ਵਲ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਕਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਹੋਏ, ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸ ਸਕਾਂ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਆ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਰਦਾਨ ਦਿਤੇ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਲਓ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ।

(ਪੰਨਾ 10 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ॥
ਲਾਇ ਖੋਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ॥
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - 283

ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਕਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਪਰ ਇਮਾਨ ਲਿਆਓ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿ-ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨੋ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਓ। ਬਾਣੀ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਭੇਜਦੀ ਹੈ- ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰਿ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਅੰਤ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਚ ਤੇ ਉਚੀ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੂਚ ਤੇ ਮੂਚੀ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - 272

ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਇਹ ਨਾਮ ਵਪਾਰ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਲਿਹਾਰ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਹਨ; ਆਪ ਤਰਦੇ ਹਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹਨ।

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ

(ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਖਾਨਦਾਨੀ ਵਿਰਸਾ ਜਿਹੜਾ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਪਲਮਿਆ, ਵਧਿਆ, ਫੁਲਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਜੋ ਵਿਕਾਸ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਉਪਰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਬਾ ਬੀਰਮਦਾਸ ਜੀ ਵਿਧੌਸ਼ੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਣੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਸਾਧ ਬਚਨ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਉਤਮ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਰਾਮ ਸਿੰਘਾ! ਸੰਤ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਮਰਿਆਦਾ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਮਾਣੇਗਾ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰਮਈ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਕੁਲਤਾਰਕ ਹੋ ਕੇ ਤਾਰ ਦੇਵੇਗਾ।” ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੰਕੇਤਕ ਸਨ ਜੋ ਇਕ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਇਕ ਅਲੌਕਿਕ ਹੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੁਪਿਆ, ਪੈਸਾ ਕੁਝ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਘਰੋਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਚੁਕ ਕੇ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦੇਣਾ ਇਕ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲੀ 'ਚੋਂ ਮੁੰਦਰੀ ਕੱਢ ਕੇ, ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਗੜਵਾ ਕਿਸੇ ਜਾਚਕ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਮ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਣਾ ਤਣਨ ਲਈ ਸੂਤ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਨੇ ਮੰਗ ਲਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਪਰਾਇਆ ਸੂਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਸ ਸੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਸੂਤ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੇ ਵਸਤਰ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਦਾਰ ਬਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਵੰਡ ਦੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਣੀਆਂ ਦੂਰ ਭਵਿੱਖਤ ਨੂੰ ਬੀਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਪਟਿਆਲੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਲਗਨ ਅਨੇਕਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀ.ਐਲ.ਵਿਸਵਾਨੀ ਜੋ ਸੂਬਾ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵੀ ਸਨ, ਉਹ ਅਸਾਡੇ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਦਿਤੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹੀ ਲਾਲਸਾ ਉਠੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਅਸੀਂ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਧਿਆਨਾ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰੁੰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਨ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਉਤੇ ਅਛੋਪਲੇ ਹੀ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਜਾਗਦੀ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੁਧਾਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਉਥੇ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨਿਵਾਸ ਰਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਆਪ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੋ ਵਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਗਰਮੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਸਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਨੇ ਅਤੇ 25 ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਰਸਨਾ, ਸ੍ਰਾਸ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਵਿਚੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਐਸੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋਤ ਮੰਡਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਧੁਨ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਯਾਨਿ ਕਿ ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਵਜੇ ਤਕ ਇਕ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣਾ ਕਿ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਝੁਲਾ ਉਤਰਨਾ ਜਿਸ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਆ ਜਾਣਾ ਉਸ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤੈਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਬਦ

ਪੁਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਐਸਾ ਰਸ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿਣਾ। ਹੁਣ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਅੱਖਰ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨੀ ਲਗ ਜਾਣੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਐਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਧਰ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਧ ਗਈ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚੋਂ ਭੂਆ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਨਿਜੀ ਸੇਵਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੋਠੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਗ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚਾਰਪਾਈ ਤੋਂ ਠੀਕ 1.00 ਵਜੇ ਉਠ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਲੇਟ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪਉੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਦੀ ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਗੁਲਾਬ' ਤੂੰ ਹੈਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਧੀਮੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਈ! ਮੈਂ ਗੁਲਾਬ ਹੀ ਹਾਂ। ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ, ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਪੂਰੀ ਨੀਂਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਾਈ ਜੀ! ਮੈਂ ਇਕ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸਿਮਰਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਘਾਟਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਲੰਘਿਆ ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂੰ ਸਨ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ! ਜੇ ਸਚਮੁਚ ਤੈਨੂੰ ਐਨੀ ਹੀ ਲਗਨ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਉਠ, ਸੁਧਾਸਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆਪ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਆਪ ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਆਪ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਤਰਕ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਸੰਤ ਧਿਆਨੇ ਜੀ ਵਰਗਾ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤ੍ਰਿਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨਵਾਨ, ਮਿੱਠ ਬੋਲਾ ਸੰਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ

ਹੋਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਣ, ਆਪ ਸਭ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਭਾਦਰੋਂ ਦੀਆਂ ਛੁਟੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਪਖਾਨੇ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ, ਤਨ ਵੀ, ਮਨ ਵੀ, ਧਨ ਵੀ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਅਰਪਣ ਕਰ ਆਏ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਕੋ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤਪਸਿਆ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਕਾ! ਐਨੀ ਦੇਰ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਰਿਹਾ? ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸਰਬ ਸ਼ੋਮਣੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ ਅਮਾਨਤ ਜੋ ਸੀਨਾ-ਬ-ਸੀਨਾ ਚਲ ਕੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤਾਈਂ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਤੇਰੀ ਹੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਔਖਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਇਕ ਅਮੀਰ ਖਾਨਦਾਨੀ ਬਾਲਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਵਸਤਰ, ਚਮਕਦੇ ਬੂਟ ਅਤੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਦਸਤਾਰ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਮਹਾਨ ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚਮਕਾਅ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦੇ ਨੇਤਰ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਝਾਲ ਝਲਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨੇਤਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਢਹਿ ਪਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ magnetic (ਚੁੰਬਕ) ਖਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਦ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਮਿਤਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਚੁਕੇ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪਾਸ ਆਪ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਅਮੀਰੀ ਵਸਤਰ, ਸੋਹਣੇ ਬੂਟ, ਸੋਹਣੀ ਸਜਦੀ-ਫਬਦੀ ਦਸਤਾਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਖੱਦਰ ਦਾ ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਕੁੜਤਾ, ਖੱਦਰ ਦਾ ਹੀ ਨਿੱਕਾ ਦਸਤਾਰਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਸਜਾ ਲਿਆ। ਅਤਿ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਇਸ ਸਾਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਮਾਉਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਆਰਾਮ ਛੱਡ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਜਦੋਂ ਕੰਨਾਂ ਤਾਈਂ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਮਾਈ

ਇਕ ਦਮ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਚਾ ਅਨੁਭਵ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਖੂੰਹਦੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅਲੋਪ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜਗ-ਮਗ ਕਰਦੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਉਠੀ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਤੋਂ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਮਨੋਤ ਬਚੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਣਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸਰੂਪ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਾ ਕੇ ਜੀਵ ਤੋਂ ਈਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰ ਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਈਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖੁਸ਼ਬੋ, ਅਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ (ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) (ਅਤਰ ਰੂਪ) ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਗੰਧੀ ਹਰ ਥਾਂ ਫੈਲ ਗਈ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਜੀ ਵਲ ਖਾਸ ਤਵੱਜੋ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਹੀ ਭਵਿਸ਼ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਮਾਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਮਾਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਦਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰ ਕਮਾਵੇਗੀ ਪਰ ਇਹ ਬਲੀ ਪੁਰਸ਼ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਸਗਮਾਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗੂੰ 'ਨਾਕਹੁ ਕਾਟੀ ਕਾਨਹੁ ਕਾਟੀ' ਵਾਲਾ ਹੀ ਵਰਤਾਵਾ ਕਰਕੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਖੇਗਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰਨਗੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਦਰਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ, ਮਛਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਾਂਗ, ਔਖਾ ਸੀ ਰਹਿਣਾ। ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ-

**ਨਾਨਕ ਸੇਵਕੁ ਸੋਈ ਆਖੀਐ ਜੋ ਸਿਰੁ ਧਰੇ ਉਤਾਰਿ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿ ਲਏ ਸਬਦੁ ਰਖੇ ਉਰ ਧਾਰਿ॥
ਸੋ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਜੋ ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ॥
ਆਪੇ ਬਖਸੇ ਮੇਲਿ ਲਏ ਆਪਤੁ ਗਵਾਵੈ॥
ਮਿਲਿਆ ਕਦੇ ਨ ਵੀਛੁੜੈ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸੋ ਬੁਝਸੀ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਬੁਝਾਵੈ॥**

ਅੰਗ - 1247

ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾ

ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਅਲੋਪ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਬਲ ਬੈਰਾਗ ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸਚਮੁਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ -

**ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ॥
ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥**

ਅੰਗ - 83

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਆਪ ਐਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕਿਉਂ ਸਨ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਗੁਪਤ ਰਹੱਸ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ 9 ਸਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪਿੱਠ ਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਰਾਮ ਕਰਾ ਦੇਣਾ, ਪਰ ਆਪ ਕਦੇ ਵੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ

ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ॥

ਤਿਥੈ ਉਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ

ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥ ਅੰਗ - 1414

ਕੀ ਕੋਈ ਸਚਮੁਚ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆਦਮੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਰਲੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਤਿਥੈ ਉਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ॥ ਅੰਗ - 1414

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਤਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਐਸੇ ਗੁਪਤ ਭੇਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਭੁੱਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਬਚਨ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 90 ਦਿਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਰਖ ਦਿਤੀ। ਆਪ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਜ਼ਨ ਤੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, 90 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਨੀਂਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਐਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੀਂਦ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਐਸਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਐਨਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨੀਂਦ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੋਗੀ ਗੌਰਖ ਆਦਿ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਉਪਰ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸਦਾ ਜੋ

ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਅੰਦਰ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਦੀ ਅੰਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਬਿਰਤੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੌਂਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੌਣਾ ਤੇ ਜਾਗਣਾ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਤਮ ਜਾਗ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ lower level (ਹੇਠਲੀ ਪਰਤ) ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ ਪਰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਇਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਧੀ ਵਾਂਗੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਖਬਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੰਦਰ ਸੁਰਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਫੁਰਨੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਪ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸਨ ਅਤੇ ਆਤਮ ਜਾਗ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟਵਾਰੀ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ, ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਚਾਰਪਾਈ ਤੇ ਲੇਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਇਸ ਲੰਮੇ ਪਏ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਭਰਮ ਪਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਐਉਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਸ਼ਮ ਚੀਜ਼ ਕੰਧਾਂ, ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਰ-ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਛੋਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਭੋਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲ ਪਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਨੰਬਰ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਮ ਜੋ ਸੀਨ ਮੈਂ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਦੇਖਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਫੜ-ਫੜ ਮੈਂ ਦਸਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ

ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੱਸ, ਇਕ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਰ ਗਿਆ? ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਪਰ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਸਾਖੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਚਾਰਪਾਈ ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤੁਲਸਾ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ! ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ, ਉਹ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈਣ। ਇਹ ਦਾਸੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਲੰਘ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਸਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਗੂੰਠੇ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਪੜਦੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਫਟ ਗਏ। ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੇ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਜਹਾਜ਼ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਛੋਟੇ ਟਾਪੂਆਂ ਲੋਕਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲਦੀ-ਮਿਲਦੀ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆਪ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣੇ ਦਾ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਜਹਾਜ਼ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਸੀਆਂ ਹੀ ਕਥਾਵਾਂ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਮਾਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਗੁੰਮ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਉਹ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਦਮ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਜਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਓਹੀ ਪੀਰ ਜੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਕਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ 45 ਦਿਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਆਪ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਕਾਰਜ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਲ ਲਈ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਮਾਈ ਆਈ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਇਕ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਦੂਜਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ

ਤੋਂ, ਤੀਜਾ 2 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਅਤਾ-ਪਤਾ ਮਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਉਹ ਮਾਈ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨੀਂ ਮਾਈ! ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਪੁੱਤਰ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਬਿਸਤਰੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਚੁਕੀਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਆਪ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਤਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਲਵਰ ਕੋਡ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸੁਤੇ ਸਮਝ ਕੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ silver cord ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਜ ਭੇਤ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਭੇਜੋ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਸੰਤ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਬੁਝ ਸਕਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਨ ਚਲ ਪਿਆ, ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਰਾਗ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹਸਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜੋ ਘਾਲ ਕਮਾਈਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਉਚੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨੀਂ ਸਮਰਥਾ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਣ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਗਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਭੀ ਅੰਤਰੰਗ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਧੋਅ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਚੌਕੀ ਉਪਰ ਸਸ਼ੋਭਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਦੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਾਅ ਦਿਤੇ, ਸਿਰ

ਉਪਰ ਮੁਕਟ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਪਰ ਮਾਲਾ ਪਾਉਣੀ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਹੋ ਰਹੇ ਅੰਤਰੀਵ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਜੋ ਸਮਸਿਆ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਮੁਕਟ ਉਤਾਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇ ਮਾਲਾ ਨਾ ਪਹਿਨਾਈ ਤਾਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂਦੇਵ! ਆਪ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਵੋ ਆਪ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਦੇ ਜਾਮਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਗੰਢ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਵੋ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਪਹਿਨਾਅ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਗੰਢ ਦੇ ਦੇਣੀ ਮੁਕਟ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬੀਰ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੈਰਾਗ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰਿਪੀ ਸਿੱਧੀ, ਮਾਣਤਾ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੀ ਲੋਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਦੂਜੇ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਠਨ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਵੱਸਥ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਹੰਸਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਤੀ ਮਨਮੋਹਣੇ ਸਰੂਪ ਨੇ ਅਸਾਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵੋ। ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਮਹਿਮਾ ਮੈਂ ਮਾਇਆਵੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਰਾਵਾਂਗੀ। ਇਕ-ਇਕ ਸਿਧੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਦਸਦਿਆਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਲ ਬਿਲਕੁਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖਿੱਚ ਪਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਧੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਧਾਰ-ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੌਤਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਲ ਵੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੋ, ਅਸਾਡਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੋਹਦੀਆਂ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਭਟਕਾਅ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਜੀ! ਤੂੰ ਅਸਾਡੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਾਸੀਆਂ ਬਣ ਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਏ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਵਿਚ

ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਮੋੜ ਹੈ ਜਿਥੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧਕ ਉਚੀ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਮਾਇਆ ਹੈ ਇਥੋਂ ਤਕ ਤਾਂ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਪੈਸਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਮਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਚਿਆਈਆਂ ਉਪਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਥੇ ਆਪਾ ਭਾਵ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਈ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਅਤੇ ਪਰਸੋਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਛੁਟੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਸਫਰ ਸਾਇਕਲਾਂ ਉਪਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸਾਇਕਲਾਂ ਤੇ ਚੱਲੇ, ਦੱਸ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਉਪਰ ਅਕੀਦਾ ਸੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖਵਾਲ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਬਲਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਪਰਮ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਅਨੁਆਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਡੋ-ਅੱਡ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਤਲਗੜ੍ਹ ਆਦਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਕਟਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਥੱਕੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪੁਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਕਟਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਲਮਗੀਰ ਪਹੁੰਚੀਏ। ਸਵੇਰੇ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੀਂ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਵਾਪਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚੀਏ। ਅੱਜ ਦਾ ਸਫਰ ਕਾਫੀ ਲੰਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਕਰਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਜੁਬਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ

ਹੀ ਇਕੋ ਸਾਹ ਵਿਚ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਥਕੇਵਾਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਚੌਥੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਪਾਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਦੀਵਾਨ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ, ਨੀਂਦ ਆਵੇਗੀ ਇਸ ਥਕੇਵੇ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਜੇ ਸੌਣ ਲਈ ਕਮਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਗਦੈਲੇ ਤੇ ਉਪਰ ਰਜਾਈਆਂ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਥਕੇਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਤਰ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਸਵਾਲ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਚਲੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ property dealer ਰਹੇ, ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਇਕ ਚਾਦਰ ਜੋ ਆਪ ਕੱਢੀ ਸੀ, ਉਹ ਚਾਦਰ ਉਸ ਨੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਚਾਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੇਠਾਂ ਵਿਛ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦੁਰਾਹੇ ਪਹੁੰਚਣ ਸਮੇਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੁਰਾਹੇ ਮੈਂ ਰਜਵਾਂ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਐਨੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝੱਲੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਥੱਕ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਆਪਾਂ ਨੇ ਦੁਰਾਹੇ ਦੇਰ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੂਰੇ ਟਾਈਮ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਾਡਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਇਕਲ ਰੱਖੇ, ਜਦੋਂ ਭੋਰੇ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਗਏ, ਅਸਾਡੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਰਾਤ ਦੇ 9 ਵਜ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰੋ। ਬਾਬਰੂਮ ਵਲ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁੰਡ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੈਟਾਂ ਲਾਹੀਆਂ ਹੀ ਸਨ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜਲ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਬਾਲਟੇ ਆ ਗਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਤੇਲ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਲਓ, ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨੇ ਕਰੋ ਤੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਵੋ। ਹੱਥ ਮੂੰਹ ਧੋ ਕੇ ਹੀ ਹਟੋ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਆ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਲੇਟ ਹਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਛੋ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਫੜ ਲਿਆ, ਆਪ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਆਪਾਂ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਝੁਲੇ ਵਿਚੋਂ ਚਾਦਰ ਕੱਢੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਲੰਘ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਚਾਦਰ ਅਸਾਡੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਵਿਛਾ ਦੇਵੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤਾਂ ਉਪਰ ਸਖਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਖਿਮਾ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਵੀ ਦੇਵੋ।” ਐਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸੇਵਾਦਾਰ ਆ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਬੂ ਲੋਕ ਹਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੋਹਲ ਬਹੁਤ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਦੈਲੇ ਵੀ ਦੇਣੇ ਅਤੇ ਤਲਾਈਆਂ ਵੀ ਦੇਣੀਆਂ; ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਲਿਆ? ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਰਾਲੀ ਵਿਛਾਈ ਹੈ, ਉਤੇ ਤਲਾਈਆਂ ਵਿਛਾਈਆਂ ਹਨ, ਰਜ਼ਾਈਆਂ ਹਰ ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਮਰੇ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦਸ ਦਿਤਾ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਐਨੇ ਮਹਾਨ ਪਦਵੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ, ਗੁਪਤ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਖੁਦਾ ਕੀ ਬਾਤੋਂ ਖੁਦਾ ਹੀ ਜਾਣੇ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਭਰਮ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਕ ਕ੍ਰੋੜ ਮੁਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦੇਵੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਪੜ ਲੈ ਆਵੋ ਪਰ ਹਾਪੜ ਜਾਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹਵਾ ਬਰਦਾਰ ਅਰਦਲੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ 17 ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ 18 ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫਿਰ ਬੁਲਾ

ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਜੁਗਤ ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ ਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦੱਸਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਖਿਚਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰੀਬ ਹਾਂ।” ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ। ਕੇਵਲ ਐਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਆਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਤਨ, ਮਨ ਹੈ, ਧਨ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਟਰੱਸਟੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਰਹੀ ਹੀ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏ ਅਸਾਡਾ ਕੰਮ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਡਾ ਬਚਨ ਕਿਉਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਰੋਂਦੇ ਦਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਹਰ ਵਕਤ ਅੱਖਾਂ ਭਰੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਉਂਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ-ਗਿਊਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਬਣਦੀ ਹੀ ਗਈ ਕਿ ਆਪ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ‘ਅਜ਼ਾਦ’ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਜ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਰਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਣ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਆਪ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਮਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਰਾਈ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਭੇਤ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਵਡੱਤਣ ਹੈ ਜੋ ਅਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਪੱਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਕੌਤਕ ਵਰਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਨੂੰ -

ਸਬਰ ਅੰਦਰਿ ਸਾਬਰੀ ਤਨੁ ਏਵੈ ਜਾਲੇਨਿ॥

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ॥

ਅੰਗ - 1384

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-41)

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਹੁ ਚੁਕੈ
ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੫

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤੁ ਪਰਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੬

ਚਉਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੜਿਨਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰ ਨੌਂ ਸੌ ਨੜਿਨਵੇਂ ਜੂਨਾਂ, ਭੋਗ ਜੂਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਪੇਟ ਭਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਚੌਪਾਏ ਜਾਨਵਰ, ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਜੂਨੀ ਭੋਗਤਾ ਜੂਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਮ ਜੂਨੀ ਭੀ ਹੈ। ਨਖਿੱਧ ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੱਕ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਕੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਚਉਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਮੰਡਲ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਜਨਮ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਮਰਨ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਸਵਾਸ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥
ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੭

ਅਚਰਜ ਕੌਤਕ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

3. ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਏ?

ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਂ, ਕੀ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਬਚਨ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਸੁਣੇ ਹੋਣਗੇ, ਬਚਪਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਜਵਾਨੀ ਲੰਘ ਗਈ, ਬੁਢੇਪਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਰਨ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ -

ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ ਪਗ ਡਗਮਗੇ ਨੈਨ ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਬਿਧਿ ਭਈ

ਤਉ ਨ ਹਰਿ ਰਸਿ ਲੀਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਨੈਨਹੁ ਨੀਰੁ ਬਹੈ ਤਨੁ ਖੀਨਾ ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਯ ਵਾਨੀ ॥

ਹੁਯਾ ਕੰਠੁ ਸਬਦੁ ਨਹੀ ਉਚਰੈ ਅਬ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਪਰਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੯

ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੰਬਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਪੈਰ ਥਿੜਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕੇਸ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਐਸੀ ਬੇਵਸੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਧਰੇ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਐਸੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ ਮੰਨਣ ਦੀ, ਤੀਜੀ ਨਿਧਿਆਸਣ ਭਾਵ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸੁਣਨ ਤੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਰ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੋ ਫੀ ਸਦੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦੋ ਫੀ ਸਦੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਈਏ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੁਣਨ ਦੀ ਜਾਚ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਕੰਨ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਦੂਜੇ ਕੰਨ ਰਾਹੀਂ ਬਚਨ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੰਨਣਾ ਕਿਸ ਨੇ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਮਨ

ਦੀਆਂ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਥੇ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ ਉਥੇ ਮਨ ਚਿਤ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤੇਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ "ਤੇਰਾ-ਤੇਰਾ ਦੀ ਧੁਨ ਲਾ ਕੇ ਸਭ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ਼ਾਹੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੁਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਿਸਾਬ ਕੀਤਾ ਤਾਂ 760 ਰੁਪਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਦ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਂਦੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲੋ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਐ ਨਵਾਬ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਚਾਕਰ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜੁਮੇ ਦੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਨਿਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਿਮਾਜ਼ੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਨਵਾਬ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਿਮਾਜ਼ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬਚਨ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੱਥਾ ਠੋਕੇ ਜਿਮੀ ਪਰ ਮਨ ਉਡੈ ਅਸਮਾਨ।
ਘੋੜੇ ਕੰਧਾਰ ਖਰੀਦ ਕਰੇ ਦੌਲਤਖਾਨ ਪਠਾਨ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੰਧਾਰ ਜਾ ਕੇ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਸੀ। ਨਵਾਬ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਆਪ ਖੁਦਾ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁੱਝ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਚਮੁੱਚ ਨਿਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਕੋਲ ਕਾਜ਼ੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਇਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਜੇ ਗੱਲ ਛੇੜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਵੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਿਮਾਜ਼ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਰਤ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ੀ ਸੁਈ ਹੋਈ ਘੋੜੀ ਦੀ ਵਛੇਰੀ ਵਲ ਚਲੀ ਗਈ ਜੋ ਐਧਰ ਉਧਰ ਟੱਪ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖੂਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਮੌਣ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੌਣ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਵਛੇਰੀ ਨੂੰ ਮੋੜਦੇ ਰਹੋ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਉਹ ਖੂਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਡਿੱਗ ਪਵੇ। ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਵੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਮਹਾਰਾਜ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਮਾਜ਼ੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਦੌੜ ਰਹੇ ਸਨ। 'ਅੱਲਾ-ਗੁ-ਅਕਬਰ' ਕਲਾਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਰੱਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ! ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚੇ ਨਿਮਾਜ਼ੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?" ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖੁਦਾ ਹਰ ਥਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸੁਣ ਕੇ, ਮੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਮਨ ਪਾਰੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਟਿਕਾਓ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨੀ ਸੁਣਿ ਕੈ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ॥

ਅੰਗ - ੨੭

ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਤੇ ਨਿਮਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਹੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣਨ, ਮੰਨਣ ਤੇ ਨਿਧਿਆਸਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕੀਏ।

ਸੁਣਨਾ - ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਤਨ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀਏ ਫਿਰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਮੰਨਣਾ - ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਉਣਾ, ਕੀ ਸਾਡਾ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ
ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੦੯

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਚੀਤਿ ॥
ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਅੰਗ - ੬੨੮

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰਸਿਖਹੁ ਹਰਿ
ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਢਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਲਪ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

ਇਕ ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ 8 ਅਗਸਤ 1918 ਪਿੰਡ ਦਾਉਦਪੁਰ (ਨੇੜੇ ਖੰਨਾ) ਜਿਲਾ - ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜਨਮ ਤੋਂ 8 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਧਮੋਟ ਇਸ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਦਾਉਦਪੁਰ ਬੱਚੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਜਨਮ-ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਊਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਟੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ :-

ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ ॥

ਚਾਰਿ ਬਿਨਾਸੀ ਖਟਹਿ ਬਿਨਾਸੀ ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨●੪

ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਧਮੋਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਕਈ-ਕਈ ਘੰਟੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਨੇ ਵੀ ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੇਧ ਦਿਤੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 9 ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ under ground ਭੋਰੇ ਵਿੱਚ ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ -

"ਆਪਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਦਾਤਾ ਪਦ ਵਿੱਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਮਨ ਕੇ ਆਪ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਸਿਵਲ ਵਿੱਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਬਾਤੀ ਫਾਰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਾਤਾ ਪਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਪੁਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਵੀ ਨਿੱਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪ

ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲਈ। ਫਾਰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਰਦੇ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਫਾਰਮ ਦਾ ਕੰਮ ਨੌਕਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਜੀ ਨੇ ਕੋਹੜੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਹੀ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ, ਦੁਧ ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ, ਐਸੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੈ।

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕਾਰਜ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕੰਵਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਵਿੱਚ "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸਕੂਲ" ਐਫੀਲੀਏਟੇਡ (ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਦਿੱਲੀ) ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾ ਕੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੰਗ ਲਿਆਈ। ਅੱਜ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੱਚਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਰੱਖਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਲਸਰੀ, ਐਲਾ, ਬਰੋਤਾ, ਅੰਬ,

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ 1995 ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਸਾਖੀ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਆਂਵਲਾ, ਨਿੰਮ, ਪਿੱਪਲ, ਬਰੋਟੇ, ਜਾਮਣ, ਨਿੰਬੂ, ਜਮੋਆ, ਟਾਹਲੀ, ਅਰਜਨ, ਅਸ਼ੋਕਾ, ਅਮਰੂਦ, ਬੋਰ, ਕੇਲੇ, ਸਟੀਵੀਆ, ਹਲਦੀ, ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ, ਚਕਰਸੀਆ ਆਦਿ ਦਰਖਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪਾਰਕ ਬਣਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਝਰਨਾਹਟਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰੂਮੀ ਦਾ ਕਣ ਕਣ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 1986 ਵਿੱਚ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕੰਵਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਰਖਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਤਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਧਨ ਦੌਲਤ ਲੱਫ਼ਮੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ

ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਭੰਡਿ ਜਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਮੰਗਣੁ ਵੀਆਹੁ ॥ ਭੰਡਹੁ ਹੋਵੈ ਦੋਸਤੀ ਭੰਡਹੁ ਚਲੈ ਰਾਹੁ ॥

ਭੰਡੁ ਮੁਆ ਭੰਡੁ ਭਾਲੀਐ ਭੰਡਿ ਹੋਵੈ ਬੰਧਾਨੁ ॥ ਸੇ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਉਜਾਤ ਜੰਗਲ ਬੀਆਵਾਨ ਨੂੰ ਅਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਗਿਆਸੂ ਭੋਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਗਲ ਬੋਲੇ, ਸਰਕਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸੰਵਾਰਨ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਆਪਣੇ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਟਰਾਲੀਆਂ ਰਾਂਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ। ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਨਦੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਲੰਘਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦਰਖਤ ਲਗਵਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਆਸ਼ਰਮ ਵੱਲ ਨਾ ਆ ਸਕੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ 1988 ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੀਂਹ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ ਐਨੀ ਜੋਰ ਨਾਲ ਬਾਰਿਸ਼ ਪਈ ਕਿ ਨਦੀ ਆਪਣੇ ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਦਾਹੁੰਦੀ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਆਸ਼ਰਮ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵੱਧਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਜੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਆ ਵੜੇਗਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਦੇਗ ਬਣਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਦੀ ਆਪਣੇ ਰੁੱਖ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਮੁਤਬਿਕ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦੇਗ ਬਣਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਰਾਤ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਦੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੁਖ ਪਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਆਸ਼ਰਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲਗਾ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਦੇ ਵੇਗਾਰਿ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ

ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤੋਂ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮਿਮੇਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੁਠਾੜ ਕਰਨ ਸਮੇਂ।

scientific media ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਪਰ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਜੋ ਐਸ ਦੇ ਘਟੇ-ਘਟ 30 ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਲੈਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਰਕਤ ਪਾ ਦੇਵੋ, ਮੈਂ ਬਹੁਤੀ ਫਸਲ ਉਗਾਵਾਂ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਧਨ ਬਚਾ ਕੇ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰਾਵਾਂ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ, ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ 1986 ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ 13 ਸਾਲ ਲੰਘ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਬਣੀ। ਲਛਾਤਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਫੋਹਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਣੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ, ਚੰਗੀ ਇਕ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦਾ ਹੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਾਡੇ ਵੀਰ ਅਤੇ ਬੰਬੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਅਧਿਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣ ਲੱਗੇ। ਸ਼ਰਾਬ-ਕਛਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਬੰਬੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਵਿੱਧੀ ਪੂਰਵਕ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿਧਾ ਸਪਸ਼ਟ ਬੀਬੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਪੂਰਨਾਂ ਦੱਦੇ ਸਨ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ, ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨਿ ਨੈਕੁ ਨ ਆਨੇ।
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਸਜੈ, ਬੁਝ, ਗੋਰ ਮਤੀ ਮਠ ਕੂਲਿ ਨ ਮਾਨੈ
ਭੀਰਬੁ ਦਾਨ ਦਯਾ ਰਧ ਸੰਜਮ, ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕੁ ਪਛਾਨੈ
ਪੂਰਨ ਜੋਤਿ ਜਗੈ ਘਟ ਮਹਿ ਰਬ, ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ।

ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ 1000X240 ਫੁੱਟ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪੰਡਾਲ ਹਰ ਸਾਲ ਲਾਉਂਦੇ ਪਏ। 300x180 ਫੁੱਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਡਾਲ ਲੰਗਰ ਫਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਲਗਾਏ ਜਿਥੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ 18000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੰਗਰ ਫਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। (ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਚਲਾਈ ਪੁਪਾਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਮਿਤੀ 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 1-2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਤਪੋ ਕੁਮੀ ਉਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ

ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੩੬੪

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਇਹ ਸੰਪਰਦਾਇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏ ਸਿਰਮੋਰ ਰਤਨ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪਹਿਲੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਸੰਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੂਜੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਚੂਨਾ, ਤੀਸਰੇ ਰਤਨ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ, ਚੌਥੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ, ਪੰਜਵੇਂ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਛੇਵੇਂ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੱਤਵੇਂ ਰਤਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ, ਅੱਠਵੇਂ ਰਤਨ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਚੇਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਨੌਵੇਂ ਰਤਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿੱਚ ਕਹਣੀ ਕਰਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ 'ਸੁਰ ਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ' ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰੋਪੜ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭਿਆ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਆਮ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਝਾੜ ਹੈ 'ਜ ਦੋ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ (ਰਾਤੇ ਸਾਹਿਬ ਵਲਿਆਂ) ਪਾਸ 1973 ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ latest

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਖੋਚਿਤ।

ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਈਮੇਲ ਟੈਲੀਫੋਨ, ਮੋਬਾਇਲ ਫੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਸਨੇਹੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਯੋਗ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮਗਾਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਮਗਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ 3.00 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਰਾਤ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 3.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਟਰਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਸੇਟ ਲਗਾ ਕੇ ਸਵਾਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 4.00 ਤੋਂ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ, 7.00 ਵਜੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਥਾ, ਉਪਰੰਤ 8.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸੰਤ ਸਮਗਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵੀ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਦਿਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ 5.00 ਵਜੇ ਰਹਿਰਾਸ, ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਥਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸੇਟ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਚਨ ਉਪਰੰਤ ਆਨ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ, ਢਾਡੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 11.00 ਵਜੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਗਾਮ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਗਾਮ ਦੌਰਾਨ 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾਲ ਇਕ ਬੜਾ ਨਿਰੋਇਆ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਨਜ਼ੇ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਪਲਟਾ ਖਾ ਗਈ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਖੇਤੀ ਅਤੇ Dairy farming ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਤਾਣ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਇਹੀ ਇਲਾਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ backward ਸਮਝ ਕੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ; ਅੱਜ ਇਹ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ-ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮਜ਼੍ਹਬ, ਸੰਪ੍ਰਦਾ, ਕਿਸੇ ਰਜਾਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ, ਨਾ ਹੀ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਹਿਤ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਅਸੀਂ confrontation ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਏ। ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣਾ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਜਦੋਂ 1993 ਵਿਚ ਪਟਿਆਲਾ, ਰੋਪੜ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਘਰ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਵਰਦੀਆਂ, ਬੂਟ ਲੈ ਕੇ ਦਿਤੇ, ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ disinfect ਕਰਾ ਕੇ ਸਫੈਦੀ ਕਰਾਈ, ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਸਾਰਿਆ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ 70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਲਏ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਲੜਕੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਜ ਹੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ 30 ਸੂਟ, 31 ਭਾਂਡੇ, 4 ਬਿਸਤਰੇ, ਆਟਾ, ਖੰਡ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਭਾ ਜੀ ਫਾਮਿਲਨਾਥੂ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 2004 ਵਿੱਚ ਚੀਨੀਫ ਸਮੱਗਰੀ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਵਾਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਸਮੇਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਭਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ 1993 ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ।

ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਵ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ 45 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਿੰਦੀ ਅੰਗਰੇਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਐਨੀ ਖਿਚ ਪਈ ਕਿ 13000 ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ 1996 ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਚੁਕੀ ਹੈ ਚਾਹਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਗੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਦੀ ਸੁਭ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕੰਵਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਿਸ

ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਜੋ ਦਵੈਤ ਰਹਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਪੱਤਰ ਸਭਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਅਸਾਨੂੰ ਪੁਜ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਨਿਤਕ ਉਲਝਣਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਵਖੋਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵਹਿਮ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਗ-ਦਵੈਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਜਬਾ ਜਾਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਲੇਖ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਡਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣ ਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ-੮੪੬

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਪਣੇ ੨੦ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਰਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਲੇਖ ਅਸਾਨੂੰ ਭੇਜਣ, ਜੋ ਅਸਾਡੇ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਫਰੋਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਿੱਟ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣ। ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਵਖੋਵੇਂ ਰਾਜਸੀ ਉਲਝਣਾਂ, ਖੰਡਨ-ਮੰਡਨ ਤੋਂ ਉਚੇ ਉਠ ਕੇ ਅਜਾਡਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੯੯

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਿਤ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਜ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਤਾਂਈਂ ਹੈ।

ਲੰਗਰੁ ਚਲੈ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਹਰਿ ਤੇਟਿ ਨ ਆਈ ਖਟੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੭

ਭਾਰਤ ਵਰਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੈਂਬਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਬਣਾ ਕੇ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਹਿਮਾਲਿਅਨ ਹਾਸਪਿਟਲ ਦੇ ਸਿਲਾਨਿਯਾਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਲ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ (ਖੱਬੇ) ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ (ਸੱਜੇ)

ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਜਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਗੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਖਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਜੁਗੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਮਿਤੀ ੨੦੦੮ ਵਿੱਚ ਸੁਨਾਮੀ ਸਮੇਂ ਪਰਮ ਪੂਜਕ ਬੀਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਮੇਂਗਰੀ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਭੇਜਿਆ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਏ ਗਏ, ਅਨੇਕਾਂ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਤੇ। ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਲੇਵਵੰਦਾਂ ਦੀ ਭਰਜੂਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਮਿਤੀ ੯ ਅਕਤੂਬਰ ੨੦੦੫ ਦੀ ਸਵੇਰ ਆਮ ਵਾਂਗ ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਐਸੀ ਕਰਵਟ ਬਦਲੀ ਕਿ ਇਹ ਸਵੇਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਬਦਲਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਰੇਕ ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦਰਦਨਾਕ ਸਵੇਰ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਹਮਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਣਕਿਣਤ ਲੋਕਾਂ ਹੋਕਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ, ਮੌਤ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਨੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਪਰਮ ਪੂਜਕ ਬੀਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਥੇ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਮੇਂਗਰੀ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰਸਟ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜਨ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਪਰਮ ਪੂਜਕ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪੀ ਜੀ ਆਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਣਵਾਈ। ਡਾਕਟਰ ਸਿਹਤ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਮਹੁੰਦੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਧ ਰਹੇ ਡਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਵਾਸਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਜਨਵਰੀ ੨੦੧੨ ਤੋਂ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ' ਦਾ ਆਪਣੇ ਹਸਤ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਆਰਮੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਪਿਛਲੇ ੪-੫ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਖੇਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕੇ ਅਉਖਧ ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਫਲ ਇਲਾਜ ਗੁ . ਈਸਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਜੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਲੂਸ਼ਨ ਰਹਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜਿਥੇ ਆ ਕੇ ਰੋਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਔਖਾ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਛਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਗੁ . ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਡਿਆਨਕ ਰੋਗ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੈਂਪ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸਾਲ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ

ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ, ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੱਖਰ ਬਰਦਰਜ਼ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੱਚ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਨਕਾਂ ਦਵਾਈਆਂ, ਲੈਨਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਪੱਛਰ ਨੂੰ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਭਰੇ ਕਰਕੰਵਲ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਵਰਗੀਆ ਡਾ. ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪੱਤਨੀ ਮਹਾਨ ਦਾਨੀ ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਇੰਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਮੈਂਬਰ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ।

ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਭਿਅਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਂਸ 26 ਕਮਰੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਅਭਿਅਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਯਾਰਜ਼ ਨਿਵਾਸ, ਚਾਰ ਸਟਾਰ ਰੂਮ, ਮੈਡੀਕਲ ਵਿੰਗ, ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਕੌਮਿਊਨਿਟੀ ਰੂਮ ਡਾਈਨਿੰਗ ਰੂਮ, ਸਟੋਰ, ਹਥਿਆ ਭਰਿਆ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਖ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜੁਰਬੀ ਐਂਸੀਸੀਏਟ ਆਰਕੀ ਟੈਕਟ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਡਿਜਾਇਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਿਥੇ 'ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ' ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਮੋਜੂਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਫਰੀ

ਸਿਖਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨਈਂ ਭਹੁਤ ਵਡੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉੱਥੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ 'ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ' ਨਰਸਿੰਗ ਯਾਲਜ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਬੇਦਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਠਮਦਰਜ਼ੀ ਰੋਟਸਬਾਈ ਕੋਲਕਾਟ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਯ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ।

ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਲਈ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਦਰਖਤ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਉਠਦੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੇ ਨਿਜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ? ਇਥੇ 'ਕਕਾ-ਕਕੀ' ਭਾਵ ਕਿੰਤੂ-ਪਰੰਤੂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ-ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਬਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਸੂਰਜ' ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਤੀ ਇਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਧਰਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦੀ ਗਈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈਆਂ। ਫਿਰ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਜ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ॥

ਕਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੁਰਨ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਮੰਨ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਿੰਨ ਕਾਲ (ਭੁਤ, ਭਵਿੱਖ, ਵਰਤਮਾਨ) ਸਤਿ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਜੁੱਗ ਆਵੇ, ਕੋਈ ਜੁੱਗ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਸਦਾ ਸਤਿ ਰਹੇਗੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਾਇੰਸ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇਗੀ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਰ ਸਮਝ ਵਿਚ ਪਵੇਗੀ। ਪਰ ਅਸਲੀ ਸਮਝ ਉਦੋਂ ਆਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਵਾਂਗੇ।

ਨਿਧਿਆਸਣ - ਅਸਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨਿਧਿਆਸਣ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਣਨ ਤੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀਏ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਈਏ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਪੁਰਨ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਤੇ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਅਮਲ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੰਢਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰਿ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਾਹੇ ਯਾਵਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੩

ਸੋ ਸਿਖੁ ਸਦਾ ਬੰਧੁ ਹੈ ਭਾਈ

ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ॥

ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖੁ ਕਦੇ ਨ ਪਾਵੈ ਭਾਈ

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਪਛੋਤਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੧

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਾਰ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਤੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀਆ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਨਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਛਾਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਹਾਣਾ ਬਾਗ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਮਿਤੂ ਮੰਡਲ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਸੁਹਣਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਪੜਾ, ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਆਦਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛਤਾਈ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੋਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੫

ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਬੱਚਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੂੰ ਲੇਹਿ ਇਆਨੇ॥

ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਡੁਬੇ ਸਿਆਨੇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੮

ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਕਮਾਉਣਾ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਪਰਮ ਕਰਤੱਬ ਹੈ। ਇਸ ਯਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਨਿਰੀ ਕਥਨੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਰਨੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਮਾਓ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੁਣ ਕੇ, ਮੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਢਾਲਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ॥

ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੈ ਮਰੈ॥

ਅੰਗ - ੨੬੯

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਸੁਣਨ ਦੀਆ ਤੇ ਫਿਰ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਮੰਨਣ ਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਕਮਾ

ਲਿਆ, ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਣ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ 'ਪ੍ਰਭੂ' ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ॥

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ॥

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਧੋ ਦੇਵੇ, ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੇ। ਮੰਨਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਪਰੋ ਕੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਵੇ ਭਾਵ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇ। ਜੀਉਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰੇ। ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਰਮ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਆਖੇ ਉਸ ਬਚਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨੁਵਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਲੈ ਦੁਰਮਤਿ ਮਲ ਧੋਵੈ।

ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪੂਜਣਾ ਗੁਰਸਿਖ ਪੂਜ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵੈ।

ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਗੁਰੁ ਬਚਨੀ ਗਲ ਹਾਰ ਪਰੋਵੈ।

ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜੀਵਣਾ ਜੀਵੰਦਿਆਂ ਮਰ ਹਉਮੈ ਖੋਵੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਿਤਿ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਵਿਲੋਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੮/੯

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕਰਮ ਏਹੁ ਗੁਰੁ ਫੁਰਮਾਏ ਗੁਰਸਿਖ ਕਰਣਾ।

ਗੁਰੁ ਕਿਪਾ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਸਰਣਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੨੮/੧੦

ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਚਮੁੱਚ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਆਏ ਹਾਂ? ਇਸ ਵਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਫਿਰ ਜਿਹੇ ਆਏ ਜਿਹੇ ਨਾ ਆਏ, ਕੇਵਲ ਪਛਤਵਾ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਸੁੰਢੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਕਾਂ ਵਰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਲੱਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਫਰੋਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਸੁੰਢੇ ਘਰ ਦਾ ਪਾਹੁਣਾ ਜਿਉ ਆਇਆ ਤਿਉ ਜਾਇ॥

ਅੰਗ- ੩੪

ਆਇ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਵਣਾ ਜਿਉ ਸੁੰਢੇ ਘਰਿ ਕਾਉ॥

ਅੰਗ - ੫੮

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਫਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਅਕਸਰ ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ (body) ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬੀਬੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਆਖਿਆ ਇਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੌਡੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭਰਮ ਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਘਰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ ਜੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਐਡਰੈਸ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਜਾਵੋ ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਐਡਰੈਸ ਗਲਤ ਸੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਐਡਰੈਸ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭੋਲਿਆ! ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮਕਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਐਡਰੈਸ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ! ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ? ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ, ਜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਹੇਂਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਾਂ, ਧੜ ਤੇ ਸਿਰ ਵੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਕਹੇਂਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਧੜ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀਆਂ, ਲੱਤਾਂ, ਬਾਹਾਂ, ਧੜ ਤੇ ਸਿਰ ਕੱਟਿਆ ਹੈ ਫੇਰ ਤੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਜੀ! ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ

ਥੋੜੀ ਸਮਝ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮਾ ਹੈਂ ਤੇ ਆਤਮਾ ਕਦੀ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸਦਾ ਅਮਰ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕੋਠੀ ਜਾਂ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮਕਾਨ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤੂੰ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ 'ਮਕੀ' ਹੈਂ। ਗੱਡੀ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਾਰ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਗੱਡੀ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਡਰਾਈਵਰ ਹੈਂ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਆਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਘੋੜਾ ਹਾਂ, ਕਿੰਨਾ ਅਣਜਾਣ-ਪਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗੇ ਤੂੰ ਘੋੜਾ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੈਂ। ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਪਕਾਉਣੀ ਔਖੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਬੂਲ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਾਣੀ, ਮਿੱਟੀ, ਅੱਗ, ਹਵਾ ਤੇ ਅਕਾਸ਼, ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ 19 ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਹੱਥ, ਦੋ ਪੈਰ ਤੇ ਜੁਬਾਨ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਦੋ ਕੰਨ ਤੇ ਨਾਸਿਕਾ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ; ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਉਦਿਆਨ ਤੇ ਬਿਆਨ; ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ - ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਅਹੰਭਾਵ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਲ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਸਮਝ ਲਈਏ ਕਿ ਇਕ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਕ ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਐਨੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਲਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੇਕੀਮਤੀ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਲਾਇਕ ਤੇ ਨੇਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦੇ ਕੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬਿਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚੋਣ ਕਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਚਿਸਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਘੋੜੇ ਮੰਗਾ ਲਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਘੋੜਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਲਾਣੇ ਤੀਰਥ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਾਸਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ, ਮੰਨਣ ਤੇ ਕਰਨ ਜੋਗ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਨੀਯਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਹੈ ਕਿ ਘੋੜਾ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਭਾਵ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤਿੰਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾ ਹੋ ਕੇ ਤੀਰਥ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਡੀ ਲਾ ਕੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਐਨਾ ਸਰਪਟ ਦੁੜਾਇਆ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਹੀ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਨਾ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾਣਾ-ਪੱਠਾ ਆਦਿ ਖੁਆਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਐਨੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ ਕਿ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਖਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਉਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਪਿਛੇ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਦੂਜਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਬਹੁਤ ਆਲਸੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਹਾਲੇ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈ ਤੇ ਐਨੀ ਕਾਹਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਸ ਨੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੂਬ-ਦਾਣਾ-ਪੱਠਾ ਖੁਆਓ, ਮਾਲਸ਼ ਤੇ ਖਰ-ਖਰਾ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਤੀਰਥ ਵਲ ਰੁਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੁਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਕਿਵੇਂ ਸੀ? ਤੀਜਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ, ਹੋਣਹਾਰ ਤੇ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਐਨਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਦਾਣਾ, ਪੱਠੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਂਦਾ ਰਹਾਂਗਾ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਖਰ-ਖਰਾ ਆਦਿ ਵੀ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਥੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਤੀਰਥ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਘੋੜਾ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਅਕਲ ਤੇ ਨੇਕ ਨੀਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਆਤਮ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਵਾਰਿਸ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕੋਊ ਹਰਿ ਸਮਾਨਿ ਨਹੀ ਰਾਜਾ ॥

ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ ਝੁਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੬

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ ਅਰਥਾਤ ਗੱਡੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿੱਜ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਟੀਚਾ ਮਿਥਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ। ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਲਈ ਰਹਿਣਾ ਸਾਡੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਤਮੇ, ਰਜੇ, ਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਬਿਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਜਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮਨਾ ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਕਹਾ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ ॥

ਜੋ ਤਨੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਗ ਹੀ ਸੋ ਭੀ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਿਆਸਾ ਤੜਫਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬਰਤਨ ਮੰਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਾਂ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਸੁਰਤ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ, ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ 'ਤੱਤ' ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਕਮਰਕਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਚੁ ਤਾਂ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੮

ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਬਚਨ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌ ਫੀ-ਸਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਈਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜੋ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਦੁੱਖਦਾਈ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੇ। ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ 83 ਲੱਖ

99 ਹਜ਼ਾਰ 9 ਸੌ 99 ਜੂਨਾਂ, ਭੁਗਤਣ ਜੂਨਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਭੁਗਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਮ ਜੂਨੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਤੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੁਨਿਹਰੀ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਗਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਖੁੰਝ ਗਏ ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਵੇ? ਇਸ ਲਈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਦੁਖੁ ਘਣੈ ਨਿਤ ਸਹਸਾ ਦੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੨

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਪਉੜੀ ਛੁੜਕੀ ਫਿਰਿ ਹਾਥਿ ਨ ਆਵੈ

ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੬

ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੀ ਕਦਰ ਤੇ ਕੀਮਤ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਦੇਹ ਦੁਰਲੱਭ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਜੇ ਕਦੀ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਕ ਸੁਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਕਸਰ ਦੇਖਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਬੱਚੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਜਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਸਾਰ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸੁਆਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਤੋਂ, ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੰਚਨ ਵਰਗੀ, ਆਰੋਗ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਸੁਨਿਹਰੀ ਅਵਸਰ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਰੋਗ ਕੰਚਨ ਦੇਹੀ ॥

ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ਤਿਸੁ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੦

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ

ਸਨਹੋਜ਼ੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ (21-12-2014) ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-46)

ਇਹ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਇਕੋ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਮਿਰਗ ਵਰਗੀ ਹੈ -

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੪

ਇਹ ਐਸਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣੋਂ ਹਟ ਗਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਨਾ ਅਸਿਥਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਾਹਰ ਸਾਡਾ ਚੌਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ -

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੮੭

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥
ਰੋਗੁ ਰਹਿਤੁ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੪੦

ਮੈਲ ਲਗ ਗਈ ਅੰਤਸਕਰਣ 'ਚ -

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ.....।

ਆਰਸੀ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਐਨਾ ਰਗੜਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਡੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਸਰੂਪ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਹੈ ਕੌਣ?

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥
ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥
ਅੰਗ - ੯੯੯

ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਕੌਣ? ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। 'ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੰਗੁ ਹੈ..।' ਐਨਾ ਹਉਂ ਦਾ ਰੋਗ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਉਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ 0 ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ 0 ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨੁ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ

ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਯੈ ਨਿਰਗੁਨੁ ਉਯੈ ਸਰਗੁਨੁ
ਕੋਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੭

ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਐਸੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ -

ਸਰਗੁਨੁ ਨਿਰਗੁਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੦

ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਹਨ ਪਰ -

ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਪੁਤ੍ਰੁ ਸਭਿ ਹਰਿ ਕੇ ਕੀਏ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੪

ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਪਰਮ ਆਪੇ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੦

ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ, ਘਰ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਕਾਨ ਹੈ ਇਕ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ, ਇਹ ਮੈਂ -ਮੇਰੀ, ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ - 'ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਜੁ ਏਕੁ ਨਹੀ ਸਰੈ ॥' ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਜਬ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਮਿਟਿ ਜਾਇ ॥
ਤਬ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰਹਿ ਆਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੧

ਅਸਲ ਮੈਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਂ ਤੂੰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਫੇਰ ਤਾਂ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੋ-ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ

ਬੇਗਾਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਮੁਖ 'ਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੩

ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਜ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹੀ ਮੁਗਲ ਖਾਨ, ਪਠਾਨ, ਹੁਣ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਤਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ ਜਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਅੱਜ ਉਹਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿਸਕੀਆਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਔਖੇ ਸਾਹ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਮਰਿਆਂ ਸਮਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਹਾਏ-ਹਾਏ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਹੜਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਦੁਖ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਦੁਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੮

ਦੁਖ ਆਉਂਦਾ ਉਦੋਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਹਾਂ- ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਜੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਦੁਖ ਵੀ ਦਾਰੂ ਬਣਦਾ ਹੈ - 'ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ....।' ਹੁਣ ਇਥੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ, ਮੈਟਰ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਮਟੈਰੀਅਲ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਵਾਸਤੂਆਂ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾੜੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ -

ਦੁਖ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨ ਸਭ ਕਰੈ।

ਸੁਖ ਮਹਿ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ।

ਸੁਖ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨ ਜੇ ਕਰੈ।

ਦੁਖ ਕਾਹੇ ਕਉ ਹੋਇ।

ਦੁਖ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਓ, ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ।

ਕਿ ਇਹ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਲਓ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਨ ਗ੍ਰੀਬ ਸਿਖਨ ਕਉ ਬਖਸੰਹੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ।

ਯਾਦ ਰਾਖੈ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ।

ਸਰਦਾਰੀ, ਸੁਖ ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੁਖ?

ਕਹਿੰਦੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਅਸੀਂ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ?

ਕਹਿੰਦੇ ਸੁੱਖ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖ ਇਕ ਜੰਜੀਰ ਹੈ ਉਹ ਨਾਮ ਵਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਉਹ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਪਠਾਨ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਦੂਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਲਦਾ ਹੈ, ਬਲਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਸਮਝੋ ਉਹਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਹੁਣ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆਂ ਜੀ ਦੇ ਕਦਮ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਕੀ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਜਲ ਹੁਣ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਦੇ ਮੁਖ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਘਨੱਈਆਂ!

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛਕਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਲ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਸਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹੀ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ 'ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੈ।' ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਹੋਂ ਕਿ ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹੈ। 'ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਿਆਈ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰੁ ਜਾਣੈ।' ਇਹ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਬੁਰਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ

ਮੰਗਦਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹੰਢਾਇ ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਮੁਖ 'ਚ ਐਸਾ ਜਲ ਪਿਆ। ਸਾਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸ਼ਗਿਰਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।

ਹੁਣ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਪਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘਨੱਈਆ! ਤੂੰ ਮੁਗਲ ਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ!

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਪਿਲਾਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮੁੱਖ 'ਚ ਜਲ ਪਾਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਐਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਉਥੇ ਤੂੰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਮਲੂਮ ਵੀ ਲਾਇਆ ਕਰੀਂ। ਮਲੂਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਫੜਾਈ। ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਰੈਡ ਕਰਾਸ ਹੈ। ਪਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸਿੱਖੀ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲਾ ਛੱਡਿਆ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਫਰੋਬ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੁਣ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਕੁਰਾਨ ਦੀ, ਗੀਤਾ ਦੀ ਕਸਮ, ਆਟੇ ਦੀ ਗਊ ਬਣਾ ਕੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਦੂਤ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਦੀ ਸੁਗੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।

ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ, ਇਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੀ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਛੱਡ ਕੇ ਜਦੋਂ ਆਏ ਤਾਂ ਕਿੱਥੇ ਆਏ? ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਐਨਾ ਵਹਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਏਧਰੋਂ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਸਮਾਂ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

'ਧਿਆਵੈ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ। ਸਰਸਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਉਹਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ-
ਜੇਤਾ ਸੁਨਣਾ ਤੇਤਾ ਨਾਮੁ ॥ ਜੇਤਾ ਪੇਖਨੁ ਤੇਤਾ ਧਿਆਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੬

ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਹੀ -

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ

ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬

ਉਹ ਐਸੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਹੈ, ਇਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਕਲਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਐਸੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਫੇਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਛ। ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਹੈ 10 ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਜੀਭ ਨਾ ਹਿਲੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਫਿਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਭੀ 'ਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੂਰਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ -

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੮

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ-
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੈਲੀ ਘਾਤੁ ਕੰਵਕਾ ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੧੩

ਇਹ ਵੀ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੇ। ਬਹਿੰਦਿਆ-ਉਠਦਿਆਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ-

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਵਾਹਿ.....।' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ 'ਗੁਰੂ.....।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, Depression (ਘੋਰ ਉਦਾਸੀ) ਹੈ, stress (ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਉ) ਹੈ, strain (ਮਨ ਦਾ ਬੋਝ) ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ।

ਪਰ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ -

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥
ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਅਸਲ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਵਾਸ ਅਭਿਆਸ। ਹੁਣ ਸਵਾਸ ਜਿੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਆਕਸੀਜਨ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਪੇਟ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਵੇ। ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡਣਾ ਹੈ ਪੇਟ ਪੂਰਾ ਅੰਦਰ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ demonstrate (ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨੀ) ਕੀਤਾ ਹੈ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ
ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥
ਅੰਗ - ੮੨੯

ਇਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕਥਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਕਥ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਪਤ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲੋਗੇ, ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਸਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਧਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਨੇਮ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੀ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ, ਨਿਤਨੇਮ।

ਭਾਵੇਂ ਕਰਮ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ - ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਹੈ, ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਹੈ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ। ਨਹੀਂ ਐਨੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ, ਐਨੇ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਜਿੱਥੇ pin drop silence (ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ) ਸਾਹ ਤਕ ਦੀ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ - ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਉਥੇ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਨੇਮ ਬਣ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਅਭਿਆਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਰੋਗੀ ਹਾਂ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਜਿਹਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਲਓ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਅਧੀਨ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਮਾਂ। ਇਹ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆਏ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਬਦਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਰਸਾਈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਓ। ਹੁਣ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ, ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਸਵਾਸ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਬਨਵਾਰੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਾਗ ਸੋਰਠ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ 'ਰਹਾਉ' ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਬਨਵਾਰੀ ॥
ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਗੁਪਤੋ ਵਰਤੈ
ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਰੀ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੭

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵੀ, ਬਾਹਰ ਵੀ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ। ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ, ਧਰਤੀਆਂ ਵਿਚ, ਧਰਤੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਪੁਲਾੜਾਂ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਉਹ ਸਭਨੀਂ ਥਾਂਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ। 'ਗੁਪਤੋ ਵਰਤੈ' ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਵੀ। ਪਰ ਕੀ ਇਸ ਗੁਪਤ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਰੀ ਜੀਉ ॥' ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਵਾਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ -

ਪਹਿਲਾ - ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ।

ਦੂਜਾ - ਪਰੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰੇਕ ਥਾਂ ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੀਜਾ - ਇਸ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਰਾਹੀਂ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਬੰਧੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਮੂਲ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਰਬ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਰਹੱਸ ਕੀ ਹੈ? ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਾਣੀ 'ਮੂਲਮੰਤਰ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਵੀ। ਪਉੜੀ ਇਕ ਅਤੇ ਦੋ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਉਲੇਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

'ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ', 'ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ',

'ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭ ਕੇ' ਵਾਕੰਸ਼ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਉੜੀ '16' ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ 'ਕਵਾਉ' ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇਕ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਪਸਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਦਰਿਆ ਵਹਿ ਤੁਰੇ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੬

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਉਤਪਤੀ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ 1003 ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ 'ਹੁਕਮ' ਜਾਂ ਇਕ 'ਕਵਾਉ' ਤੋਂ ਹੀ ਤਿੰਨੇ ਭਵਣ, ਧਰਤੀਆਂ, ਪਾਣੀ, ਜੰਗਲ, ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ, ਖੰਡ ਦੀਪ, ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਉਤਪਤੀ ॥ ਕੀਆ ਦਿਨਸੁ ਸਭ ਰਾਤੀ ॥
ਵਣੁ ਤਿਨੁ ਤਿਭਵਣ ਪਾਣੀ ॥ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ ॥
ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭਿ ਲੋਆ ॥ ਏਕ ਕਵਾਵੈ ਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ ॥ ੧ ॥
ਕਰਣੈਹਾਰਾ ਬੁਝਹੁ ਰੇ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਸੁਝੈ ਰੇ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਤੈ ਗੁਣ ਕੀਆ ਪਸਾਰਾ ॥ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਅਵਤਾਰਾ ॥
ਹਉਮੈ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥ ਮਨੁ ਟਿਕਣੁ ਨ ਪਾਵੈ ਰਾਈ ॥
ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਗੁਬਾਰਾ ॥ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੩

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾ ਮਾਦੀ ਤੱਤਾਂ ਰਜੋ, ਤਮੇ ਅਤੇ ਸਤੋ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ, ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਹਉਮੈ ਵਸ ਹੀ ਉਹ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਵਾਗੋਣ ਦੇ ਇਸ ਗੇੜ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕੱਢ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਇਸ ਖੇਡ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਸਾਧਨਾਂ ਪੱਖ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ।

ਵਿਸ਼ਵ ਰਚਨਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਨਾਦੀ ਤੱਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, 'ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਪੁੰਧੁਕਾਰਾ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਓਦੋਂ ਨਾ ਧਰਤੀ ਸੀ, ਨਾ ਆਕਾਸ਼; ਨਾ ਦਿਨ, ਨਾ ਰਾਤ, ਨਾ ਚੰਦ,

ਨਾ ਸੂਰਜ; ਨਾ ਖਾਣੀਆਂ, ਨਾ ਬਾਣੀਆਂ, ਨਾ ਪਉਣ, ਨਾ ਪਾਣੀ, ਨਾ ਜਨਮ, ਨਾ ਮਰਨ, ਨਾ ਖੰਡ, ਨਾ ਪਾਤਾਲ; ਨਾ ਸਾਗਰ, ਨਾ ਨਦੀਆਂ, ਨਾ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਭਾਵ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ -

ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਯੁੰਧੁਕਾਰਾ ॥
ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ ॥
ਨਾ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਨ ਚੰਦੁ ਨ ਸੂਰਜੁ
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥
ਖਾਣੀ ਨ ਬਾਣੀ ਪਉਣ ਨ ਪਾਣੀ ॥
ਓਪਤਿ ਖਪਤਿ ਨ ਆਵਣ ਜਾਣੀ ॥
ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਸਪਤ ਨਹੀ ਸਾਗਰ ਨਦੀ ਨ ਨੀਰੁ ਵਹਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੫

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 13 ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਕੇ ਅੰਕ 14, 15 ਵਿਚ 'ਹੁਕਮਿ' ਰਾਹੀਂ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ 'ਗੁਪਤ ਰੂਪ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਇਆ, ਦਰਅਸਲ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਪਿੰਡਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਨਿਰਗੁਣ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਹ ਕਿਰਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਨਿਹਾਰਦਾ ਹੈ, 'ਬੈਠਾ ਵੇਖੇ ਵਖ ਅਕੇਲਾ' -

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ ॥
ਬਾਝੁ ਕਲਾ ਆਡਾਣੁ ਰਹਾਇਆ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਉਪਾਏ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਵਧਾਇਦਾ ॥
ਵਿਰਲੇ ਕਉ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਹੁਕਮੁ ਸਬਾਇਆ ॥
ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਾਤਾਲ ਅਰੰਭੇ ਗੁਪਤਹੁ ਪਰਗਟੀ ਆਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੬

ਇਹ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਚਨਾ ਦੇ ਰਹੱਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਹੀ 'ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ' ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਤਾ ਕਾ ਅੰਤ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਈ ॥ ਪੂਰੈ ਗੁਰ ਤੇ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਰਤੇ ਬਿਸਮਾਦੀ ਬਿਸਮ ਭਏ ਗੁਣ ਗਾਇਦਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੩੬

ਸੂਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਹੈ ਨਹੀਂ-

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
ਪੁਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗੁ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੫
ਬਾਰੂਵੀਂ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਆਪਿ ਕੀਨੋ ਆਪਨ ਬਿਸਥਾਰੁ ॥
ਸਭੁ ਕਛੁ ਉਸ ਕਾ ਓਹੁ ਕਰਨੈਹਾਰੁ ॥
ਉਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਕਹਹੁ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ॥
ਬਾਨ ਬਨੰਤਰਿ ਏਕੈ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੬

ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਗੁਣ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਵੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਹਸਤੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੭

ਜੀਅ ਜੰਤ ਕੇ ਠਾਕੁਰਾ ਆਪੇ ਵਰਤਣਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਪਸਰਿਆ ਦੂਜਾ ਕਹ ਦ੍ਰਿਸਟਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮

ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਹੀ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਉਸ ਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਵਰਤਾਰਾ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਵ੍ਰੈਤ ਭਾਵ ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਦੇ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਪਰੀਪੂਰਨਤਾ ਕਾਰਨ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਚ ਹੈ -

ਆਪਿ ਕਥੈ ਆਪਿ ਸੁਨਨੈਹਾਰੁ ॥
ਆਪਹਿ ਏਕੁ ਆਪਿ ਬਿਸਥਾਰੁ ॥
ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਏ ॥
ਆਪਨੈ ਭਾਣੈ ਲਏ ਸਮਾਏ ॥
ਤੁਮ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ॥
ਆਪਨ ਸੁਤਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਪਰੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੯

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਓਥੇ-ਓਥੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਆਪਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਧਾਗੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੋਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ, ਨਾਮ-ਜਲ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਸ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਨਾਰਾਇਣ ਸਗਲ ਘਟਾ ਮਹਿ ਤਾਗਾ ॥
ਨਾਮ ਉਦਕੁ ਪੀਵਤ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਆਗੇ ਸਭਿ ਅਨੁਰਾਗਾ ॥
੨ ॥ ੧੬ ॥ ੪੭ ॥ ਅੰਗ - ੬੮੨
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੩

ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਬਾਈ ਜਿਥੈ ਹਉ ਜਾਈ
ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੪੩੮

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰੀਪੂਰਨਤਾ ਸਬੰਧੀ

ਕਠੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸੰਪੰਨਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਨਮੋਲ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਰਚਨਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਅਨਮੋਲ ਵਸਤੂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਤੇ ਟਿਕਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਕੀਮਤ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਤਾਂ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਲੁਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਉਜਾੜ, ਬੀਆਬਾਨ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਥੋਂ ਇਸ ਦੀ ਭਾਲ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ, ਇਹ ਥਾਂ ਵੀ ਲੱਭਣੀ ਔਖੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਦੇਵਤਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਾ ਦਸ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕ ਉਠਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਥਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਦਿਓ। ਏਥੋਂ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਉਸ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਭਾਲਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਪ੍ਰਮਾਤਮ-ਨਾਮ, ਪ੍ਰਮਾਤਮ-ਜੋਤਿ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪਰ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਜੋਤਿ ਹਰੇਕ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਲੱਕੜ ਵਿਚ ਅੱਗ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀ ਵਸਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਫ ਸੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਅਕਸ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥
 ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਰਹਾਉ ॥
 ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥
 ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟਿ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਈ' ਕਾਰਨ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ, ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਬਨਵਾਰੀ' ਨਾ ਦਿਸ ਆਉਣ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ 'ਹਉਮੈ' ਦੀ ਕਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਦੀਵੇ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਮਨ ਮੰਦਰ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਅਨੁੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਚਰਜ ਅਨੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸਨ ਦੀਦਾਰੇ ਕਰਕੇ ਆਪਾ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣਾ ਐਸਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਦਸਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰੇ ਦੀਪਾ ॥
 ਬਿਨਸਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਤਿਹ ਮੰਦਰਿ
 ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਖੁਲੀ ਅਨੂਪਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਬਿਸਮਨ ਬਿਸਮ ਭਏ ਜਉ ਪੇਖਿਓ
 ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਮਗਨ ਭਏ ਉਹਾ ਸੰਗਿ ਮਾਤੇ
 ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਲਪਟਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਆਲ ਜਾਲ ਨਹੀ ਕਛੂ ਜੰਜਾਰਾ
 ਅਹੰਬੁਧਿ ਨਹੀ ਭੋਰਾ ॥
 ਉਚਨ ਉਚਾ ਬੀਚੁ ਨ ਖੀਚਾ ਹਉ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਮੋਰਾ ॥ ੨ ॥
 ਏਕੰਕਾਰੁ ਏਕੁ ਪਾਸਾਰਾ ਏਕੈ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ॥
 ਏਕੁ ਬਿਸਥੀਰਨੁ ਏਕੁ ਸੰਪੂਰਨੁ ਏਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ॥ ੩ ॥
 ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਮਲ ਸੂਚਾ ਸੂਚੇ ਸੂਚਾ ਸੂਚੇ ਸੂਚਾ ॥
 ਅੰਤ ਨ ਅੰਤਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਉਚੇ ਉਚਾ ॥

ਅੰਗ- ੮੨੧

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਚ ਲੁਕਵੇਂ ਤੌਰ ਤੇ ਅੱਗ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਘਿਉ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਿਖਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਦਹੀਂ ਅਤੇ ਦਹੀਂ ਰਿੜਕ ਕੇ ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਤੋਂ ਘਿਉ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਭਨੀਂ ਥਾਈਂ ਅਤੇ ਉਚੇ ਨੀਵੇਂ ਸਭਨਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਗਲ ਬਨਸਪਤਿ ਮਹਿ ਬੈਸੰਤਰੁ ਸਗਲ ਦੁਧ ਮਹਿ ਘੀਆ ॥
 ਉਚ ਨੀਚ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਧਉ ਜੀਆ ॥
 ੧ ॥
 ਸੰਤਹੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਹਿਓ ॥
 ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਰਬ ਮਹਿ
 ਜਲਿ ਥਲਿ ਰਮਈਆ ਆਹਿਓ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਓ ॥
 ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੭

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਸਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
 ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹਰ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਭਰਪੂ ਵੇਖੋ। ਪਰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਇਕ

ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਆਪਾ ਚੀਨਣ' ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ ਸੂਝ ਨਾਲ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਨ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਦੀ ਕਾਈ ਜਮੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਉਮਰ ਜੰਮੀ ਕਾਈ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮਨ ਉਪਰ ਪਏ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਜਾਲੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪਰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਹੈ ਨਿਕਟ ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਦੂਰ ਹੈ। ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਪੇਖਉ ਨਾਹੀ

ਭਰਮਿ ਭਰਮਿ ਦੁਖ ਭਰੀਆ ॥

ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰ ਲਾਹਿ ਪਾਰਦੋ

ਮਿਲਉ ਲਾਲ ਮਨੁ ਹਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੦੯

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਜਮਾ ਲਿਆ। ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਜਗਤ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ -

ਸੁਹੁ ਅਸਾਥੋਂ ਵਖ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਨੇਤਰ ਹੋਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਦਿਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖਤੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥ ਅੰਗ

- ੫੭੭

ਦ੍ਰਿੜ-ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਬ ਭਰਪੂਰ ਦਿਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮ ਦਾ ਜਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੂਰ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਲੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਚਰੁ ਦੁਜਾ ਭਰਮੁ ਸਾ ਅੰਮਾਲੀ

ਤਿਚਰੁ ਮੈ ਜਾਣਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦੂਰੇ ॥

ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਮਾਲੀ

ਤਾ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਭ ਪੂਰੇ ॥

ਮੈ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਅੰਮਾਲੀ

ਪਿਰੁ ਸਰਬ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੪

ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਅਦ੍ਰਿੜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ, ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, 'ਹਉਮੈ' ਵਿਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੱਚ ਸਰੂਪ। 'ੴ' ਹੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦੀਵ ਸੱਚ ਹੈ, ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਚਨਾ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਸਮੇਂ, ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ -

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਅੰਗ- ੧

ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਤਮ ਪਸਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਸੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ, ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ, ਸਰਬ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਰਸ ਭਰਿਆ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਰਸ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸ ਮਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਾਛੀ, ਮਛਲੀ, ਜਾਲ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਹੀ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਹੰਸ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨਾਲ ਖਿੜਨ ਵਾਲਾ ਕੌਲ ਫੁੱਲ ਭੀ ਤੂੰ ਹੈ ਤੇ ਚੰਨ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਖਿੜਨ ਵਾਲੀ ਕੰਮੀ ਭੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥

ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੩

ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ 'ਪੁਰਖ' ਰੂਪਵਿਚ ਸਭ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਵੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੇ ਸਹਾਰਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਾਮਤਮ ਆਸਰੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਰਹਾ ਕਲਿ ਮਾਹਿ ॥

ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਹਿ ॥

ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਨ ਪੋਹੈ ਕਾਲੁ ॥

ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਬਿਨਸੈ ਜੰਜਾਲੁ ॥ ੧ ॥

ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥
 ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿਆ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਕਰਉ ਆਨੰਦ ॥
 ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਜਪਉ ਗੁਰ ਮੰਤ ॥
 ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤਰੀਐ ਭਉ ਸਾਗਰੁ ॥
 ਰਾਖਣਹਾਰੁ ਪੂਰਾ ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ॥ ੨ ॥
 ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਨਾਹੀ ਭਉ ਕੋਇ ॥
 ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
 ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਮਨਿ ਤਾਣੁ ॥
 ਈਹਾਂ ਉਹਾਂ ਤੂ ਈਬਾਣੁ ॥ ੩ ॥
 ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥
 ਸਗਲ ਧਿਆਵਹਿ ਪ੍ਰਭ ਗੁਣਤਾਸਾ ॥
 ਜਪਿ ਜਪਿ ਅਨਦੁ ਕਰਹਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸਾ ॥
 ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਗੁਣਤਾਸਾ ॥ ੪ ॥ ੨੬ ॥ ੩੯ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੪੭

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਰਲ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ - ਇਸ ਵਿਕਾਰਾਂ ਭਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਸਭ ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਹਾਰੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਆਸਰੇ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਕਾਲ ਵੀ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤੇਰੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਾਇਆ ਦੇ, ਮੋਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ, ਏਥੇ ਏਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਸ ਜੀਵਨ ਉਪਰਾਂਤ, ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਸਭ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਆਸਰੇ ਹੀ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਆਸਰੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਲੰਘ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਸਭ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈਂ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਘਟ-ਘਟ ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ ਸਭ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਟੇਕ ਹੈਂ। ਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਅਸਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਸਭ ਜੀਵ ਤੇਰਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪ-ਜਪ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਿਆ ਕਰ।

ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰਿਤ ਜੀਵਨ, ਸੁਖ, ਅਨੰਦ, ਵਿਗਾਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦੀਆਂ ਵਿਕਾਰ-ਭਰੀਆਂ ਮਨੋ

ਬਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਖਿੰਡਾਉ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਿੰਡਾਉ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿੜ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ, ਫਿਕਰ, ਚਿੰਤਾ, ਅੰਦੋਸ਼, ਡਰ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਵੈ-ਆਸਰਿਤ ਮਨਮੁਖ ਇਸ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਟੇਕ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੀ ਸੰਸਾਰਕ ਭਿਆਨਕਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੇਕ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਖ ਗੁਣ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਟੇਕ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਕਾਲ ਵੀ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।' ਮਰਨ ਦਾ ਡਰ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਡਰ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਗਰੀਬ ਅਮੀਰ, ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਉਂ-ਆਸਰਿਤ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਅਤੇ ਆਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਟੇਕ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ 'ਜੋਤ-ਸਰੂਪ' ਹੈ, ਆਤਮਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਅੰਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਅਮਰ ਹੈ, ਸਦੀਵ ਕਾਲੀ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਹੈ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਦਾ' ਦਾ ਇਹੋ ਭਾਵ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ, 'ਸੁਣਿਐ ਪਹੁ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ।' ਆਤਮਿਕ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰਕ ਕਾਲ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਯਾਤਰੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਸਜਾਵਟਾਂ ਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਉਸ ਲਈ ਖਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਵ ਸਾਗਰ ਸਹਿਜੇ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਘਨ, ਕੋਈ ਦੁਖ, ਕੋਈ ਡਰ ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਦਾ 'ਰਾਖਣਹਾਰੁ ਪੂਰਾ ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ' ਦੀ ਟੇਕ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਟੇਕ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ 'ਭਰਵਾਸੇ' ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਭਉ ਅੰਦੋਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਟੇਕ ਆਸਰੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜੋ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਤਮ ਚੀਨਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ' ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਦੱਸੇ ਹਨ -

ਪਹਿਲਾ - ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ, ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਹਿ ॥

ਦੂਜਾ - ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ -
ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਗੁਣ ਤਾਸਾ॥

ਤੀਜਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ -
ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਜਪਉ ਗੁਰਮੰਤ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਵਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ
ਕੀਤਾ ਜਾਪ ਅਗਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। ਬਿਨਾ ਜਿਹਵਾ ਵੀ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਜਾਪ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ॥

ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ।
ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਗੁਣਾ ਜੀਵਨ ਦੁਖਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ
ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਿਯ ਜੀਵਨ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ
ਜੀਵਨ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਹਿਜ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਹੈ।
ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ
ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਤਵ
ਆਤਮ ਚੀਨਣਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਚੀਨਣ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮ ਚੀਨਣ
ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ
ਹਾਂ, ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ
ਸੋਝੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਗੁਣ
ਉਸ ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਵੀ
ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲਕਸ਼ ਇਸ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਅਤੇ
ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ
ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਭਰਪੂਰਤਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ
ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਘਟ ਘਟ ਮੈ ਹਰਿ ਜੁ ਬਸੈ ਸੰਤਨ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜੁ ਮਨਾ ਭਉ ਨਿਧਿ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਾਂ
ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ? ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ
ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਕਿਉਂ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਦਸਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ
ਤਾਂ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਪਰ ਭਰਮ-
ਭੁਲੇਖੇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਝਿੱਲੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ
ਰਾਹੀਂ ਆਪਾ ਚੀਨਣ ਨਾਲ ਇਹ ਝਿੱਲੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ-ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇ, ਅੰਦਰ
ਬਾਹਰ, ਹਰ ਥਾਂ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਰਮਿਆ ਦਿਸ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਦੀ
ਖੇਡ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਰਚੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ,
ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ, ਉਹ ਆਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ

ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਬਹੁਤ ਰੰਗੀ
ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਹਰ
ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਵੀ -

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੭

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆਂ
ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਹੀ ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਖੇਡ-ਖੇਡ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਸਤੀ ਜਾਂ ਹੋਂਦ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਭਾਵ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ
ਵੇਖਣਾ ਅਤੇ ਮੰਨਣਾ। ਕਰਣ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੈ,
ਜਲ ਵਿਚ ਥਲ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ-

ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ਹੈ ਦੁਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੬

ਬਾਣੀ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ
ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ
ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਰਬ
ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਉਹ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਆਪਣੀ
ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ,
ਕੇਵਲ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ
ਅੰਤਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ
ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਏਕੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ
ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਝੂਠੀ 'ਹਉਮੈ' ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼
ਕਰਕੇ ਇਕ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥ ਪ੍ਰਭੁ

ਨੇੜੈ ਹਰਿ ਦੁਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ

ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੧

ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ
ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ ਸੁਆਮੀ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਹੋਇ ਪਸਰਿਆ ਨਾਨਕ ਏਕੰਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੬

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ

ਫੇਵੇਂ ਰਤਨ - ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਤਵੇਂ ਰਤਨ - ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ

ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਪਰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫਾਈਲ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ, ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤ ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਨਗਰ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਰ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਹੂਰਾ ਤੇ ਹੋਰ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਇਸ ਧਰਤੀ ਪਰ ਪਧਾਰੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਰੇ ਹੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਦਾ ਡੇਰਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਦ ਵਿਰਕਤ ਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਲੋਕ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਾਧੂ ਸਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਧੁਰਾ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਦ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਆਪ ਜੀ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਉਹ ਇਸੇ ਹੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਲੈ ਆਉਣ ਦੀ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪ ਪਰ ਹੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਜੋ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਅਸਫਲ ਰਹੀ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਫ ਬਚ ਕੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਪਿਛੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਵਾਰੰਟ ਵੀ ਕੱਢੇ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਇਨਾਮ ਵੀ ਰੱਖੇ ਪਰ ਆਪ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ੁੰਮੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਦੇ ਮਹਾਨ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅੰਦਰ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪੁਆ ਸਕਣ। ਉਹ ਇਸ ਅੰਦਰ ਇਤਨੇ ਸਫਲ ਸਨ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਇਕ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਕਢਵਾ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਵਿਰੁੱਧ ਕਢਵਾ ਗਏ ਸਨ।

ਜ਼ਹੂਰੇ ਦਾ ਡੇਰਾ ਛੱਡਣ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਫਿਰ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੀ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਗਲ ਸਿੱਧੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਅੰਦਰ ਇਕ ਐਸੀ ਅਕਰਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਨਗਰ ਦੇ ਇਕ ਸਜਣ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਦੇ ਤਦ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਾਂ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਸਭਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਇਖਲਾਕੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥੰਮੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਫਿਰ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਦ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕ ਮਰਜੀਵੜੇ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਦੇ ਸੇਵਕ ਤੇ ਅਨਿਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਜਮਾਤ ਸੀ। ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਤੇ ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਜਗਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਤਿਆਗੀ ਤਪੀ ਤੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੰਪਰਦਾਏ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹੋਤੀ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਰਮਤੇ ਫਿਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਬਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਤ ਬਚਾ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਮਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ? ਕਿ ਜਿਸ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਇਕ ਕਚਹਿਰੀ ਨੇ ਸਾਜਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬਣਾਇਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਇਨਾਮੀ ਮਫਰੂਰ ਵੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਉਸੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ

ਅੰਦਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਐਸਾ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਉੱਘ ਸੁੱਘ ਹੀ ਦਸੇ। ਆਪ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਆਤਮ ਦਾਨ ਗਿਆਨ ਦਾਤ ਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਰਾਹ ਪਰ ਤੁਰਨ ਤੋਰਨ ਪਰ ਲਗਾਇਆ। ਦੁਖ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਆਪ ਤੋਂ ਜਾਨ ਵਾਰਦੇ ਸਨ ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰਨੀ ਇਕੋ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਬਨ ਰਾਜ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਪਾਵਨ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜਾਗ ਲਗਾ ਕੇ ਇਹ ਮਹਾਨ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਉਸ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌ ਬਾਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮ ਦੇ ਪ੍ਰਮ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜੋ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭੋ ਕੁਝ ਕੌਮ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਾ ਵੀ ਕੌਮੀ ਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਕਦੇ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਣਾਂਦੇ।

ਸੱਤਵੇਂ ਰਤਨ - ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੱਯਦ ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦਾ ਬਸਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਨਗਰਾਂ ਥਾਣੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਧਰਮ ਤੇ ਸਤਿ ਪਰ ਮਰ ਮਿਟਣ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਜੰਮੂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਗ ਉਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਗਰਾਂ ਅੰਦਰ ਲਗਦੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਕੁਰੀ ਤੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ, ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸੇ ਹੀ ਜੇਤ ਨੂੰ ਜਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਦ ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਮ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਜਿਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰਾਜ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਜੰਮੂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਵਾਰ ਆਪ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵੱਡੇ ਸੇਵਕ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਆਏ ਤਦ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਨੌਜਵਾਨੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਹੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਭਰਤੀ ਦਾ

ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਥੀ ਮਹਾਨ ਸਨ ਭਾਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕੂ ਆਦਿਕ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਅਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਮੋਟਾ ਜ਼ੁਰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂਮਤ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ ਪਰ ਵੀ ਧਾਰਮਕ ਆਦਮੀ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਘਰ ਤਕ ਪੁਚਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਮ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੁਜੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੋਠੋਹਾਰ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚੌਤਰਫੇ ਸੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਸਨ। ਉਥੇ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਤਪ ਤੇ ਸਾਧਨ ਸੰਜਮ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿਮਰਨ ਭਗਤੀ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਸਤਿ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਤੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤਿ ਉਚਾ ਤੇ ਸਤਤਾ ਭਰਪੂਰ ਪਿਆਰ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਦਰਦ ਵਿਹਾਇਆ ਸੀ।

1857 ਦੇ ਗਦਰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਤੇ ਸੱਚੇ ਮਨੁੱਖ ਭਗਤ ਸਨ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਤਾਮਸੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਤਿਆਗ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਮਾਤਰ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਦੱਸਿਆ। ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਸੀ ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਅਫਸਰ ਵੀ ਆਪ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੋ 1857 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਘੋਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਪੂਰੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਾਤਰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਮਕਾਰੀ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ 'ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ' ਹੋ ਗਿਆ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਪਰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਫਾਦਾਰ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ

ਉਹ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਰ ਲੈਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਭੂਤਰੇ ਹੋਏ ਸਿਪਾਹੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗੜ ਗਏ ਤੇ ਧਨ ਜੋਬਨ ਹੀ ਐਸੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਹੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੁੱਟਣ ਹਿਤ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਹੀ ਬੇਕਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਿਆਗੀ ਤੇ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਉ ਦੇ ਫੌਜੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਵਕਾਰ ਗਵਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਧਨ ਤੇ ਜੋਬਨ ਦੀ ਲੁੱਟ ਪਰ ਸਨ ਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਸਨ ਉਹ ਥਾਂ ਉਹ ਘਰ ਤੇ ਉਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਅੱਜ ਸੁਰਖਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੱਭ ਸਕੇ ਉਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲਾਲਚ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੀ ਕਰੜੀ ਤੇ ਸੜਦੀ ਹੋਈ ਧੁੱਪ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਈ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਮਲਾਂ ਮੁਰਝਾਣੇਂ ਤੇ ਸੜਨੇਂ ਬਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਮਾਰੂ ਲੁੱਟ ਅੰਦਰ ਵੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀਆਂ ਉਤਮ ਕਣੀਆਂ ਚਮਕ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਲਟਣ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਖਾਨਦਾਨੀ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਤਮ ਕਰਣੀ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਅਚੁੱਕ ਲਹਿਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਚਲਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੁਰਗਾਬੀ ਦੇ ਪਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕੰਵਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਤੇ ਪਤਰ ਅਭਿੰਜ ਰਹਿ ਕੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਕਰਮ ਯੋਗ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਬਲ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਸਦਕੇ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਐਸਾ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਨਦੀ ਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸਮਾਪੀ ਲਗਾਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਮਸਤ ਮਧੁਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਲ ਨੂੰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਿਪਾਹੀ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਜਵਾਨ ਬਹੂ ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਪਤ ਲੁੱਟਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਧਰਮ ਤੇ ਕਰਮ ਦੋਵੇਂ ਭਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਹਿਤ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਕਠੋਰ ਕੁਟਲ ਤੇ ਨੀਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪਤ ਆਬਰੂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਵਾਨ ਲੁੱਟਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਖਲਾਕ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਪਰ ਭਾਰਤਵਾਸੀ ਨਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਜਵਾਨ ਬੱਚੀਆਂ ਡਰਦੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੁਕੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੱਕੀ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਾਂ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕੈਦੀ

ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਲਾਪਤਾ ਸਨ ਉਹ ਘਰ ਤਾਂ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਅਜ਼ਾਬ ਨੂੰ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਿਪਾਹੀ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਮਨ ਮਾਨੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਘਰ ਦੀਆਂ ਜਵਾਨ ਤੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਗ ਕੇ ਗੋਡਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਸਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਕਰ ਕਿਸਨੂੰ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਮਿਹਰ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਰੱਥਾ ਬਖਸ਼ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਵਗ ਰਹੇ ਤੇਜ਼ ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵੇਗ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਤੇਰਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਸਕਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਤਾ ਦੇਹ ਜੋ ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੁੰਥ ਦੀ ਟੇਕ ਬਣਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਣ ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੇ ਪਤ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਤੇਰੀ ਸੱਚੀ ਸਿੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਸਕਾਂ।

ਇਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਮਨ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਦਾ ਪਹਿਰੂਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਲ ਗਿਆ। ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਣ ਚੀਕਣ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਕਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਸੇ ਮਾਸੂਮ ਅਬਲਾ ਨੂੰ ਬੇਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਕੜਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਖਬਰਦਾਰ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਮੇਰੀ ਸੁਪਰਦਾਰੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਹਿਤ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਭੈੜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੇ ਮੈਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਲਾਲਚੀ ਤੇ ਬਦਚਲਨ ਸਿਪਾਹੀ ਸਿਰ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਡਰਦੀ ਮਾਰੀ ਅਬਲਾ ਲੜਕੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੱਯਦ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਘਰੋਂ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਵਾਸਤੇ ਖੁਦਾ, ਅੱਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਾਡੀ ਬੇਸਹਾਰਾ ਤੇ ਦੁਖੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪਰਦੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ ਮਦਦ ਕਰ, ਖੁਦਾ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਬ ਬਖਸ਼ੇਗਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਤਕ ਕੇ ਤੇਰੇ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਸਣੀ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਘਰ ਪੁਰਾਣਾ ਪਤਦਾਰ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਗੁਣ ਅੱਜ ਜ਼ਹਿਰ ਤੇ ਪਾਪ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਜਾਓ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਘਰ ਬੈਠੋ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਮ ਵਿਚ ਦਮ ਹੈ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਅੱਖ ਉਠਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤਕ ਸਕਦਾ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬੰਦੂਕ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਘਰ ਅੱਗੇ

ਜੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਵੇਲੀ ਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਬੰਦੂਕ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਦਰ ਅੱਗੇ ਦਰਬਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਟ ਗਏ। ਹਰ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਤੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਇਹ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਖੁਰਾਕ ਖਾਧੇ ਬਗੈਰ ਪਾਣੀ ਪੀਤੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਇਸ ਘਰ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹੀ ਘੰਟੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਆਖਰ ਸਭ ਅੱਛੇ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਸਿਪਾਹੀ ਸਿਰਾਂ ਪਰ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਤੇ ਮਨ ਪਰ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕੈਂਪਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਬੇਬਸ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਆ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਬੇਗਰਜ਼, ਮਹਾਨ ਧਰਮ ਅਵਲੰਭੀ, ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਟੱਬਰ ਦੇ ਜੰਮੇ ਜਾਏ ਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨ ਬਹੂ-ਬੇਟੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਸਿਪਾਹੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣ ਸਹਿਤ ਭਾਈ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਤਲੇਆਮ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘਰ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਜਵਾਨ ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਘਰੀਂ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਤਕ ਰਹੇ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਥਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਤੇ ਅਤੀ ਵੱਡਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਵਲੀ ਔਲੀਆ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਜਿਸਦੇ ਇਹ ਮੁਰੀਦ ਹੋਣ ਆਇਆ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਘਰ ਅੰਦਰ ਕਾਫੀ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਹੋਈ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਦ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਚੰਗੀ ਪਲੇਟ ਭਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਰੱਖੀ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਸਹਿਤ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ -

ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਗੰਬਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ ਹੋ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਮਾਣ ਰੱਖ ਕੇ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪਰ ਵੀ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਗੋਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਧਰਮ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਉਸ ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਦੀ ਜਾਨ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰਾਂ ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ-

ਹੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਮੂਨੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਰਹਿਮਤ ਤੇ ਕਰਮ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਇਹ ਸਭ ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਤੇਰਾ

ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਤੇਰੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਬੰਦੂਕ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਨਾ ਕਰਦੀ।

ਤੁਸਾਂ ਸਾਥੋਂ ਅਲਾਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰ ਇਜ਼ਤ ਦਾ ਦਾਨ ਮੰਗਿਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦਿਤਾ? ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਨ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਤ ਆਬਰੂ ਤੇ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ ਬਚੀ ਹੈ, ਤਦ ਕੀ ਇਹ ਪੈਸੇ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਮੋਤੀ ਉਸ ਪਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਗੱਲ ਐਸੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਤੇ ਦਰਦੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਕਹੀ ਕਿ ਫਿਰ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਜਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਿਦਾ ਹੋਰ ਹੋ ਸਨ, ਅੱਜ ਹੀ ਫੌਜ ਨੇ ਵਾਪਸ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਟੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਫੜੇ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਣਖੀ ਜਰਨੈਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਹਲੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਘਰੀਂ ਵਾਪਸ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਨ ਖੁਸਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਐਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਤੋਰਦਿਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮ ਕਰਮ ਪੂਜਾ ਗੁਰੂ ਸਭੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਸਨ। ਜਿਸਨੇ ਨਿਰੋਲ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਆਤਮਾ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਹਰਨ ਹਿਤ ਹੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਗਾ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਤ ਆਬਰੂ ਬਚਾਈ ਸੀ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤਦ ਸੱਯਦ ਨੇ ਸ਼ਫਕਤ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਪਰ ਹੱਥ ਧਰਿਆ ਤੇ ਇਹ ਦੁਆ ਕੀਤੀ, ਖੁਦਾਵੰਦ ਜਿਸ ਤੇਰੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ ਮੁਰੀਦ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਤੇ ਮਾਣ ਬਚਾਇਆ ਹੈ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਤੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੀਂ, ਉਹ ਸਦਾ ਮਹਾਨ ਤੇ ਉਚਾ ਰਹੇ ਤੇ ਤੇਰੀ ਹਰ ਰਹਿਮਤ ਬੱਦਲ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਛਾਇਆ ਕਰਦੀ ਰਹੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਤਨੀ ਦਿਲੀ ਦਰਦ ਤੇ ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠਾਂ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਸੁਣਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਇਤਨਾ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਦੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਫੌਜੀ ਹੈੱਡ ਕਵਾਟਰ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪਲਟਨ ਸਮੇਤ ਆਪ ਦੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਆ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਲਟਨ ਦਾ ਹੈਡਕਵਾਟਰ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਦੋ ਵਜੇ ਨਦੀ ਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ)

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

ਰਹਰਾਸਿ ਉਥਾਨਕਾ - 'ਰਹਰਾਸਿ' ਵਾ: 'ਰਹਿਰਾਸ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਅਰਥ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ

1. ਰਹਰਾਸਿ = ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -
.....ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਹਮਰੀ ਰਹਰਾਸਿ॥ ਅੰਗ - ੧੦

.....ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਰਹਰਾਸ ਸਿਵਾਪੈ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
ਇਹ ਰਹਰਾਸ ਕਦੀਮੀ ਚਲਹਿ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ)

2. ਰਹਰਾਸਿ = ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਸਵਾਗਤ, ਨਮਸਕਾਰ, ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਆਦਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਸਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਭੁ ਹਰਿ ਕਾ ਕੀਆ
ਸਭਿ ਜਨ ਕਉ ਆਇ ਕਰਹਿ ਰਹਰਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

3. ਰਹਰਾਸਿ = ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸਿੱਧਾ ਰਸਤਾ' (ਰਾਹੇ ਰਾਸਤ)।

4. ਰਹਰਾਸਿ = ਇਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਸ਼ਬਦ 'ਸੋਦਰ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ' ਤੱਕ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਮਿਲਾ ਕੇ 'ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ' ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਰੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਜੋੜ ਦਿਤਾ।

ਸੋਦਰੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਸੋ ਦਰੁ = ਇਹ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਵੀ ਹੈ ਵਾ: ਸੋ ਦਰੁ = ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਦਰ ਦਾ ਭਾਵ ਸੋ = ਤਤ ਪਦ ਦੇ ਲਖ ਰੂਪ ਦਾ ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦਾ ਕਥਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੋ ਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 31 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗੀਨੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਰਗਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ -

ਮਹਲਾ ੧ - ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਇਹ ਬੀਜ ਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ

ਮੰਗਲ ਹੈ। ਵਸਤੂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਗਲ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਸਤੂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ (ਨਿਰਣਾ) ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ -
ੴ=ੴ=ੴ ਉਹ ਇਕ ਹੈ ਵਾ: ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਰੂਪ ਹੈ।
ਓ=ਓਅੰਕਾਰ=ਉਚਾਰਣ ਮਾਤਰ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।
ਸਤਿ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਤ੍ਰੈਈ ਕਾਲ ਅਥਾਧੰਤੁੰ ਸਤੰਤੁੰ॥

ਗੁਰ=ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਅਲਪਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੁੰ ਅਨੰਦ ਤੁੰ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਜੀਉ।

ਸੋ ਦਰੁ ਤੇਰਾ ਕੇਹਾ, ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ;

ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ॥

ਸੋ=ਉਹ ਤੇਰਾ ਦਰੁ=ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕੇਹਾ=ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ (ਕੈਸਾ) ਕਹੀਏ? ਅਤੇ ਸੋ=ਉਹ ਤੇਰਾ ਘਰ ਕੇਹਾ=ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ (ਕੈਸਾ) ਕਹੀਏ? ਜਿਤੁ=ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਸਰਬ=ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਲੇ=ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋ ਅਥਵਾ ਜਿਤੁ=ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਸਰਬ=ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਮਾਲੇ=ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਥਵਾ ਸੋ=ਉਹ ਸਾਧਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਤੇਰਾ ਦਰ-ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕੇਹਾ=ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਤੁ=ਜਿਥੇ ਬਹਿ=ਬੈਠ ਕੇ ਸਰਬ=ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਸਮਾਲੇ=ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੋ=ਉਹ ਸੱਚਖੰਡ ਵਾ: ਬੈਕੁੰਠ ਰੂਪੀ ਤੇਰਾ ਘਰ ਕੇਹਾ=ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਤੁ=ਜਿਥੇ ਬਹਿ=ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਸਰਬ=ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਲੇ=ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋ।

ਵਾਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ;

ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕ=ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਾਦ=ਤੁਰੀ, ਸੰਤ, ਭੇਰੀ, ਨਰਸਿੰਘੇ ਆਦਿ ਵਾਜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕੇਤੇ=ਕਿਤਨੇ ਅਸੰਖਾ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ=ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਵਾ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਦ=ਧੁਨੀ ਰੂਪੀ ਸ਼ਬਦ ਅਸੰਖਾ=ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਹਨ।

ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ, ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਹਿ;

ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ॥

ਕੇਤੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦਰ ਵਿਚ ਰਾਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ (6 ਰਾਗ ਮੁੱਖ ਹਨ) ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਪਰੀ=ਰਾਗਣੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 30 ਰਾਗਣੀਆਂ ਕਹੀਅਹਿ=ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਉ=ਪੁੱਤਰ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 48 ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਤੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਤੇਰੇ ਦਰ ਉਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ=ਗਾਵਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਪਵਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ;
ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਪਵਣੁ=ਪਉਣ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰੁ=ਅਗਨੀ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤੇ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰੇ=ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠਾ ਧਰਮੁ=ਧਰਮਰਾਜਾ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਗਾਵੈ=ਗਾ ਚਿਹਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਸਿਮਰਹਿ ਸਿਮਰੈ ਸਗਲ ਉਪਾਰਜਨਾ॥
ਅੰਗ - ੧੦੭੮

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਪਵਣੁ=ਰਜੇ ਗੁਣ, ਪਾਣੀ=ਸਤੇ ਗੁਣ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰੁ=ਤਮੇ ਗੁਣ। ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਿਥੂ, ਜਨਕ ਆਦਿ ਧਰਮੀ ਰਾਜੇ ਤੈਨੂੰ ਗਾਵੈ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਧਰਮ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਵਣ, ਪਾਣੀ, ਬੈਸੰਤਰ (ਅਗਨੀ) ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ, ਇਹ ਪਉਣ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਅਗਨੀ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤੇ ਆਦਿ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਧਰਮਰਾਜ ਸਭ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਨਿ;
ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰੇ॥

ਚਿਤੁ=ਚਿਤ੍ਰ ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਸੱਜੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਪਤੁ=ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਖੱਬੇ ਮੋਢੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖਣਾ ਜਾਣਨਿ=ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਧਰਮੁ=ਧਰਮਰਾਜ ਬੀਚਾਰੇ=ਵੀਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਚਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ, (ਚਿਤ੍ਰ, ਗੁਪਤ) ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਰਾਜ ਵੀਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਵਾ: ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਧਰਮੁ=ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮਗਾਇ ਕੈ ਜਾਈ॥
ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਈਸਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵੀ;
ਸੋਹਨਿ ਤੇਰੇ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਈਸਰੁ=ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੀ ਦੇਵੀ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸੁਰਸਤੀ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਸਤੀ ਪਾਰਬਤੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਲੱਛਮੀ ਆਦਿ ਅਤੇ ਨੌਂ ਕ੍ਰੋੜ ਦੁਰਗਾ ਆਦਿਕ ਦੇਵੀਆਂ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ=ਸਵਾਰ ਸਵਾਰ ਕੇ ਤੇਰੇ ਜਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੋਹਨਿ=ਸੋਭਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸਿਮਰਹਿ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸਾ॥
ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵਤੇ ਕੋਤਿ ਤੇਤੀਸਾ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੯

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਇੰਦੁ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ਬੈਠੇ;
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਰਿ ਨਲਿੰ॥

ਇੰਦੁ ਆਦਿ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ=ਜੋ ਇੰਦੁ ਦੇ ਆਸਣ

(ਸਿੰਘਾਸਣਿ) ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦਰਿ=ਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲੇ=ਸਮੇਤ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਦਰਿ=ਦਰ ਉਤੇ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ;
ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਸਾਧ ਬੀਚਾਰੇ॥

84 ਸਿੱਧ ਸਮਾਧੀਆਂ ਅੰਦਰਿ=ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੀਚਾਰੇ=ਵੀਚਾਰਵਾਨ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਸਾਧ ਬੀਚਾਰੇ=ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਵੀ ਬੀਚਾਰੇ=ਵੀਚਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਵਾ: ਬੀਚਾਰੇ=ਵੀਚਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਵਾ: ਬੀਚਾਰੇ=ਗਰੀਬ ਹੋ ਕੇ (ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ) ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ;
ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਧਨੋ= ਤੈਨੂੰ ਜਤੀ=ਲੱਛਮਣ, ਗੋਰਖਆਦਿ ਵਰਗੇ ਜਤੀ ਧਾਰੀ, ਸਤੀ=ਸਤਵਾਦੀ (ਦਸ਼ਰਥ ਤੇ ਹਰੀਚੰਦ ਵਰਗੇ) ਵਾ: ਦਾਨੀ ਵਾ: ਸਤੀ=ਸਤੀਆਂ (ਅਨੁਸੂਈਆ, ਸੀਤਾ ਵਰਗੀਆਂ ਆਦਿ) ਸੰਤੋਖੀ=ਚੁਣਕ ਰਿਸ਼ੀ ਜੈਸੇ ਸੰਤੋਖਧਾਰੀ ਆਦਿ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ=ਕਰੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਵਾ: ਕਰੜੇ 52 ਬੀਰ ਵੀ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਪੰਡਿਤ ਪੜਨਿ ਰਖੀਸੁਰ;
ਜੁਗ ਜੁਗ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ॥

ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਬਿਆਸ ਵਰਗੇ ਪੰਡਿਤ=ਬੁੱਧੀ ਧਾਰੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਆਦਿ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੈਮਿਨੀ ਮੁਨੀ ਵਰਗੇ ਅਤੇ ਰਿਖੀਸੁਰ=ਗੌਤਮ ਰਿਖੀ ਵਰਗੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਚਾਂ ਉਚਾਰਣ ਵਾਲੇ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮ, ਨਾਲੇ=ਦੁਆਰਾ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ;
ਸੁਰਗੁ ਮਛੁ ਪਇਆਲੇ॥

ਹੇ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ=ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੈਨੂੰ ਸੁਰਗੁ=ਸਵਰਗ ਦੀਆਂ ਮਛੁ=ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪਇਆਲੇ=ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਣੀਆਂ=ਮੋਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਦਮਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਦਿ ਵੀ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਹਨ ਅਥਵਾ ਮੋਹਣੀਆਂ=ਮੋਹਣੀ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ=ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿ ਅਵਤਾਰ ਵੀ ਸਵਰਗ ਲੋਕ, ਮਛੁ=ਮਾਤ ਲੋਕ, ਪਇਆਲੇ=ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ (ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ) ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ;
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ 14 ਰਤਨ ਆਦਿ, ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ=ਅਠਾਠ ਤੀਰਥ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ

ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਵੀ ਤੁਧਨੋ=ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਜੋ ਇਹ ਚਮਕੀਲੇ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਤੇਰੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਵਾਲੇ, ਪੰਥ ਰਤਨ, ਕੌਮ ਰਤਨ ਆਦਿ ਵੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮਹਾਮਤ ਸਮੇਤ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਜੇਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰਾ;
ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ॥

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੇਧ=ਰਬੀ (ਜੋ ਸੌ ਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੈ), ਮਹਾਬਲ=ਮਹਾਰਬੀ ਜੋ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਮਾ=ਅਤੀਰਬੀ ਜੋ ਅਣਗਿਣਤ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਸ੍ਰਵਣ, ਮੰਨਣ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਤੁਧਨੋ ਗਾਵਨਿ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ=ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ (ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੋਤਜ, ਉਤਭੁਜ) ਦੇ ਜੀਵ ਵੀ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ;
ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਤੇਰੇ ਧਾਰੇ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਖੰਡ=ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ, ਮੰਡਲ=ਮੰਡਲਾਂ (ਦੇਸਾਂ ਦੇ) ਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਰਿ=ਉਤਪਤ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਰਿ=ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਕੇ ਤੇਰੇ ਹੀ ਧਾਰੇ=ਆਸਰੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਿਮਰਹਿ ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭਿ ਲੋਆ ॥
ਸਿਮਰਹਿ ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਸਚੁ ਸੋਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੯

ਸੇਈ ਤੁਧਨੋ ਗਾਵਨਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ;
ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸੇਈ=ਉਹੀ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਤੁਧੁ=ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵਨਿ=ਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਵਾ: ਭਾਵਨਿ=ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਜਨ ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਤੇ=ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਰਸਾ=ਰਸਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹਨ।

ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਤੁਧਨੋ ਗਾਵਨਿ,
ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ;
ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰੇ॥

ਹੋਰਿ=ਹੋਰ ਵੀ ਕੇਤੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤੁਧਨੋ=ਤੈਨੂੰ ਗਾਵਨਿ=ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸੇ=ਉਹ ਜੋ ਮੈ=ਮੇਰੇ ਚਿਤਿ=ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵਨਿ=ਆਉਂਦੇ; ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਆ=ਕੀ ਬੀਚਾਰੇ=ਵੀਚਾਰ ਕਰੀਏ?

ਸੇਈ ਸੇਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬ;
ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ॥

ਸੇਈ=ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੇਈ=ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਅਤੇ

ਸਚੁ=ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬੁ=ਮਾਲਕ ਹੈ। ਜੋ ਆਪ ਵੀ ਸਾਚਾ=ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਈ=ਵਡਿਆਈ ਵੀ ਸਾਚੀ=ਸੱਚੀ ਹੈ।

ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ, ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ;
ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ=ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਭੀ=ਭੂਤਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀ, ਹੋਸੀ=ਅੱਗੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਕਦੇ ਜਾਇ ਨ=ਜਨਮਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਜਾਸੀ=ਨਾ ਮਰ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਸੀ=ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨਿ=ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਰਚਨਾ ਰਚਾਈ=ਰਚੀ ਹੈ।

ਹੈ ਭੀ ਸਾਚਾ ਹੋਸੀ ਸੋਈ॥
ਆਪੇ ਸਾਜੇ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਅੰਗ - ੧੦੬੦

ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ;
ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨਿ=ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਉਪਾਈ=ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਰੰਗੀ-ਰੰਗੀ=ਰੰਗਾਂ-ਰੰਗਾਂ ਦੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੇ, ਪੀਲੇ, ਸਾਂਵਲੇ, ਗੋਰੇ ਆਦਿ) ਅਤੇ ਭਾਤੀ=ਭਾਂਤ=ਭਾਂਤ ਵਾ: ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ (ਜਿਵੇਂ ਮੱਧਰੇ, ਲੰਬੇ, ਪਤਲੇ, ਮੋਟੇ, ਛੋਟੇ, ਵੱਡੇ ਆਦਿ) ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕਰਿ=ਕਰਕੇ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜਿਨਸੀ=ਜਿਨਸਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ, ਬਲਦ, ਗਾਵਾਂ, ਮੱਝਾਂ ਆਦਿ) ਕਰਿ=ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ;
ਜਿਉ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ॥

ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ=ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਰਿ=ਉਤਪਤੀ ਕਰ ਕੇ, ਕਰਿ=ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਦੇਖੇ=ਦੇਖਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਉਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ। ਜਿਉ=ਜਿਵੇਂ ਤਿਸ ਦੀ=ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ=ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਾ: ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ=ਰਜਾ ਹੈ।

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ;
ਫਿਰਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ॥

ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਤਿਸੁ=ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਈ=ਉਹੋ ਕੁਝ ਕਰਸੀ=ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰਿ=ਮੁੜ ਉਸ ਉਪਰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ ਜਾਈ=ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਫਿਰਿ=ਫੇਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਮੋੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ;
ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੋ=ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਾ ਤੋ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾਈ = ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਭਾਵ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਣੁ=ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (ਭਾਗ - 2) (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-61)

ਐਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਝ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਉਸ ਉਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਅਣਜਾਣਿਆ ਭਾਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਹ ਇਕ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੁਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ, ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ, ਘੋਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਰੁਕਾਵਟ ਉਹ ਬੈਰੀਅਰ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਸਚਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਸਵੈ ਦੇ ਆਪੇ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਵੈ, ਦੂਸਰਾ ਉਚੇਰਾ ਸਵੈ, ਉਚੇਰਾ ਆਪਾ, ਆਮ ਆਪਾ, ਕੇਵਲ ਸਵੈ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਚੇਰੇ ਸਵੈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਦ ਭਾਗ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਸਵੈ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਂ ਹਨ। ਉਚੇਰਾ ਸਵੈ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਸਵੈ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਸੁਆਸ, ਚੇਤਨ ਮਨ ਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ। ਇਹ ਹੀ ਕੇਵਲ ਸਵੈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਵੈ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਸਤਿਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵੇਦਾਂਤ ਸਾਹਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹਨ ਪਹਿਲੀ ਹੈ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਵੈ ਅਸਤਿਤਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਕਦੀ ਨਾ ਜਨਮਿਆ ਹੈ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕੁਝ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪੂਰਣ ਹੈ। ਸਤਿ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਟਿਸੂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਤਿ ਸਵੈ ਅਸਤਿਤਵਮਾਨ, ਸਤਿ ਕਦੀ ਜਨਮਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜਨਮਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਰਨ ਦਾ ਪੁਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ। ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ

ਦੀ ਸਤਿ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਤਿ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ, ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ, ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ। ਕੰਮ ਕਾਜ ਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ ਉਸ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਰੱਖਣਾ, ਇਹ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ -

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮਾਲਿ ॥

ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਇਹ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਵੰਗ ਹੈ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਸਿੱਖੋ। ਇਹ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼, ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਰਤੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅੜਿੱਕਾ, ਇਕ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ, ਨਿਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਖੇਦਤਾ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹਉਮੈ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਪਿਆਰ, ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ, ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਹੀ ਹਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਧੇ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹੀ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨਤੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਕਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਨਾਥ, ਸਪੁੱਤਰ ਮੇਘ ਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ, ਧੂਰੀ
ਫੋਨ ਨੰ. 98156-07803, 98153-04390

ਆਯੁਰਵੇਦ ਕੀ ਹੈ : ਆਯੂ (ਉਮਰ) ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨ

ਵੈਦਕ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਸਲੋਕ ਅਥਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ / ਇਸ ਲਈ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਵਿੱਦਿਆ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਆਰੰਭ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮੁੱਖ ਵੈਦ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਨੇ ਧਨਵੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ

ਆਯੁਰਵੇਦ ਕੀਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ (ਧੰਨਵੰਤਰੀ) ਉਪਰੰਤ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਚਿਕਿਤਸਕਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਆਯੂ (ਉਮਰ) ਦੇ ਹਿੱਤ (ਪੱਖ ਹਿਤਕਾਰੀ) ਤੇ ਅਹਿੱਤ (ਹਾਨੀਕਾਰਕ) ਅਹਾਰ ਵਿਹਾਰ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵਰਣਨ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ ਆਯੁਰਵੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਯੋਜਨ:

ਸਵਾਸਥ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ, ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ

ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ :

1. ਹੇਤੂ ਗਿਆਨ: ਰੋਗ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

2. ਲਿੰਗ ਗਿਆਨ : ਰੋਗ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ ਰੋਗ ਸਮਝਣਾ

3. ਚਿਕਿੱਤਸਾ ਗਿਆਨ: ਰੋਗ ਅਤੇ ਦਵਾਈ (ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀਆਂ) ਦਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਇਲਾਜ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ- 1. ਮੰਤ੍ਰ-ਤੰਤਰ ਚਿਕਿੱਤਸਾ, 2. ਔਸ਼ਧੀ ਚਿਕਿੱਤਸਾ (ਦਵਾ ਦਾਰੂ) 3. ਸ਼ਸਤਰ ਚਿਕਿੱਤਸਾ (ਚੀਰ ਫਾੜ)

4. ਮਨੋ ਵਿਗਿਆਨ ਚਿਕਿੱਤਸਾ ਆਦਿ

ਵੈਦ ਦੇ ਲੱਛਣ -

ਰੋਗ ਦਾਰੂ ਦੋਵੇਂ ਬੁਝੇ ਤਾਂ ਵੈਦ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ, ਹੱਥ ਜਸ ਹੋਵੇ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਔਸ਼ਧੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਹਸਤ ਕਿਰਿਆ (ਦਵਾਈਆਂ ਬਨਾਉਣ) ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਦੁੱਖੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰੇ, ਧਨ ਦਾ ਲੋਭੀ ਲਾਲਚੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਵਾਲਾ ਸਿੱਧ, ਸਾਧ, ਬ੍ਰਹਮਣ ਭਾਵ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ਼ਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭੈਅ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਵੈਦ ਹੈ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਵੈਦ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੈਦ ਹੈ।

ਪੰਜ ਤੱਤ

ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਰ ਜੀਵ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸੱਤਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਹੀ ਜੋਤ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ

ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਰੇ॥

ਪੁਤਿਪਾਲੈ ਨਿਤ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੈ

ਇਕੁ ਗੁਨੁ ਨਹੀ ਮੂਰਖਿ ਜਾਤਾ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੮

ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਮ

ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਸਮਾਨਾ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੮

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਧੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸਗਲ ਬਨਸਪਤਿ ਮਹਿ ਬੈਸੰਤਰੁ ਸਗਲ ਦੁਧ ਮਹਿ ਘੀਆ ॥

ਉਚ ਨੀਚ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਧਉ ਜੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੭

ਪੰਜ ਤੱਤ :- ਧਰਤੀ, ਅਕਾਸ਼, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਅੰਗ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਤ੍ਰਿਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਵੀ ਪੰਜੇ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਤ੍ਰਿਦੋਸ਼ - ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ “ਵਾਤ, ਪਿੱਤ, ਕਫ” ਹਨ ।

1. ਵਾਤ - ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਹਵਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਵਧਣ/ਘਟਣ ਨਾਲ ਰੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

2. ਕਫ - ਕਫ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜਲ (ਪਾਣੀ) ਦੀ ਵਾਧ - ਘਾਟ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰੇਸ਼ਾ, ਬਲਗਮ, ਨਜ਼ਲਾ, ਜੁਕਾਮ, ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ ।

3. ਪਿੱਤ - ਇਹ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ (ਅੱਗ) ਦੀ ਘਾਟ-ਵਾਧ ਕਰਕੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਲਨ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ, ਖੂਨ ਦੀ ਖਰਾਬੀ, ਘਬਰਾਹਟ, ਕਬਜ਼, ਬਵਾਸੀਰ ਆਦਿ। ਜਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਖਮਤਾ (ਵਾਧ-ਘਾਟ) ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸਮ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਅਰੋਗਤਾ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਅੰਦਰ ਗਲਤ ਅਹਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵਾਧ-ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹੀ ਬੂਟੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਰੋਗਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾ-ਪੂਰਵਕ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਲੇਰੀਆ ਤੇ ਡੇਂਗੂ ਬੁਖਾਰ ਤੋਂ ਬਚੋ - ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ-7, ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤੇ 15, ਨਿੰਮ ਦੇ ਤਾਜ਼ੇ ਪੱਤੇ 7

ਸਵੇਰੇ ਦਾਤਣ ਕੁਰਲਾ ਕਰਕੇ ਚਬਾ ਕੇ ਖਾਓ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਪੀਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 7 ਦਿਨ ਕਰੋ। ਮਲੇਰੀਆ, ਡੇਂਗੂ ਬੁਖਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹੇਗਾ।

1. ਅੱਖਾਂ ਗਈਆਂ ਜਹਾਨ ਗਿਆ,
ਦੰਦ ਗਏ ਸਵਾਦ ਗਿਆ,
ਕੰਨ ਗਏ ਰਾਗ ਗਿਆ, ਮਾਪੇ ਗਏ ਲਾਡ ਗਿਆ।
2. ਆਖ ਮੇਂ ਅੰਜਨ ਦਾਂਤ ਪੇ ਮੰਜਨ,
ਨਿੱਤ ਕਰ, ਨਿੱਤ ਕਰ, ਨਿੱਤ ਕਰ।
ਨਾਕ ਮੇਂ ਉਂਗਲੀ, ਕਾਨ ਮੇਂ ਤਿਨਕਾ,
ਮੱਤ ਕਰ, ਮੱਤ ਕਰ, ਮੱਤ ਕਰ। ਲੋਕ ਅਖਾਣ

ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੇਦ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਪੇਚੀਦਾ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਆਯੁਰਵੇਦ ਸਫਲ ਚਿਕਿੱਤਸਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੈਥੀਆਂ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੇਦ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਉਮਰ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਸਾਥੋਂ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਸਰਜਰੀ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਰਿਸ਼ੀਆਂ, ਮੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵੈਦਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਤਜਰਬੇ ਮੌਤਾਂ ਸਹੇੜ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਦੁੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿੱਤ ਸੁਆਮੀ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਆਯੁਰਵੇਦ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ ਸੰਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ 1957 ਤੋਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਧਰਮਾਰਥ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਦੀਨ-ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਹਿੱਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਭਲਾਈ ਕੈਂਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ੇ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
ਰੋਗ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ? (ਮਿੱਥਿਆ ਆਹਾਰ ਮਿੱਥਿਆ ਵਿਹਾਰ)। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਮਿੱਥਿਆ ਆਹਾਰ ਕੀ ਹੈ ?

ਬੇ-ਵਕਤ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ, ਜਿਆਦਾ ਖਾਣਾ, ਅਸਾਤਮ ਭੋਜਨ (ਨਿੱਗਰ, ਚਿਕਨਾਂ, ਤਲਿਆ ਭੋਜਨ, ਫਾਸਟ ਫੂਡ) ਵਿਰੁੱਧ ਭੋਜਨ ਜਿਵੇਂ, ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ, ਮੱਛੀ, ਖਟਾਈ, ਅਤੇ ਖਰਬੂਜਾ ਖਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ, ਅੰਬ ਖਾ ਕੇ ਕਾਂਜੀ ਆਦਿ ਖਟਾਈ ਦਾ ਪੀਣਾ, ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਖਾਣਾ, ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਤੋਂ ਨਾ ਖਾਣਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਹੀਂ ਅਤੇ ਮੂਲੀ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬੋਧਿਆਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਥੇ ਬਿਨਾਂ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ, ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਬਿਖਮ ਆਸਣ (ਟੇਡਾ ਮੇਵਾ ਪੈਣਾ, ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਤਲੇ ਜਾਂ ਚਿਕਨੇ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਠੰਡਾ ਪੀਣਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੇਟ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਿੱਥਿਆ ਵਿਹਾਰ ਹੈ ।

ਮਿੱਥਿਆ ਵਿਹਾਰ ਕੀ ਹੈ ?

ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ (ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਆਰਥਿਕ) ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਮਲ ਮੂਤਰ ਆਦਿ ਵੇਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਅਤਿ ਪੁੱਪ/ ਸਰਦੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿਣਾ, ਭਖੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆ ਕੇ ਇੱਕ ਦਮ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਜਾਂ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਠੰਡਾ ਪੀਣਾ, ਕਾਰ ਸਕੂਟਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ, ਅੰਧਾ ਧੁੰਧ ਅਤੇ ਬੋਧਿਆਨ ਚਲਾਉਣਾ, ਗਰਭ, ਭਰੂਣ (ਕੰਨਿਆ ਕਤਲ ਕਰਨਾ) ਐਬ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਅਨਾਦਰ ਕਰਨਾ, ਨਿੰਦਿਆ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਆਦਿ, ਮਿੱਥਿਆ ਵਿਹਾਰ ਹੈ ।

ਮਿੱਥਿਆ ਆਹਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵਾਤ, ਪਿੱਤ, ਕਫ ਦੋਸ਼ ਕੁਪਿੱਤ

ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਾਧ ਘਾਟ ਹੋਣਾ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ।

ਚਾਹ - ਮਾੜੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਆਯੁਰਵੈਦਾ ਰਿਸ਼ਰਚ ਸੈਂਟਰ ਵੱਲੋਂ ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਚਾਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 100% ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਜੀ.ਐਮ.ਪੀ. ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ ।

ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ, ਸੁਗੰਧਿਤ, ਹਾਜਮੇਦਾਰ, ਦੁਸਤੀ, ਫੁਰਤੀ ਦਾਇਕ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ, ਜੁਕਾਮ, ਨਜਲਾ, ਪੇਟ ਗੈਸ, ਜਲਨ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਸ਼ੂਗਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ, ਇਸ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਹਰ ਉਮਰ, ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਕਰੋ ਹਾਨੀਰਹਿਤ।

ਸਿਹਤ ਗਿਆਨ ਲਈ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੋ। ~~ਲੇਖਕ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਖ ਚੀ~~ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਵੈਦਿਕ ਚਾਹ ਪੀਓ।

ਆਪਣੀ ਸੂਖਮ ਉਨਤੀ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਡੂੰਘਾ ਵਿਕਾਸ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਿੱਖਿਆ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਸੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋਗੇ ਓਨੀ ਹੀ ਉਨਤੀ ਕਰੋਗੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਨੰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੌਖੀ ਹੈ, ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮਨ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਐਨਾ ਡੂੰਘਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਸਤਿ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇਸੇ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਨਣ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ। ਲੋੜ ਹੈ ਅਗਨੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਭਾਵ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਨੀ ਦੀ, ਸਹਿਜ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਸਮਾਪਤ

ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਨ। ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਰਿਣੀ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਰੱਬ ਵਰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਐਨੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਗਿਣਿਆ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਭੁਮ-ਆਸਣ ਰਖਦੇ, ਤਪ-ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਅੱਜ ਆਪਾ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਸਾਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ -

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੋਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਕਰੀਏ ਅਭਿਆਸ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ message (ਸੁਨੇਹਾ) ਹੈ ਇਹ universal message (ਕੁੱਲ ਵਿਸ਼ਵ ਲਈ) ਹੈ। ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ approach (ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਹੈ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਚੱਲੇ ਤੇ ਇਥੇ ਵੀ ਉਹਦੀ ਬਰਾਂਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈ -

*ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨*

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਣ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਚਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਧੰਨ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗੀ ਜਨ! ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਓ, ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜੁੜਨਾ, ਅਭਿਆਸ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਉਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ-

*ਇਹ ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਹਿ ਮੇਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩*

*ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।*

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ -

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine)

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual		Life
			U.S.A.	U.K.	Euro
1 Year	Rs. 300/320		60 US\$	40 £	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770				400 £
5 Year	Rs. 1200/1220				500 •
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਫੋਨ ਨੰ: 098148-01860, Email : swscharitablehospital@gmail.com

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਲਈ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ., ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
8. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਐਸ.ਮਲਹੋਤਰਾ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਵੀਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੈਸ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
13. ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ	ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
14. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ

* ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪੀ ਸੈਂਟਰ ਚਾਲੂ ਹੈ। ਡਾ. ਸਵੇਤਾ ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪਿਸਟ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

* ਹੋਮਿਉਪੈਥਿਕ ਡਾ. ਗੁਰਪੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਹੋਮਿਉਪੈਥਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸੈ: 26, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸਮਾਂ - 10 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਥਾਇਰੋਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ ,
6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 8. ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ, 9. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ, 10 . ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 11. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 17 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ

(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 7.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 29 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ :- ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ - 8 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-		150/-	29. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ		
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ		35/-	70/-	30. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ		100/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ		235/-	270/-	31. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।		50/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1		35/-	80/-	32. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ		
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-	80/-	33. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ		25/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3		100/-	110/-	34. ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ		50/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-		35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ		35/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	36. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ		135/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-		37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ		35/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-		38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ		200/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ		35/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		40. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'		250/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-		41. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'		
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-		42. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'		
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	20/-	43. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'		60/-
16. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-			44. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ		50/-
17. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-		45. ਮਾਰਗ ਚੋਣ		
18. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-			46. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ		
19. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-					
20. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-				
21. ਵੈਸਾਖੀ	10/-					
22. ਰਾਜ ਯੋਗ						
23. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-				
24. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-				
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	90/-				
26. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-	60/-				
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-	60/-				
28. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	50/-				

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 95922009106 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine)
 Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
 Branch Code - C1286
 RTGS/IFSC Code - PSIB0021286
 Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,
 (Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
 Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali) 140901, Ph. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue July, 2015)

When nothing happened inspite of his plea, he was left with no option. He felt helpless. From his heart came a voice and his eyes were tearful. When the love and devotion is true, the heart speaks. The language of the heart finds expression in tears. Guru Sahib describes Dhanna's state in the following manner -

*Refrain: Prostrated he before God's idol to propitiate Him.
And made entreaties with folded hands.*

ਧਾਰਨਾ - ਪੈਰੀ ਪੈ ਪੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵੈ,
ਹੱਥ ਜੋੜ ਕਰੇ ਮਿਨਤਾਂ -2, 2.

*'He made supplications with folded hands,
And prostrated before the 'Thakur' (God's idol) to propitiate Him.'*

Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

ਹੱਥ ਜੋੜਿ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰੈ
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤੁ ਮਨਾਵੈ।

He pleaded and wept not for an hour or two, but for two 'pehars' (one pehar = 3 hours), and noon came. The cattle stood at their respective stakes, every animal did something or the other and lowed in its own language to complain against the unusual. Dhanna cast a glance towards them also. He felt humiliated and shamed at the thought that at the Brahmin's house, the 'Thakur' (God's idol) took food daily while at his house he was not taking food. Sometimes he said - "O Thakur! take this

food today at least. Tomorrow I will enquire from the Brahmin what you like to eat, else, you may tell me yourself what you eat. I will prepare it instantly. I can cook vegetables and pulses and bake fresh loaves for you." He made these entreaties with 100 percent faith and conviction. Then this thought came into his mind - 'O Dhanaa! God is annoyed with you.' He wept a lot and said, "O God! what for are you annoyed with me? I do not like your annoyance with me. Now I am going to take a pledge that if you don't eat this food, I will also not eat anything even if I die. I am an errant son of a poor Jat (farmer). Neither have I ever recited the Gayatri chant, nor visited a temple. I have never asked anyone about them. O God! be merciful to me. Well! if you don't want to eat the food, and you remain hungry, I will also not eat food.

*Refrain: I am Thine errant slave, why art
Thou annoyed with me?*

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਹਾਂ ਭੁਲਿਆ ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਤੇਰਾ,
ਕਾਹਤੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰੁਸਿਆ -2, 2.

'I will also not eat anything. Seeing Thine annoyance, nothing pleases me.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

ਹਉਂ ਭੀ ਮੁਹੁ ਨ ਜੁਠਾਲਸਾਂ
ਤੂੰ ਰੁਠਾ ਮੈਂ ਕਿਹੁ ਨ ਸੁਖਾਵੈ।

O God! you have become annoyed with me on the very first day. But I also take a solemn vow that so long as you do not partake of the food, I will also remain

without food. O God! just see, all my cattle are also hungry; kindly partake of the food offered by me. Tell me if you want to eat something else; I will cook the dishes of your liking. Please be merciful! What is the fault of these animals? The fault is mine, but they are suffering punishment. I have given them neither fodder nor water." During all this time, not a shadow of doubt came into his mind. This is called love and devotion.

'He, whose heart has faith in the Guru, that man comes to meditate on the Lord God.'

P. 283

**ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥**

He did not waver from his faith even a little. He thought that the fault was in him and that is why the 'Thakur' (God's idol) was not eating the food served by him. He does partake of food. When He drank the milk offered by Namdev why won't He eat the food served by him (Dhanna)? At that moment, when he looked in front of him he was surprised. There was a flash of light. The stone was nowhere to be seen. In its place the Lord was sitting cross-legged. He paid obeisance to Him. He was gladdened. God said, "O Dhanna! why art thou so sad?" Dhanna started weeping loudly and said, "You took a very long time to come. While coming to Namdev, you did not take such a long time. I am a poor man; that is why, you have taken so long." God said, "O Dhanna! it is all right. Give me loaves to eat, for I am feeling very hungry." He put the loaves before Him. The loaf is neither touched with the hand, nor is He seen eating, but the loaf is finished all right. The loaves flew up to God quickly. When God had eaten quite a

number of loaves, Dhanna placed his hand on them, and said, "God, I am also hungry from morning; you too are hungry, but leave some loaves for me. How shall I bake more loaves now?" So, Bhai Gurdas Ji writes -

'God manifested Himself,

He ate loaves and drank butter milk too.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

**ਗੋਸਾਈ ਪਰਤਖਿ ਹੋਇ
ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਛਾਹਿ ਮੁਹਿ ਲਾਵੈ ।**

Refrain: Wonderful, brother, wonderful!

God manifested Himself

And ate the food served by Dhanna.

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ

ਰੱਬ ਪਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ -2

ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ ਧੰਨੇ ਦੀ ਆ ਕੇ -2.

God came, ate food and drank butter milk. But how did this happen? Guru Sahib says -

'Dhanna's innocence and simplicity enabled him to see God.' Bhai Gurdas Ji, Var 10/13

ਡੋਲਾ ਭਾਉ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮਿਲਾਵੈ ॥

His faith in and love for God were innocent.

'Listening to such happenings the poor Jat Dhanna too in devotion engaged.

The Lord to him manifested Himself -

Such was Dhanna's good fortune.' P. 488

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੋ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ ॥

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ ॥

So, holy congregation! I talked of that love and devotion. But if the faith is not inspired in the heart then, there is nothing to give and receive. Unless and until devotion, faith and conviction are imbibed in the heart and mind, we cannot make any spiritual progress. Therefore, in all circumstances, it is necessary to adopt the Guru (Holy Preceptor). When Dhanna started getting all his tasks - serving fodder

to the cattle, ploughing the fields, working the Persian wheel, watering the fields – performed from God, He said to him – ‘Dhanna! sitting here you should only continue reciting God’s name. All your tasks are simple and easy for me. You will find all your tasks accomplished.’ Dhanna was surprised. He became very friendly with God.

One day, Dhanna said to God, “O Lord! tell me something.” God said, “Dhanna! Do you love me?” He replied in the affirmative. God said, “Then you will not come to abide within me. You will remain away from me.” He asked, “What is my fault?” God said, “Your fault is that you are without a Guru (Holy Preceptor). You have not adopted a Guru (Holy preceptor). Unless and until you adopt a Holy Preceptor, you cannot obtain any of the four salvations. What you are seeing is not my form.”

Once, when, for Namdev, God turned the temple, he said, “O God! where do you abide!” God said, “Namdev! I cannot reveal this with my own tongue – where I abide?” Namdev said, “O God! then who will reveal it?” God said, “My saints and holy men reveal where I abide. You should ask them.” Namdev said, “Sir, if you yourself reveal it what difference will it make?” God said, “Neither I, nor you, nor the world will remain in existence, if I reveal where I abide. Go to Sant Gyaneshwar; he will enlighten you on this subject.” Next day, Namdev Ji went to Sant Gyaneshwar. He saw him worshipping *Vithal*. ‘*Vithal*’ is a stone with a white streak in it.

Sant Gyaneshwar was standing with his one shodden foot on the ‘*Vithal*’. Namdev Ji was filled with doubt. He returned from there saying, “What is the use of meeting

the man who was standing with his shodden foot on God’s idol?” He was very much saddened. He remembered God. At once, God appeared and asked him, “What is the matter? Why are you weeping now?” He said, “O God! he (Sant Gyaneshwar) is standing with his foot placed on you.” God said, “Go to him, he alone will tell you where I abide. I will direct him to answer your query.”

Next day, Namdev Ji went to Sant Gyaneshwar again. He was sitting, and seeing him said, “Come, come please. I have received a recommendation for you. What do you want to ask? Did you ask God where He abides?” Namdev Ji said, “Yes”. Sant Gyaneshwar asked, “Have you ever heard where God abides?” He said, “I have heard about it from all saints and holy men. He lives everywhere. There is no place where God is not present.” Sant Ji asked, “Does God abide in me?” He said, “Yes”. “Does he live in my foot?” He said, “Yes, He does.” Sant Ji asked, “Does the same God live in the ‘*Vithal*’ that is lying below?” He said, “Yes, it is the same God.” Sant Ji asked, “Then who was standing with his foot placed on God?” O Namdev, there is none other than God who lives here. Only one God is present here.”

*‘Now the Supreme Being solely is beheld, the Supreme Being listened;
On the Sole Supreme Being we discourse.
Other than the Lord know not any Creator of
expanse of His self.’* P. 846

**ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ
ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ
ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥**

God said, “O Dhanna! adopt a Guru (Holy Preceptor). Unless you adopt a Guru,

you will not find lodgement within me. You will be left outside." So, Dhanna adopted Ramanand as his holy preceptor, considering him a perfect saint. His 'bani' (utterances or compositions) is enshrined in *Sri Guru Granth Sahib*. Holy congregation! I had talked of love, devotion and faith. If we imbibe faith in the Guru's Word, all our difficulties shall be removed. So we had recited the following hymn:

'One and yet who seems many, and enters into myriad forms, And plays His Play, and then winds it up, and becomes the One again.' Jaap Sahib
**ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥
 ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥**

Earlier too, it was God who was in existence.

'In primal Time was the True Creator ...'
 P. 1
ਆਦਿ ਸਚ..... ॥

When Time began, then too was *Waheguru* (God) in existence.

'... in all Time was He in existence. True and real is He even now, True and real shall He be, O Nanak.'
 P. 1
 ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

There is none other than God here.

'Thou, of Thyself art the tablet, O Lord, of Thyself the pen and Thou art also the writing thereon. Speak thou of the One Lord, O Nanak. Why should there be a second?'
 P. 1291

**ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
 ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥**

So, this is the voice of Truth or Eternal which we have discussed during the last four-five days. All of us have been coming here with great love and devotion. God has been very kind that I had a glimpse of you. We have attended the holy company for five days. What pleases God shall come to

happen in the time to come.

We have discussed both simple and abstruse things. This is one path of spirituality in which there is no deceit and guile, there is neither hatred nor impatience. It is a straight and simple path. It is the highway of spirituality. Don't fall into illusions and superstitions. Act according to the dictates of *Gurbani*. Don't listen to anyone else. As man is immature, his utterance shall also be immature and half-baked. So we shall get trapped and misled. What accords with *Gurbani* enshrined in *Guru Granth Sahib* is sound. What does not accord with it and comes from one's own mind's thinking will delude us. So act upon what you have listened to in these discourses.

Chapter XII

The Guru has shown the Divine Vision to my eyes

Invocation: True and Supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

**ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
 ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ ॥**

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.'
 P. 256

**ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
 ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥**

After wandering and wandering O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O Master, Nanak's prayer is: Attach me to Thy devotional service.'
 P. 289

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥**

*'Lord! nothing am I; all that is, is Thine.
On one side art Thou the unattributed
Supreme, on the other attributed:
Within these two states disports the Lord.
Himself within the city of the body He
abides, Himself without it.
All spots are the Lord's habitation.
Himself Monarch and subjects -
In one place the Lord, in another the
servant.
From whom may we maintain concealment,
on whom practise deceit?
Wherever I look, is His presence near.
Saith Nanak: As the Master of the holy
aspect we have met,
Is all existence beheld as drop at one with
the ocean -
No distinction visible.'*

P. 827

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੋ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਹੁ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨਹੇਰਾ ॥

Revered holy congregation! compose yourself and concentrate your mind. Glimpse Holy Guru Granth Sahib with your eyes. Listen to Gurbani with your ears, reflect on it with your intellect and understanding and then imbibe and lodge it in your heart. Then meditate on it. The message and teaching of Gurbani is simple and direct. There is no deceit and artifice in it. Sovereign Guru Nanak Sahib outlined a very simple and easy path for the emancipation of human beings. During the last three days, you listened to different kinds of views from Sant Kalyan Dass Ji. The effort that he made to lead you to that Truth by various ways and by giving many

examples and illustrations, you have listened to with care and devotion.

The submissions I have made to you are very essential, if you are to take full advantage of attending a holy congregation. It is only by good fortune that one gets the opportunity of attending a holy congregation. Understand this clearly. Even a person sitting close by remains deprived because he has yet to become deserving and fortunate because he hasn't become awakened and enlightened enough to do virtuous deeds. When the noble and virtuous deeds of a region are awakened, then holy men are divinely urged and inspired to go there and show the path of virtue and goodness to the people. It is not that holy men visit a place of their own will or volition. They receive inner inspiration. They also happen to visit the place whether they are invited or not because its fortune is awakened.

So all of you who are coming here, your virtuous deeds have increased during the last one year. These virtuous deeds have come to fructify collectively. It is as a result of them that these congregations have come to be held here, for Guru Sahib's clear edict is -

*'Without good fortune is not found holy company:
Away from holy company does impurity
accumulate.'*

P. 95

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥

Company of the true and holy is not obtained without supreme good fortune -

*'Singing God's laudations in holy company is
the supreme act of piety -
Saith Nanak: This to such comes as by
primal writ are this destined to receive.'*

P. 642

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ
ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ॥

So, I have submitted that I am nothing, only God is. To this effect we were listening to Sant Ji's discourse that God is the destination where we have to reach -

'I am nothing, everything is Thine, O Lord.'
P. 827

ਮੇ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ॥

Memorise this single line and imbibe it in yourself. But this goal or realization is so lofty that you have to climb several rungs of the ladder of spirituality in order to reach it, otherwise you cannot attain to it, for you had heard just now that the Guru-prescribed path is that of faith and devotion and not of intellect and reason. On this path, all sagacities and wits get burnt. Intellect or reason has not found approval and acceptance with Guru Sahib. The educated is called a 'Pandit' (Brahmin scholar). Guru Sahib says, "O Padha (Brahmin teacher or scholar)! what are you going to teach me?"

He said, "Sovereign Guru Nanak! I am going to teach you multiplication tables, even of fractions and all other things."

Guru Nanak Sahib said, "What will the use of this education?"

He (Pandit) said, "Through learning, you will be able to earn a good living. You will have good food to eat. Your mind will become enlightened. You will live a good life; you will not remain foolish and ignorant.

Guru Sahib said, "Is for this alone I have to study?"

He said, "Yes! one's livelihood depends upon it. You will get a good job. You will gain awareness and understanding." Guru Sahib said, "All this has already been arranged by the Lord Creator."

'Bear no anxiety - to the Creator belongs all our anxiety.'
P. 1070

ਨਾ ਕਰਿ ਚਿੰਤਾ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਰਤੇ॥

Gurbani says -

'Why dost thou, O mind! Think of enterprise, when Revered God Himself is engaged in thy care?'

In the rocks and stones He has created beings. Their sustenance He puts before them.'
P. 10

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ

ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ॥

Who imparts teaching to these birds? They are far more in number than human beings. Today they have had their feed. At night, they sleep without any care. Next day again, their food is lying before them. Neither do they hoard their food, nor do they worry about it. They take a flight and alight where there is food. They take feed and are content. No bird has ever died of hunger, only men die. God has created so much food that it is sufficient for all. But the powerful hoard food and the weak and humble are deprived of it. God has divided food amongst all. Guru Sahib says, "This livelihood has nothing to do with teaching or learning. Tell me one thing - 'Does this education prove to be of any help when the 'jeev' (sentient being; soul) reaches the Divine Court?'"

The 'Padha' (Brahmin teacher) had no answer to give. He looked at Guru Nanak Sahib's face and wondered, "A small child

and yet what a question he has put to me!" At that very moment, filled with devotion, he asked Guru Nanak Sahib, "O Nanak! tell me - what is that education? Also tell me. Where is the school for receiving that education? Which is the university where it is taught and where is Ph.D. degree in this education obtained? What is its syllabus and where is its stationery available?"

Guru Sahib says, "Dear devotee! if you want to hear this, I shall tell you.

'Burn worldly love or attachment and pound it into ink and turn thy intelligence into superior paper.' P. 16

**ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ
ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥**

Efface this 'ego' within you that - 'I am'."

Everybody knows that he is in existence, his name and house he knows. There is none in the world who does not know this, but there is difference between saints and common people. In the saints, there is no, 'I' or 'mine'. 'Ego' and 'attachment' are two things. What is in them, then? There is no 'self' in them. When the 'self' is not there in them, God is there. God Himself is present, but this superfluous lower-level consciousness has created itself - a separate being.

This consciousness has assumed 'I-ness', ego and attachment - my so-and-so, my so-and-so. This notion of 'I-ness' does not leave man. The saints know this 'Truth'. They neither utter - 'I', nor 'mine'. They always act in that 'Truth'. What they are, you have been told just now by the holy man. they are a 'Light'.

'All over the earth and the sky is present one Sole Light.'

Neither less or more is it anywhere, and nor does it decrease or increase.' Akal Ustat
**ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ ॥
ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ,
ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੋਤ ਹੈ ॥**

This 'Light' is present in all, but forgetting it and bypassing it, we have assumed a separate existence. If man considers himself the 'Light', then he is in the 'Totality' and not a separate 'unit'.

Guru Sahib says, "This notion of I-ness has got formed in you.

'O ignorant man! forget thought of egoism.' P. 1168

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥

This notion - this is my land, these are my sons, these are my daughters, this is my family, this is my brother, this is so-and-so relative, this is that relation, this is my village, this, my country - has been formed in you.

When Guru Sahib utters veritable truths, some persons think that these are difficult things, very difficult to believe. That is a global thought common to all. The 'bani' of *Guru Granth Sahib* is for the whole world, not for one religion or sect. They are committing a grave error who are trying to monopolize it.

So, the spiritual state of the holy is that they themselves are not in being, and those who aren't, what can be said or talked about them? They do not talk about themselves. A saint is an image of God.

What do the two notions of 'ego' and 'attachment', which man has formed around his consciousness, do to him? Guru Sahib says - 'They are causing so much pain and suffering that the foolish man does not understand. You may teach him as much as

you like, even if he is highly educated – a Ph.D. or a D.Litt. - he does not understand. Such is the Guru's edict –

*'Whoever bears greed and pride,
With all his learning, ignorant should be
reckoned.'* P. 140

**ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ
ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥**

Greed, avarice and pride are the grandchildren of 'attachment'. As long as the root is not cut down, they too cannot be effaced.

So, Guru Sahib says, "Padha Ji (Brahmin teacher)! Pound this 'ego' and 'attachment' into ink."

According to the Guru-imparted knowledge and understanding –

*'Burn worldly love or attachment and pound
it into ink and turn thy intelligence into
superior paper.'* P. 16

**ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ
ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥**

Now, your intelligence, intellect or understanding is 'egoistic' and not 'quintessential'. The quintessential intellect or wisdom, you neither try to comprehend, nor can you comprehend, because you are so much sunk in the mire of 'egoism', that you do not find a way to get out of it. You on your own, cannot come out of it, howsoever hard you may exert yourself and read as many books as you can –

*'Man may read and study cartloads of books
and he may read and study the entire
multitudes of books.*

*He may read and study books and put them
in boats. He may read and study books and
fill cellars with them. He may read year
upon year and may study for all the months
that there are.*

*He may continue reading for his entire life
and may study with every breath of his.*

*Nanak, only one thing, God's Name is of
account, and all else is but to prate and
prattle in pride.'* P. 467

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ

ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ ॥

ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੇੜੀ ਪਾਈਐ

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ ॥

ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ ॥

ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ ॥

ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

Prating and prattling in egoism and turning its back upon the Name Divine, the whole world is wandering in madness –

*'Forgetful of the Name, is the world in
madness wandering –*

*By the Master's (Guru's) guidance is gained
the vision.'* P. 643

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜਗੁ ਕਮਲਾ ਫਿਰੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

Guru Sahib says – 'They are mad people wandering –

*'Without the holy Word is the whole world
mad ..'* P. 644

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ..... ॥

Without the Guru's holy Word, the world is wandering like a mad dog.

'Fruitlessly wasting its life.' P. 644

..... ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

So, Guru Nanak Sahib wants to extricate us from this world where we are wandering. For 200 years, the Guru, manifesting himself in ten physical forms, kept instructing us and finally their 'One Light' got merged in *Gurbani*. A miracle worked in *Sri Guru Granth Sahib*. Although they are the same alphabet, yet a miracle has worked in them; there is a spiritual power in them. Through *Guru Granth Sahib*, we have been shown the right path.

What is the essential teaching? Let me tell you. If just one person in this congregation comprehends it, he is fortunate. That essential teaching is: Here

except *Waheguru* (God), there has never been anyone else in existence either earlier, or now, or shall be in future. Here, in the primal beginning, it was Truth - (True Creator) -

'In primal Time, in all Time, was the Eternal Creator;

*Nothing is real but the Eternal;
Nothing shall last but the Eternal.'* P. 1

**ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥**

Some persons interpret wrongly because they do not have the flight of spiritual experience. What they say is that God was true in the beginning, He is true now in the present, and shall be true in future also when there will be nothing. This is not the real meaning of this *Gurbani* verse. It means that the Sole God is here in existence and nothing else. Whatever you see and hear may be something other than God while talking at a lower level of empirical experience but when we talk of the quintessential, then the truth is that none other than God is in existence here.

*'O mine eyes, God has infused light in ye.
Without the Lord, see ye not another,
therefore.*

*Save the Lord, see ye not any other. The
Merciful Master alone is worthy of
beholding.*

This entire world, which ye see...' P. 922

**ਏ ਨੇੜਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਹੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਹੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ
ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ॥**

This world that we see with our eyes, all the things that we descry, Guru Sahib says, do not present their true or real form-

*'... is the Lord's manifestation. God's image
alone is seen in it.'* P. 922

..... ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ

ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

At the same time, Guru Sahib vouches that he is telling what he has seen with his own eyes. "This is quintessential intelligence or understanding. Acquire and imbibe it. Burn egoism and attachment." Then he says, "How does one reach this stage?"

'Make God's love thy pen ...' P. 16
ਕਹਿੰਦੇ - "ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ॥

"Make the pen of God's love and devotion. You can't do without love and devotion."

*'I say verily unto you all,
He who loves finds the Lord.'*

Tavprasad Swaiyaas, Tenth Guru

**ਸਾਚੁ ਕਹੋ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ
ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮੁ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥**

Pen of God's love is all right, but what about the writer.

*'Make the Lord's love thy pen, mind the
scribe ...'* P. 16

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ ॥

Guru Sahib says, "Meet the capable and competent Guru."

You have just now heard from Sant Ji (Holy man) about the five-six types of immature and incompetent Gurus (Holy Preceptors) -

*'Through the raw or false Guru, one is
emancipated not.'* P. 932

ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੁਆ ॥

A raw preceptor cannot grant liberation. This is the principle of *Gurmat* (Sikhism or Sikh teachings).

It was a long time ago. Nineteenth century had just commenced. There was a carefree and indifferent type of fakir at Ropar. His native village was not known, but he used to wander about the villages in Ropar. To this side also he sometimes came quite deep into this area. He wore

only shorts. He kept wandering in the streets, saying, "It has come; it has come."

He kept behaving like this for ten to twelve years. But nobody could understand, what he meant by saying, "It has come; it has come." An epidemic broke out there. Earlier, plague used to break out. Sometimes, fever for a certain period and cholera broke out. These caused deaths on a large scale. Village after village suffered the scourge of death. When plague broke out in the area, people thought that the carefree beggar was hinting at it when he was saying - 'It has come; it has come.' They thought that he had started making this prediction ten to twelve years in advance.

People started revering him. In fact, he was not that carefree and indifferent as he posed to be. When he saw that people had started revering him, he put on nice clothes.

His influence spread so much that he went to Anandpur Sahib, and declared: "I am Guru Gobind Singh. I have now to sit on the Guru's throne." He got ready to occupy the spiritual seat of *Takhat Sri Kesgarh Sahib*. He gathered people around him and gave them spears, swords etc. He also made '*Panj Piaras*'. He made all arrangements to occupy *Takhat Sri Kesgarh Sahib*. No individual Sikh had the courage to confront him. In those days, there were no powerful Sikh movements. If there were any, they were at a nascent stage. The common people thought that they were different from the Sikhs. In our village also, such was the state when I was young.

So, he emerged in full strength. He wrote letters to the Maharajas (rulers) of

Patiala, Nabha, Jind and Kalsia saying: "I had promised that I would return. So I have come now. I am the Sovereign Tenth Guru. Look! my sons have been martyred. My family has been destroyed. Now that I have come, I will live a householder's life. So, I call upon the Maharajas to marry off their daughters to me." Maharaja of Patiala remained quiet about it. But Maharaja Hira Singh of Nabha was very wise and intelligent. He accepted a holy man only after testing his spirituality, otherwise not. Only Sant Maharaj of Mastuana had passed his test. He said, "A hypocrite has emerged who wishes to occupy the spiritual seat of *Takhat Sri Kesgarh Sahib*. This is something very wrong." He sent his *Wazir* (Minister) with a '*siropa*' (robe of honour) to him conveying the message: "I agree to a matrimonial alliance with you. Kindly pay a visit to Nabha once. Involved in the affairs of the state, I cannot come."

The Maharaja camped him in his garden. Food and drinks were served to him and his group regularly. At last, he (the Maharaja) saw that he was no holy man or Guru, that he was fake and false who pretended to be the Guru but with none of the qualities of a Guru (holy Preceptor).

The Maharaja sent a message to him, "Sir, please, today, come to the place where I hold my court, so that we may discuss everything." Accompanied by five Singhs, he reached the Maharaja's court. He kept sitting there on the chairs throughout the day. After offering drinks once, nobody bothered about him. The Maharaja wanted to see how much holiness was in him. When it was evening Maharaja Hira Singh said to his officials, "Tell him that today, I

could not find time to see him. So, he should come tomorrow." On the second day also, he kept him waiting all the day long. Again he was sent a message - Tomorrow, we shall offer 'shagan' (monetary and other gifts). So, he should remain in the garden."

The Maharaja called the General of his army and ordered, "Don't allow him to leave the garden. He is a hypocrite. He has caused an upheaval in the Sikh Panth. People are following him blindly."

When the Maharaja went into the garden, he carried false 'siropas' (robes of honour). Baskets and trays were covered with cloth. He (the sham pretender) thought that 'shagan' had come for him.

He sat on a throne. A whiskbearer waved whisk over him, while 'Panj Piaras' (Five Beloved Ones) stood in attendance. When the Maharaja reached there, he gestured to his soldiers to give a beating to the pretenders. As the beating started, the 500 men ran away and so did the 'Panj Piaras' who left behind their swords and spears. He alone was caught. When he was given a sound beating, he confessed that he was not a spiritual person and that some people had started accepting him as such. So he thought of taking advantage of the situation.

He was a fake and pretentious Guru. The marks he displayed were not those of a perfect Guru. From Guru Nanak Sahib to the Tenth Guru Sahib, all have been perfect Gurus, and so is *Sri Guru Granth Sahib*. They are not only Gurus but also 'Guru-avatars' (Divine incarnations) -

'Assuming power, the Primal Being, of

Himself, has entered into the world in the form of the True Guru.' P. 1395

**ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ
ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥**

For our good and welfare, God appeared in this world in ten forms and then merged in the 'bani' (holy Word) of *Sri Guru Granth Sahib*.

As regards other 'gurus' (preceptors, or teachers), we are not opposed to them. We needlessly quarrel with them. In U.P. teachers are called 'Gurus'. Children say - this is my Maths Guru, that is my English Guru. I said to them, "Why don't you call your teachers 'Master Ji'?" They replied, "We all call our teachers 'Guru Ji'."

He, who imparts education is also a Guru. For learning car-driving, electrician - job, welding etc., they adopt a Guru (instructor) by offering a turban and a sum of Rs. 1.25. When a Guru is adopted formally, it becomes his duty to impart instruction. Similarly, in the realm of spirituality, there was the practice of adopting a Guru (Holy Preceptor). But that Guru (Preceptor) was not Guru-God. He came to be called 'Guru' because by keeping his company, a disciple's ignorance was dispelled.

Now, what are the marks of a Guru? If a Guru (Preceptor) possesses these marks or characteristics, we bow our head to him. But if he does not fulfil those requirements, he is a fraud; that is a bad thing. In that case, he as well as his disciples or followers will go to hell. This is the mark of the Guru-

'He, who shows the Lord's abode within man's mind home,

He alone is the Omnipotent, and Omniscient

True Guru.'

**ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੌ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥**

P. 1291

God's abode is very much within man's body self; it is the home or abode of the 'jeevatma' (sentient being, or soul). But it is an artificial home; it is a reflection just as Darbar Sahib's (Golden Temple's) reflection falls in the pool. It appears to be real, if it is stable (in calm water); we see one Darbar Sahib above and the other below.

Similarly, the Lord God who abides within us, His power falls within the body. There a feeling arises - 'I am'; that is called 'jeev', which in reality is nothing; it is just a reflection -

'Nanak, the world-tree bears the fruit of love for mammon and upon it perch two birds. (Guruward and selfward persons).

These birds have no wings and are not seen while coming and going.' P. 550

**ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥**

It is given to rambling -

'The birds of the beautiful tree fly and go in all the four directions.

The more they fly (up) the more they suffer; they ever burn and wail.' P. 66

**ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ
ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥**

So long as we do not gain knowledge and enlightenment, we shall regard that reflection as our home, but we have to know and realize the Abode of God where He is seated within us.

Yesterday, I had explained in detail how to reach that place. How do the adamant gates of knowledge, of hope and doubt get opened?' It was a fairly long discourse. The true Guru is one who

enables one to have a glimpse of God's Abode -

'He, who shows the Lord's Abode within man's mind,

He alone is the Omnipotent and omniscient True Guru.' P. 1291

**ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੌ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥**

He, who tells us falsehood, is not a True Guru. Guru Sahib says that the Lord's Abode has its characteristic marks -

'Celestial strain resounds to the accompaniment of the sound of the five musical instruments.' P. 1291

**ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ
ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥**

That is a wondrous sphere. There are seven spheres, holy congregation! These are abstruse things, fit to be discussed with spiritual seekers. We do try to explain them to the general congregation but they do not prove to be of any use to them because the first stage is called 'Manzel-e-talash' [Goal of search].

Baba Farid remained engaged in spiritual quest for 36 years. For a long time, he did not rise above the stage of spiritual seeking because he had not adopted a Guru (Holy Preceptor).

The second stage is that of love and devotion, which can be imbibed only if there is a Guru (Holy Preceptor). If the seeker does not have a holy Preceptor, with whom will he foster love and devotion? When Baba Farid adopted the holy Preceptor in the person of Bakhtiar Kaki, then he became exalted in the latter's love and devotion. This second stage is called 'Waadi-e-ishak' (valley of love and devotion). It is this love which exalts a devotee.

The third stage is that of 'Waadi-e-

maarfah (Valley of spiritualism, or mysticism). These things impart knowledge. These are very beautiful things, but the knowledge gained is not perfect or complete.

The fourth stage is called '*Waadi-e-vehdiat*' (Valley of achieving oneness with God). The devotee starts getting absorbed in God.

The fifth stage is called '*Liv-manzil*' (stage of absorption in and concentration on God). The devotee becomes totally engrossed in contemplating the Lord. Nobody can describe it clearly -

'Tranquil meditation, ecstasy have the mind occupied -

The joy of this to none is known, other than he that has it.' P. 106

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ
ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

The sixth stage is called the '*Waadi-e-heiraan*' (Valley of wonder) or '*Waadi-e-neer*'. Man climbs up to the sixth stage by rendering service, reading Gurbani and meditating on the Name Divine. But the seventh stage eludes him.

None other than the capable Guru (Holy Preceptor) can enable him to ascend to the seventh stage. That is called '*Waadi-e-fanah*' (Valley of extinction). Man's self is effaced completely. Egoism is annulled fully. He becomes indistinguishable from God in whom he merges completely and whose image he assumes -

'What are they like who forget not the Name?

They are like the Lord. Know that there is absolutely no difference between the two.'

P. 397

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

He becomes the Master, God Himself. Saints and holy men live in this stage. They can show this stage to the devotees. This stage has its special marks or characteristics.

'There the celestial strain resounds to the accompaniment of the sound of the five musical instruments.

Struck with wonder, one sees all the islands, universes, underworlds, continents and spheres there.' P. 1291

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ
ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

It is the sixth stage which is of wonder and bliss. When the Guru uplifts the devotee from the sixth stage, where does he go? He attains to the stage of '*Fanah-e-fillah*'.

Its mark is -

'There one hears the resounding of strings of the musical instruments and sees the True Throne of the Sovereign Lord.' P. 1291

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਕੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

The True Throne is in man's own body. There stringed musical instruments play spontaneously. Guru Sahib says, "Dear devotees! you have to reach there. And it is the capable True Guru who is going to lead you there. The other holy preceptor will make you a ritualistic. So, this is the mark of the capable and omnipotent True Guru. He leads the Sikh to the state of being indistinguishable from the Lord and what does he see in this state? He sees God pervading everywhere, and none other.

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue July, 2015)

From all these Gurbani quotes, it stands confirmed that the Name is indistinguishable from the all-pervasive Lord. Like Him, the Name is mammon-free and unknowable. Then it abides in the human heart. It can be known through the Guru who will show it abiding in one's heart. How does the Guru show the Name? Through his grace and by the practice of Name contemplation prescribed by him. This means that our Divine Name contemplation will align us with that all-pervasive Name abiding in the heart. In the words of Bhai Vir Singh Ji: "According to Gurbani, Name is a spiritual education, which takes the devotee towards union with Lord God. Singing Lord's laudations, making supplications and expressing gratitude to Him make it a living love and devotion

So the 'Name' is love and love is attainment:

ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ਦਰਸਨੁ ॥

ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ਦਰਸਨੁ ॥

Antar paraym paraapat darsan.

'He, who has intense love of God within, obtains the Lord's vision.'

(S..G..G..S., P.1032)

Tenth Guru Sahib also says the same thing:

ਸਾਚ ਕਹਉ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ ॥

ਸਾਚ ਕਹਉ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ
ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ ॥

*Saachu Kahooa Suna Lehu Sabhai
Jina Parema Keeaoa Tina Hee Parabha
Paaeiaoa.*

*'I say verily unto you all,
He who loves God, alone finds the Lord
within.'* (Akal Ustat)

In Gurbani, 'Satnam' occurs as one word also and men are directed to recite it too.

ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
Jap man sat naam sadaa sat naam.

*'O my mind, ever contemplate thou
the True Name, the True Name.'*

(S.G..G..S., P.670)

Again:

ਜਪਹੁ ਤ ਏਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮਾ ॥
ਜਪਹੁ ਤ ਏਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮਾ ॥

*Japahu ta ayko naamaa. Avar niraafal
kaamaa.*

*'Contemplate thou the Divine Name alone.
Unfruitful are all other affairs.'*

(S.G..G..S., P.728)

Karta Purakh:

In Sri Guru Granth Sahib, the Lord Creator is that Timeless One, who is all - pervasive. He is that 'Soul' who pervades the entire creation. He has also come to be mentioned in Gurbani as the 'Sole Doer' and

'Creator'.

For instance -

ਜਾ ਤੂੰ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਜਾ ਤੂੰ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥

Jaa toon karanhaar kartaar.

'Thou, O Creator, art the Doer.'
(S.G..G..S., P. 349)

ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ॥
ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਠੈ ॥

Kartay kee mit kartaa jaanai

'The Creator's extent, only the Creator
knows.'
(S.G.G.S., P.930)

He is the 'Omnipotent Creator and Doer'.

ਸਭ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਤੂੰ ਕਾਦਿਰੁ ਕਰਤਾ ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ ॥
ਸਭ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਤੂੰ ਕਾਦਿਰੁ ਕਰਤਾ ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ ॥
*Sabh tayree kudrat toon kaadir kartaa
paakee naa-ee paak.*

'All is manifestation of Thy might. Thou art
the Omnipotent Creator,
and Thy Name is the holiest of the holy.'
(S.G..G..S., P. 464)

Being the Almighty Creator and Doer,
it becomes His nature to cherish or nurture
His Creation. Therefore, Guru Sahib has
described Him as the 'Donor Creator' also.

ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥
ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥
*daataa kartaa aap toon
tus dayveh karahi pasaa-o.*

'Thou solely the Bestower and Creator;
in Thy pleasure dost grant boons and show
grace.'
(S.G..G..S., P. 463)

Another idea emanates from the word
Creator. It is the nature of the Creator to
cherish His creation. But along with this, it
becomes His nature to teach and instruct
too. If after creating, He does not cherish
His creation, it will die, and if along with
cherishing, He does not instruct it, it will go

astray and get lost. So, like a father, it is
His nature to teach and instruct His
creation.

The Guru's edict is:

ਜੈਸਾ ਬਾਲਕੁ ਭਾਇ ਸੁਭਾਈ ਲਖ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਵੈ ॥
ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਝਿੜਕੇ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਬਹੁੜਿ ਪਿਤਾ ਗਲਿ ਲਾਵੈ ॥

ਜੈਸਾ ਬਾਲਕੁ ਭਾਇ ਸੁਭਾਈ ਲਖ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਵੈ ॥
ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਝਿੜਕੇ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਬਹੁੜਿ ਪਿਤਾ ਗਲਿ ਲਾਵੈ ॥

*Jaisaa baalak bhaa-ay subhaa-ee lakh
apraadh kamaavai.*

*Kar updays jhirhkay baho bhaatee bahurh
pita gal laavai.*

'As by habit the child a million errors
commits, The father admonishing, snubbing
it, still to his neck clasps it.' (S.G..G..S., P.624)

Along with being father, as He is
teacher also, He has been called the *Guru*
(Holy Preceptor):

ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂੰ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਹੈ ਦੇ ਮਤਿ ਸਮਝਾਏ ॥

ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂੰ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਹੈ ਦੇ ਮਤਿ ਸਮਝਾਏ ॥

*Ham baarik toon gur pitaa hai day mat
samjhaa-ay.*

'Children that we are, Thou the Divine
Father,
In wisdom instruct us.' (S.G..G..S., P.450)

Worldly parents cherish and instruct
us. But they do not impart the wisdom
with which 'truth' is comprehended and
imbibed. The Lord Creator is the giver of
that wisdom. If He does not grant
understanding or wisdom, how can man
imbibe instruction? Therefore, Lord Creator
has been called the 'Giver of wisdom' also:

ਸਿਖ ਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਮੰਦਿਰ ਛਾਵਾ ਤੇਰੇ ॥

ਸਿਖ ਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਮੰਦਿਰ ਛਾਵਾ ਤੇਰੇ ॥

*Sikh mat sabh budh tumhaaree
mandir chhaavaa tayray.*

'All teaching,
wisdom and thought are by Thee given;
Thine are all mansions and abodes.'

(S.G..G..S., P. 795)

So, the 'Karta Purakh' (Lord Creator) mentioned in the 'Moolmantra' [Fundamental creed] does not sit separate from his creation like an artisan, but remains all-pervading in it. He is omnipotent too. That is why, Guru Sahib says:

ਤੂੰ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਕਰਤਾ ਜੀ
ਤੂੰਧੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਤੂੰ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਕਰਤਾ ਜੀ
ਤੂੰਧੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥

*Toon aad purakh aprampar kartaa jee
Tudh jayvad avar na ko-ee.*

'Thou art the Primal Being, the most exalted Creator;
none is as great as Thee.' (S.G.G.S., P.348)

Fifth Guru Sahib sums up this Primal Being, the Lord Creator in the following words:

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਕਰਤਾਰੁ ਕਰਣੁ ਕਾਰਣੁ ਸਭੁ ਆਪੇ ॥
ਸਰਬੁ ਰਹਿਓ ਭਰਪੂਰਿ ਸਗਲੁ ਘਟੁ ਰਹਿਓ ਬਿਆਪੇ ॥
ਬ੍ਰਾਪਤੁ ਦੇਖੀਐ ਜਗਤਿ ਜਾਨੈ ਕਉਨੁ ਤੇਰੀ ਗਤਿ
ਸਰਬੁ ਕੀ ਰਖਾ ਕਰੈ ਆਪੇ ਹਰਿ ਪਤਿ ॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਕਰਤਾਰੁ ਕਰਣੁ ਕਾਰਣੁ ਸਭੁ ਆਪੇ ॥
ਸਰਬੁ ਰਹਿਓ ਭਰਪੂਰਿ ਸਗਲੁ ਘਟੁ ਰਹਿਓ ਬਿਆਪੇ ॥
ਬ੍ਰਾਪਤੁ ਦੇਖੀਐ ਜਗਤਿ ਜਾਨੈ ਕਉਨੁ ਤੇਰੀ ਗਤਿ
ਸਰਬੁ ਕੀ ਰਖਾ ਕਰੈ ਆਪੇ ਹਰਿ ਪਤਿ ॥

*aad purakh kartaar karan kaaran sabh aapay.
sarab rahi-o bharpoor sagal ghat rahi-o bi-
aapay. ba-yaapat daykhee-ai jagat jaanai ka-
un tayree gat sarab kee rakh-yaa karai aapay
har pat.*

'O my Primal Lord, the Creator,
Thou Thyself art the Doer of all deeds. Thou
art fully filling all and
art contained in all hearts.
O God, Thou art seen pervading the world.
Who can know Thy state?
Thou protectest all and
Thou Thyself art their Lord.'

(S.G.G.S., P. 1385)

Nirbhau: (Fearless)

God is without fear. He does not have fear of any kind. He, who meditates on Him, can also become fearless.

The entire creation lives in fear; only Lord Creator is sans fear. This is stated elsewhere also in Sri Guru Granth Sahib:

ਸਗਲੁ ਸਮਗ੍ਰੀ ਡਰਹਿ ਬਿਆਪੀ ਬਿਨੁ ਡਰੁ ਕਰਯੈਹਾਰਾ ॥

ਸਗਲੁ ਸਮਗ੍ਰੀ ਡਰਹਿ ਬਿਆਪੀ ਬਿਨੁ ਡਰੁ ਕਰਯੈਹਾਰਾ ॥

*Sagal samagree dareh bi-aapee
bin dar karnaihaaraa.*

'The entire Creation is engrossed in the Lord's fear. Fear-free is only the Creator-Lord.'
(S.G.G.S., P. 999)

God alone is fearless all the creation as well as Divine incarnations, exist and survive in fear.

ਨਾਨਕੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਰਾਮੁ ਰਵਾਲੁ ॥

ਨਾਨਕੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਰਾਮੁ ਰਵਾਲੁ ॥

*Naanak nirbha-o nirankaar hor ketey Ram
rawaal.*

'Saith Nanak: The Formless Supreme Being alone is without fear.

Other than Him innumerable deities like Rama,
dust of His feet have been.'(S.G.G.S., P. 464)

Fear is of one who is greater or superior. Since none is greater than Lord Creator, whom should He fear? He alone is superior to all and is ever True or Eternal. That is why, Guru Nanak Sahib says -

ਨਾਨਕੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ ॥

ਨਾਨਕੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ ॥

Naanak nirbha-o nirankaar sach ayk.

'Nanak, the True Formless Lord alone is fearless.'
(S.G.G.S., P.464)

Those who contemplate the fearless Lord Creator also become fearless. That is why it is stated in Gurbani -

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲੁ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਨਿਰਭਤ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਤ ਸਿਟੈ ॥

Nirbha-o japai sagal bha-o mitai.

‘One contemplating the Lord without fear,
of all fear is freed.’ (S.G.G.S.,P.293)

since man imbibes the same Divine spirit as a ray of the sun. Rather, this too has been stated that Lord God annuls the fear of His devotee who meditates on Him and renders Him devotional worship:

ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ ਜੀ
ਤਿਨ ਕਾ ਭਉ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ ॥

ਜਿਨ ਨਿਰਭਤ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਿਰਭਤ ਖਿਆਇਆ ਜੀ
ਤਿਨ ਕਾ ਭਤ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ ॥

*Jin nirbha-o jin har nirbha-o dhi-aa-i-aa jee
tin kaa bha-o sabh gavaasee.*

‘Those meditating on the Lord that is from
fear free, shall from fear be delivered.’
(S.G.G.S., P.11)

But Sovereign Third Guru Sahib has stated this too :

ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੇ ਮਰੈ ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਉਠਿ ਜਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੇ ਮਰੈ ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਉਠਿ ਜਾਇ ॥

*Naanak bhai vin jay marai
muhi kaalai uth jaa-ay.*

‘Saith Nanak: To die without fear of God is
to leave the world with a blackened face.’
(S.G.G.S., P.149)

So, on one hand, fear is sought to be annulled through Divine Name meditation, while, on the other hand, fear is recommended to be imbibed. Why is it so?

In Gurbani, Guru Sahib has referred to two types of fears. One fear is that which beings have of the mighty and powerful, which enfeebles the mind, which creates many types of worries and anxieties and leads man towards inferiority and abjectness. This fear is annulled by living in fear of God. Why and how? Because by contemplating Divine Name, he gets spiritually elevated and acquires a new

spiritual realization that he is not a body but a pure spirit that is supreme, immaculate, all powerful and fearless. The second fear is pure and holy, which destroys the first kind of fear. He, who lives without this holy fear, ignorant of his spiritual existence and indulges in pleasures, departs from the world in ignominy. About such a one, the Guru’s edict is :

ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੀਵੈ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀਆ ਖੁਸੀ ਕਮਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੇ ਮਰੈ ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਉਠਿ ਜਾਇ ॥

ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੀਵੈ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀਆ ਖੁਸੀ ਕਮਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੇ ਮਰੈ ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਉਠਿ ਜਾਇ ॥

Bhai vin jeevai

*bahut bahut khusee-aa khusee kamaa-ay.
Naanak bhai vin jay marai
muhi kaalai uth jaa-ay.*

‘Living without love and fear of God, And in
excess of pleasure indulging. Saith Nanak,
without fear of God to die,
Is with blackened face to leave the world.’
(S.G.G.S., P.149)

But about the man, who lives in God’s fear, the Guru’s edict is:

ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਭੈ ਮਰੈ ਭੀ ਭਉ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੇ ਮਰੈ ਸਹਿਲਾ ਆਇਆ ਸੋਇ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਭੈ ਮਰੈ ਭੀ ਭਤ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੇ ਮਰੈ ਸਹਿਲਾ ਆਇਆ ਸੋਇ ॥

Bhai vich jammai bhai marai

bhee bha-o man meh ho-ay.

*naanak bhai vich jay marai sahilaa aa-i-aa
so-ay.*

‘Should one with fear of God be born, in
such fear die,

And ever in mind bear it – Saith Nanak,
in such fear to die is to make life fruitful.’

(S.G.G.S., P.149)

It is because this fear of God rids man of all other fears.

ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਸੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ॥

ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਸੁ ਨਿਰਭਤ ਹੋਇ ॥

Bhai rach rahai so nirbha-o ho-ay.

'He, who remains immersed in the Lord's fear, becomes fearless.' (S.G.G.S., P.223)

Second Guru Sahib's edict in this context is:

ਜਿਨਾ ਭਉ ਤਿਨ੍ ਨਾਹਿ ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਉ ਨਿਭਵਿਆਹ ॥

ਜਿਨਾ ਭਉ ਤਿਨ੍ ਨਾਹਿ ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਉ ਨਿਭਵਿਆਹ ॥

Jinaa bha-o tinh naahi

bha-o much bha-o nibhvi-aah.

'They, who fear the Lord, have no other fear. They who fear not the Lord have much fear.' (S.G.G.S., P.788)

The Lord's fear removes the filth of the evil mind :

ਜਿਉ ਬੈਸੰਤਰਿ ਧਾਤੁ ਸੁਧੁ ਹੋਇ
ਤਿਉ ਹਰਿ ਕਾ ਭਉ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਇ ॥

ਜਿਉ ਬੈਸੰਤਰਿ ਧਾਤੁ ਸੁਧੁ ਹੋਇ
ਤਿਉ ਹਰਿ ਕਾ ਭਉ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਇ ॥

Ji-o baisantar dhaat sudh ho-ay

ti-o har kaa bha-o durmat mail gavaa-ay.

'As in fire is metal purified, so in fear of the Lord is burnt away impurity of foul thinking.' (S.G.G.S., P.950)

This fear enables man to bridle his mind and annul his ego:

ਭੈ ਪਇਐ ਮਨੁ ਵਸਿ ਹੋਆ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ ॥

ਭੈ ਪਇਐ ਮਨੁ ਵਸਿ ਹੋਆ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ ॥

Bhai pa-i-ai man vas ho-aa ha-umai sabad jalaa-ay.

'When the Lord's fear is imbibed, the mind is restrained,

And through the Name, ego is burnt down.' (S.G.G.S., P.645)

This fear ultimately turns into love for God who is an embodiment of love. When in His fear, man contemplates the Name intensely and prays to Him, he actually loves Him. The proximity of that Embodiment of love creates love and devotion in him, such as:

ਭੈ ਵਿਚਿ ਨਿਰਭਉ ਪਾਇਆ ॥

ਤਾ ਸਹਜੈ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਨਿਰਮਤ ਪਾਇਆ ॥

ਤਾ ਸਹਜੈ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

Bhai vich nirbha-o paa-i-aa.

Taa sahjai kai ghar aa-i-aa.

'Nanak, those who have God's fear in their mind, in their mind is His love as well.'

(S.G.G.S., P.465)

ਭੈ ਬਿਚਿ ਭਾਉ ਭਾਇ ਕੋਉ ਬੁਝਹਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ਭਾਈ ॥

ਭੈ ਬਿਚਿ ਭਾਉ ਭਾਇ ਕੋਉ ਬੁਝਹਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ਭਾਈ ॥

Bhai bich bhaa-o bhaa-ay ko-oo boojheh har ras paavai bhaa-ee.

'In the Lord's fear is the love.

A few, who understand the Lord's love, obtain His elixir, O brother.'

(S.G.G.S., P.1123)

Through this fear and love are attained the Lord God and the state of tranquil meditation:

ਭੈ ਵਿਚਿ ਨਿਰਭਉ ਪਾਇਆ ॥

ਤਾ ਸਹਜੈ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਨਿਰਮਤ ਪਾਇਆ ॥

ਤਾ ਸਹਜੈ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

Bhai vich nirbha-o paa-i-aa.

Taa sahjai kai ghar aa-i-aa.

'In the Lord's fear does man attain to the Fearless Lord;

Then he enters the state of celestial bliss.'

(S.G.G.S., P.599)

Out of the fear of the Lord without fear is born God's loving devotion, such as :

ਭੈ ਤੇ ਉਪਜੈ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਿ ਹੋਇ ਸਾਂਤਿ ॥

ਭੈ ਤੇ ਉਪਜੈ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਿ ਹੋਇ ਸਾਂਤਿ ॥

Bhai tay upjai bhagat parabh antar ho-ay saant.

'Out of the Lord's fear wells up

His devotion and one is tranquilized from within.'

(S.G.G.S., P.814)

Then it is enshrined in Sri Guru Granth Sahib that this fear of the Lord is obtained or imbibed from the *Guru* (Holy Preceptor). It gives rise to God's loving devotion and annuls illusion. The Guru's edict is:

ਆਪਿ ਉਪਾਏ ਮੇਦਨੀ ਆਪੇ ਕਰਦਾ ਸਾਰ ॥
 ਭੈ ਬਿਨੁ ਭਰਮੁ ਨ ਕਟੀਐ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਭਉ ਉਪਜੈ ਪਾਈਐ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥
 ਭੈ ਤੇ ਸਹਜੁ ਪਾਈਐ ਮਿਲਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ॥
 ਭੈ ਤੇ ਭੈਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਗੁਰਮਤੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਪਾਈਐ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਭੈ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ
 ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਤੇ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮਤੀ ਉਰਿ ਧਾਰ ॥

ਆਪਿ ਤਪਾਏ ਮੇਦਨੀ ਆਪੇ ਕਰਦਾ ਸਾਰ ॥
 ਭੈ ਬਿਨੁ ਭਰਮੁ ਨ ਕਟੀਐ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਭਉ ਤਪਯੈ ਪਾਈਐ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥
 ਭੈ ਤੇ ਸਹਜੁ ਪਾਈਐ ਮਿਲਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ॥
 ਭੈ ਤੇ ਭੈਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਗੁਰਮਤੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਮਤ ਪਾਈਐ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਭੈ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਤੇ ਕਰਹਿ
 ਪੁਕਾਰ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮਤੀ ਤਰਿ ਧਾਰ ॥
Aap upaa-ay maydnee aapay kardaa saar.
Bhai bin bharam na katee-ai naam na lagai
pi-aar.

satgur tay bha-o oopjai paa-ee-ai mokh du-
aar.

Bhai tay sahj paa-ee-ai mil jotee jot apaar.
Bhai tay bhajjal langhee-ai gurmatee
veechaar.

Bhai tay nirbha-o paa-ee-ai jis daa ant na
paaraavaar.

Manmukh bhai kee saar na jaannee tarisnaa
jaltay karahi pukaar.

Naanak naavai hee tay sukh paa-i-aa
gurmatee ur dhaar.

'Himself creation He raises, and cherishes.
 Without fear of God is not snapped illusion,
 Nor love for the Name in the heart instilled.
 By the Guru's (Holy Preceptor's) teaching
 arises fear,

And the Door of liberation attained.

From fear (of God) comes the serene state.

And merging of one's light with the endless
 Effulgence. By fear is crossed the ocean of
 the world

through contemplation of the Guru's
 (Master's) teaching. Through entertaining
 fear is attained the Lord without fear,

Endless, of extent unknowable.

Egoists know not the secret of such fear.
 Burning in desire they wail.

Saith Nanak:

Through devotion to the Name is attained
 bliss, As in the heart is cherished the
 Master's teaching.' (S.G.G.S., P.1288)

The man, who becomes fearless by
 performing devotional worship of the 'Lord
 without Fear' does not himself become the
 source of fear to others. About such a one
 the Guru's edict is :

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਤ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

Bhai kaahoo ka-o dayt neh neh bhai maanat
aan.

'One that strikes not terror in others,
 Nor of others stands in fear.'

(S.G.G.S., P.1427)

Nirvair :[Without animosity]

Why has Guru Sahib used this word for
 the Formless and Timeless Lord?

1. He is the Sole Creator of the whole
 universe. How could then, He have any
 enmity or rancour against His own creation?

2. Men, societies, and countries all over
 the world have a lot of hatred amongst
 themselves. This concept is essential and
 important for removing hatred among them.

In many religions of the world, gods
 and goddesses have been regarded as the
 Supreme Lord. They were creations of the
 Lord Creator. In spite of having many
 attributes of greatness, they possessed
 smaller traits also, such as anger, jealousy,
 cruelty, fear etc.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ, ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,